

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

AŞK STİLLERİ, BENLİK SAYGISI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe AKTURAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay BARUT

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Tuğçe AKTURAN

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Aşk Stilleri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Psikoloji

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 16.02.2021

SAYFA SAYISI : 115

TEZ DANIŞMANI : Dr. Öğr. Üyesi Tuncay BARUT

DİZİN TERİMLERİ : Aşk Biçimleri, Kişilik, Benlik Saygısı

TÜRKÇE ÖZET : Aşk kavramının özellikle son kırk yıllık süreçte psikoloji alanında yapılan çalışmalarda daha fazla dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Benlik saygısı ve kişilik özellikleri bireyin aşk stillerini etkileyebilmektedir. Bu çalışmada aşk biçimleri ile benlik saygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki ele alınmış, aşk stillerinin benlik saygısı ve beş faktör kişilik modelinde yer alan kişilik boyutları ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Tuğçe AKTURAN

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

AŞK STİLLERİ, BENLİK SAYGISI VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tuğçe AKTURAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay BARUT

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin/projenin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Tuğçe AKTURAN

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tuğçe AKTURAN'ın "Aşk Stilleri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ anabilim dalı, KLİNİK PSİKOLOJİ bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üy. Tuncay BARUT
(Danışman)

Üye

İmza

Doç. Dr. Güzin Mukaddes SEVİNÇER

Üye

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Necmettin AKSOY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../ .../ 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada aşk stilleri ile benlik saygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 203 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcıların 118'i (%58.1) kadın; 85'i (%41.9) erkektir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veriler “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form”, “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” ve “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Ayrıca demografik bilgiler “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesi “SPSS 21 for Windows” paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle bütün katılımcıların puanların normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık katsayıları ile incelenmiştir. Veriler bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı aracılığı ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda özgeci aşk stili ve sahiplenici aşk stiline benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili bulunurken, tutkulu aşk stiline benlik saygısı ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Özgeci aşk kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ile negatif yönde, yumuşak başlılık ile pozitif yönde; arkadaşça aşk deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde; tutkulu aşk duygusal dengesizlik ile negatif yönde, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde; mantıklı aşk dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde; oyun gibi aşk deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile negatif yönde ve sahiplenici aşk duygusal dengesizlik ile pozitif yönde dışadönüklük ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Ek olarak benlik saygısı ile duygusal dengesizlik arasında negatif yönde, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Aşk stillerinin cinsiyete, romantik bir ilişkiye sahip olup olmamaya göre farklılaştığı ancak yaşa göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Benlik saygısının demografik değişkenlere farklılık göstermediği, kişilik özelliklerinin ise cinsiyete ve yaşa göre farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşk Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik

SUMMARY

In this study, it is aimed to examine the relationships between love styles, self-esteem and personality traits. The study group of the research consists of 203 university students. 118 (58.1%) of the participants are female and 85 (41.9%) are male. Relational screening model was used in the research. The data were collected via "The Love Attitudes Scale-Short Form", "Adjective Based Personality Scale" and "The Rosenberg Self-Esteem Scale". In addition, "Personal Information Form" was used to get information about the personal characteristics of the participants. The analysis of the data was carried out via the "SPSS 21 for Windows" program. The skewness and kurtosis coefficients were used to investigate whether the scores of all participants showed a normal distribution. The data were analyzed via independent samples t test, one-way analysis of variance and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. As a result of the study, it was found that agape and mania were negatively correlated with self-esteem, while eros has a positive significant relationship with self-esteem. Agape also has a negative association with extroversion and positive association with agreeableness; Storge is positively associated with openness to experience, agreeableness and conscientiousness; eros is negatively associated with neuroticism and negatively associated with openness to experience, agreeableness and conscientiousness; pragma is positively associated with extroversion, openness to experience, agreeableness and conscientiousness; ludus is negatively associated with openness to experience, agreeableness and conscientiousness, and mania is negatively associated with neuroticism and positively associated with extroversion. In addition, a negative relationship was found between self-esteem and neuroticism and a positive relationship between extraversion, openness to experience, and conscientiousness. It has been determined that love styles differ according to gender, being in a romantic relationship, but not according to age. It was determined that self-esteem did not differ according to demographic variables, while personality traits differ according to gender and age.

Keywords: Love Styles, Self Esteem, Personality Traits

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. Araştırmanın Amacı	8
1.2. Araştırmanın Önemi.....	9
1.3. Araştırmanın Problemi.....	9
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	10
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6. Araştırmanın Hipotezleri	10

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aşk	12
2.1.1. Lee'nin Aşk Biçimleri Yaklaşımı.....	18
2.2. Kişilik.....	23
2.2.1. Kişilik Gelişiminde Etkili Olan Faktörler	26
2.2.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı.....	29
2.2.3. Beş Faktör Kişilik Kuramının Boyutları	31
2.3. Benlik Saygısı	35
2.3.1. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler.....	39
2.4. Aşk Biçimleri, Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı ile İlgili Çalışmalar.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	45
3.2 Evren ve Örneklem	45
3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	46

3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form	46
3.3.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	47
3.3.4. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi	48
3.4. Verilerin Toplanması	48
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Katılımcıların Ölçeklerden Elde Ettiği Puanlar	51
4.2. Aşk Stilleri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler	52
4.3. Katılımcıların Aşk Stillerinin Demografik Değişkenlere İncelenmesi	54
4.3.1. Aşk Stillerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi	54
4.3.2. Aşk Stillerinin Yaşa Göre İncelenmesi	55
4.3.3. Aşk Stillerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi	57
4.3.4. Aşk Stillerinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi	58
4.3.5. Aşk Stillerinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi	61
4.4. Katılımcıların Benlik Saygısı Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	62
4.4.1. Benlik Saygısı Düzeyinin Cinsiyete Göre İncelenmesi.....	62
4.4.3. Benlik Saygısı Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi	64
4.4.4. Benlik Saygısı Düzeyinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi.....	65
4.4.5. Benlik Saygısı Düzeyinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi.....	66
4.5. Katılımcıların Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	67
4.5.1. Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi.....	67
4.5.2. Kişilik Özelliklerinin Yaşa Göre İncelenmesi.....	68
4.5.3. Kişilik Özelliklerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi	70
4.5.4. Kişilik Özelliklerinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi.....	71
4.5.5. Kişilik Özelliklerinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi.....	73

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
6.1. Sonuç.....	82
6.2. Öneriler	83
KAYNAKÇA	85
EKLER.....	96

KISALTMALAR

AİTÖ-KF	:	Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Form
RBSÖ	:	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
SDKT	:	Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi
SPSS	:	Statistical Package For Social Sciences
TDK	:	Türk Dil Kurumu
VB	:	Ve Benzeri
VD	:	Ve Diğerleri

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgiler	45
Tablo 2. Katılımcıların Ölçeklerden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler	49
Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	51
Tablo 4. Değişkenlere İlişkin Korelasyon Tablosu	52
Tablo 5. Cinsiyete Göre Aşka Stillerine İlişkin t Testi Tablosu	54
Tablo 6. Yaşa Göre Aşk Stillerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	55
Tablo 7. Yaşa Göre Aşk Stillerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	56
Tablo 8. Eğitim Düzeyine Göre Aşk Stillerine İlişkin t Testi Tablosu	57
Tablo 9. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Aşk Stillerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	59
Tablo 10. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Aşk Stillerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	60
Tablo 11. Romantik İlişki Durumuna Göre Aşk Stillerine İlişkin t Testi Tablosu	61
Tablo 12. Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu	63
Tablo 13. Yaşa Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	63
Tablo 14. Yaşa Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	64
Tablo 15. Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu	64
Tablo 16. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	65
Tablo 17. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	65
Tablo 18. Romantik İlişki Durumuna Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu	66
Tablo 19. Cinsiyete Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu	67
Tablo 20. Yaşa Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	68
Tablo 21. Yaşa Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	69
Tablo 22. Eğitim Düzeyine Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu	70
Tablo 23. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	71
Tablo 24. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu	72
Tablo 25. Romantik İlişki Durumuna Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sternberg'in Aşk Üçgeni	17
Şekil 2. Lee'nin Aşk Stilleri	20

EKLER LİSTESİ

- EK –A** Kişisel Bilgi Formu
- EK-B** Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Form - Örnek Maddeler
- EK-C** Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği – Örnek Maddeler
- EK-D** Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi – Örnek Maddeler

ÖNSÖZ

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin aşk stilleri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere yapılmıştır. Tez çalışma sürecimde, tecrübeleri ile bana yol gösteren ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Tuncay Barut'a katkılarından teşekkürü borç bilirim.

Tez sürecimde sormuş olduğum her soruya hızlı ve detaylı bir şekilde geri dönüş yapan, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün değerli mensuplarına en içten dileklerle teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında yanımda olan ve olacaklarını bildiğim, benden desteklerini ve inançlarını hiç esirgemeyen, değerli aileme, tez sürecimde benden desteklerini esirgemeyen dostlarıma ve değerli meslektaşım Ceren Güncem Carus'a en kalbi duygularıyla teşekkür ederim.

Tuğçe Akturan

GİRİŞ

İnsan tek başına yaşayamayan ve çevresinde başkalarına ihtiyaç duyan bir varlıktır. Doğası gereği insan yalnız kalmamak ve başkalarıyla birlikte olmak ister. Başkalarının yardımına ihtiyaç duyar ve diğer insanlarla karşılıklı işbirliğine dayalı ilişkiler kurmak zorundadır. Yalnızlık bireyin hem ruhsal hem de fiziksel sağlığını önemli düzeyde olumsuz etkileyerek işlevselliğini azaltmaktadır. Öte yandan bireyin sağlıklı sosyal ve yakın ilişkilere sahip olması mental ve fiziksel iyi oluşun artmasında önemli bir etken olarak kabul edilmektedir (Engin, Uğuryol ve Kaçmaz, 2016). Dolayısıyla insanlar için yakın ilişkiler kurmak, başkaları ile sağlıklı ve nitelikli birliktelikler yaşamak, onlardan destek görmek, onları sevmek ve onlar tarafından sevildiğini bilmek oldukça önemlidir. Buna bağlı olarak insanlar büyük oranda yaşamlarını paylaşabilecekleri, tamamını ya da bir kısmını birlikte geçirebilecekleri birinin varlığını ihtiyaç duyar.

Birey yaşamında vazgeçilmez ve önemli bir yer tutan romantik ilişkiler bireyin önemli ihtiyaçlarındandır. Bireyin ihtiyaçlarının hiyerarşik bir yapıya sahip olduğunu öne süren Maslow en temel ve en başta karşılanması gereken ihtiyaçların yeme, içme ve cinsellik gibi fizyolojik ihtiyaçlar olduğunu belirtmekte ve bu ihtiyaçların karşılanması ile birlikte bireyin kendini emniyette hissetmesi, kargaşa ve kaostan uzak durması, tehlikeden uzak olduğunu düşünmesi gibi güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini belirtmektedir. Hiyerarşinin üçüncü basamağında ise sevgi ve ait olma ihtiyacı yer almaktadır. Bireyin başkaları ile ilişki kurmasını içeren sevgi ve ait olma ihtiyacı sevmeyi, sevilmeyi ve ait olmayı içermektedir. Maslow bu aşamada bireyin diğerleriyle ilişki kurmaya, onlar tarafından kabul edilmeye ve onlarla birlikte olmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir (Datta, 2013). Bireyin bu ihtiyaçlarının karşılanması başka bir ifade ile seven ve başkası tarafından sevilen bir insan olması, yakın romantik ilişkiler kurması olumsuz duygular yaşamaktan ve çeşitli sorunlarla karşılaşmaktan kaçınmasına yardımcı olmaktadır (Yağbasan ve Şener, 2019).

Özellikle genç yetişkinlik döneminden itibaren yaşamda temel bir rol oynamaya başlayan yakın ilişkiler iyi oluş düzeyi ile yakından ilişkilidir. Ergenlik döneminden itibaren görülmeye başlanan romantik ilişkilerin yetişkinliğe geçiş dönemi ile birlikte

daha yoğun yaşanmaya başlandığı düşünülmektedir (Küçükarslan ve Gizir, 2014). Yaşamında çok farklı kişilerden farklı düzeylerde etkilenen insanlar sınırlı sayıda kişiyle yakın ve romantik ilişkiler kurar. Yakın ilişkiler gündeme geldiğinde hemen hemen herkesin aklına ilk olarak aşk gelmektedir. Evrensel bir kavram olmasına karşın aşka ilişkin tanımların farklılık gösterdiği görülmektedir. Aşka ilişkin yapılan bazı çalışmalarda operasyonel bir tanımın yapılamadığı, bazı çalışmalarda ise aşkın çeşitli sınıflandırmalar yapılarak tanımlandığı belirtilmektedir (Myers ve Shurts, 2002).

Romantik ilişkiler ya da aşk insan yaşamında önemli işlevlere sahip olan ve bireyin başka bir bireye karşı sahip olduğu güçlü bir duyguyu ifade etmek için kullanılmaktadır. İnsalık tarihi boyunca var olan ve bütün toplumlarda görülen aşk, insanlığın sürekli gündeminde olan, yaşam boyunca bir ya da birden daha fazla deneyimlenen ya da deneyimlenmek istenen bir duygudur. Sayısız esere konu olan aşk sanatçıların, yazarların, filozofların ve şairlerin her zaman önemli konularından biri olmuştur (Atak ve Taştan, 2012). Soyut bir kavram olan aşk Türk Dil Kurumu tarafından aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, sevda, amor (TDK, 2020) olarak tanımlanmaktadır. Aşk genel olarak basit haz hislerinden bireyin başkasına karşı hissettiği güçlü, yoğun ve tarif etmekte güçlük çekilen çekim duygularını kapsamaktadır.

Anlaşılması ve tanımlanması güç bir duygu olmasına karşın aşkın bireyin öğrenebildiği ve geliştirebildiği bir duygu olduğu belirtilmektedir. Yaşamın her döneminde deneyimlenen farklı yaşantılar gibi aşk duygusu da farklı aşamalardan geçmekte, olgunlaşmakta ve yakın ilişkileri ya da evliliğe daha olgun ve doyum alınan bir şekilde büründürecek güce ulaşabilmektedir. Bireyin geliştirdiği ve olgunlaştırdığı bu duyguları onun iyi oluş düzeyini olumlu etkilemekte, ilişki yaşayan partnerlerin mutluluklarını, doyumlarını arttırmakta ve yaşamının her alanında daha başarılı olabilmelerine yardımcı olabilmektedir. Aksi deneyimler ise birey için mutsuzluk sebebi olmakta ve olumsuz duyguların artmasına neden olmaktadır (Özabacı, 2009). Dolayısıyla aşk bireyin yaşamını ve işlevselliğini doğrudan etkileyebilmektedir.

Aşk kavramı özellikle son kırk yıllık süreçte psikoloji alanında yapılan çalışmalarda daha fazla dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Özellikle yirminci yüzyılın başlarından ortalarına kadar olan dönemde aşkın bilimsel olarak ele

alınabilecek bir kavram olarak düşünülmemesi ve farklı politik görüşler aşk kavramının ele alınmasını geciktirmiş olmasına karşın kavram günümüzde üzerinde çok daha fazla durulan ve incelenen bir kavram olmuştur. Bireyin yaşamında pozitif duygu ve deneyimlerin önemine vurgu yapan, pozitif duyguları deneyimlemenin fiziksel ve mental sağlığa etkisini ortaya koyan (Danner, Snowdon ve Friesen, 2001) pozitif psikoloji akımının ortaya çıkması aşk kavramını inceleyen çalışmaların da artmasını sağlamıştır (Türk ve Demirli- Yıldız, 2017). Aşk gibi eğlenceli ve mutluluk veren faaliyetlerde bulunmanın beyindeki duygu, dikkat, motivasyon ve hafızadan (yani limbik yapılar) sorumlu alanları harekete geçirebileceği ve ayrıca otonom sinir sistemini kontrol etmeye, yani stresi azaltmaya etki edebileceğinin (Esch ve Stefano, 2005) ortaya konması ve aşkın hem bireyin ve hem de bir parçası olduğu sosyal çevrenin dinamiklerine etkisi bu kavramı daha çok dikkat çeken bir konu haline getirmiştir.

Aşka ilişkin farklı yaklaşımlar ve kuramlar olmasına karşın Lee tarafından ortaya atılan ve bu çalışmada da ele alınacak olan aşk stilleri ya da aşkın renkleri yaklaşımı (Lee, 1977) özellikle dikkat çekicidir. Aşk stilleri, bireylerin romantik ilişkileri bağlamında aşkı nasıl tanımladıklarını gösteren tutumlardır. Bu tutumlar, bireyin ilişkileri hakkında nasıl hissettiğini ve nasıl davrandığını etkiler. Araştırmacıların en fazla ilgisini çeken ve günümüzde yaygın olarak kabul gören yaklaşım, aşk biçimlerini üç temel renk olan mavi, sarı ve kırmızı benzetmesini kullanarak açıklamaktadır. Doğadaki üç temel ana renge benzer olarak aşk stillerini de üç temel stile ayıran yaklaşım ciddi romantik ilişkileri farklı bir yaklaşımla ele almaktadır (Durmaz ve Ercan, 2019; Levine, Aune ve Park, 2006).

Temel ve birincil aşk stilleri tutkulu (eros), arkadaşça (storge) ve oyun gibi (ludus) aşk olarak adlandırılmaktadır. Tutkulu aşk, güzelliği, güçlü fiziksel çekiciliği, duygusal yoğunluğu, bağlılığı ve sevgiliyi "tek kişi" olarak görmeyi vurgular. Partnerlerin birbirlerine güven duygularının yüksek olduğu ve kıskançlığın düşük düzeyde olduğu stildir. Arkadaşça aşk, arkadaşlık odaklı sevgi ve bağlılığı içerir. Tutkulu aşktan farklı olarak cinselliğin daha arka planda olduğu, partnerler arasındaki uyumun ve ortak yönlerin ön planda olduğu stildir. Oyun gibi aşk ise eğlencenin ön planda olduğu, sıklıkla birkaç farklı partnerle ilişki kurulan aldatma ve manipülasyonun

kabul edilebildiği, güçlü duygusal bağlantı, bağlılık ve kıskançlıktan kaçınılan aşk stilidir (Özer- Uzun ve Tezer, 2012; Türk ve Demirli- Yıldız, 2017; Vedes, vd., 2016).

Birincil aşk biçimlerinin birbirleri ile birleşmesi sonucu ise ortaya üç aşk stili daha çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu yeni aşk stilleri ikincil aşk stilleridir. İkincil aşk stilleri ise tutkulu ve oyun gibi aşkın birleşiminden oluşan sahiplenici aşk (mania), oyun gibi aşk ve arkadaşça aşkın birleşiminden oluşan mantıklı aşk (pragma) ve tutkulu ve arkadaşça aşkın birleşiminden oluşan özgeci aşk (agape) olarak adlandırılmaktadır. Mantıklı aşk, gelecekteki hedeflerin uyumluluğunu ve belirlenmesini önemsemektedir. Çifler arasında kültürel benzerlikler, aile yapısı, dini ve toplumsal değerler ve kişilik özelliklerin yakın olması önemlidir. Özgeci aşk, bağlılık ve verme, şefkat ve hoşgörü gibi partner merkezli sevgi unsurlarından oluşur. Eşler birbirlerine güvenir ve destekler. Sahiplenici aşk ise yoğun duygusal bağımlılık ve kıskançlık içerir. Kıskançlık ve güven problemleri ön plandadır (Ahmetoglu, Swami ve Chamorro-Premuzic, 2010; Özer-Uzun ve Tezer, 2008; Türk ve Demirli Yıldız, 2017).

Aydoğdu (2010) kişilik özelliklerinin bireyin aşkı ele alış biçimi ve stilleri ile ilgili olabileceğini belirtmektedir. Bireyin kişilik özellikleri kendine ilişkin algılarını doğrudan etkilediği gibi başkalarını ve ilişki kurduğu bireylere ilişkin algılarını da doğrudan etkileyebilmektedir. Kişilik bireyin ilişkiyi başlatabilme ve sürdürebilme becerilerini etkilemekte, ilişkiye ilişkin yüklemelerini ve aşk ilişkisinin niteliğini belirleyen bir etken olarak ele alınmaktadır. İki birey arasındaki yoğun ve özel bir ilişki olarak tanımlanan aşkı bireyler kişilik özelliklerinden bağımsız olarak yaşamaz.

Kişilik bireyi başkalarından farklı kılan, doğuştan getirilen ve sonradan kazanılan özelliklerin birleşiminden oluşan ve bireyin tutarlı olarak sergilediği özelliklerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin yalnızca zihinsel değil sosyal, fiziksel ve duygusal özelliklerinin tutarlılık gösteren ve görece kalıcı, süreklilik gösteren yönlerini içeren kişilik bireyin neye nasıl tepki vereceğini, nasıl davranışlar sergileyeceğini ve ilişki örüntülerini doğrudan etkileyen temel etkenlerden biridir. Bireye özgü düşünce ve davranışları belirleyen bütün sistemler olarak tanımlanan kişiliğin ortaya çıkmasında bireyin başkalarıyla ilişkileri oldukça önemlidir (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012).

Psikolojide üzerinde en çok durulan ve kapsamı en geniş olan kavramların başında gelen kişilik bir kişiye ait özellikleri ifade etmek için kullanılır. Kişiliği ifade etmek için kullanılan tüm özellikler o kişinin daha iyi tanınmasına ve anlaşılmasına yardımcı olur. Bu noktadan hareketle kişilik bir kişinin yeteneklerini, ilgilerini, tutumlarını, değerlerini, fiziksel görünümünü, çevresiyle nasıl iletişim kurduğunu ve hayata bakışını içeren çok kapsamlı bir terimdir (Burger, 2006). Kişilik, çeşitli durumlarda bireyin bilişlerini, motivasyonlarını ve davranışlarını benzersiz bir şekilde etkileyen, kişinin sahip olduğu organize özellikler kümesi olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, kişilik, kişinin zihinsel tercihlerinin ve eğilimlerinin dışa dönük bir ifadesidir. Kişiliğin, insanların yaşamlarında ve ilişkilerinde nasıl karar verdikleri ve bu kararların bireysel sonuçlarının nasıl farklılaştığı konusunda çok önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Nabeshima ve Seay, 2015).

Kişilik, insan olarak kim olduğumuzu ifade eder ve bireyin kim olduğunu açığa vurduğu ortamlardan biri yakın ilişkileridir. Baumeister ve Leary (1995) yakın ilişkilerde ve aşk sürecinde insanların temel bir ait olma ihtiyacı olduğunu öne sürmektedir. Bir bireyin kişiliği başka bir bireyin kişiliği ile yakın bir ilişki içinde bağlantı kurar. Bireyin kişiliği yakın ilişkilerinin kalitesini olumlu ya da olumsuz etkiler.

Bireyin kişiliğine ilişkin özellikler bir çok farklı kelime ya da sıfat kullanılarak ifade edilebilmektedir. Örneğin bir bireyin rekabetçi, sakin, iddiacı, duygusal, sabırlı, öfkeli, nazik, yardımsever, telaşlı, alçakgönüllü ya da kibirli olduğu söylenerek onun kişiliğinden bahsedilebilir. Dolayısıyla kişilikten bahsederken, kişilik özellikleri ifade edilirken çok farklı özelliklere vurgu yapılmaktadır. Buna bağlı olarak kişiliğe ilişkin tanımlamalar yapan araştırmacılar kişiliğin tanımlanmasında ortak özellikler taşıyan ancak çeşitli özellikleri itibariyle farklılıklar gösteren tanımlamalar yapmakta ve sıfatlardan yola çıkılarak kişiliğe ilişkin bir çok yaklaşım ortaya atılmıştır (Özsoy ve Yıldız, 2013).

Kişiliği anlamaya ve açıklamaya yönelik çalışmalar yirminci yüzyılın başlarında Sigmund Freud tarafından geliştirilen psikanalitik yaklaşıma dayanmaktadır. Ardından yüzyıl boyunca bir dizi farklı kuramcı tarafından farklı yaklaşımlar öne sürülmüştür (Burger, 2006). Bu yaklaşımlardan özellikler yaklaşımlarına dayalı olarak geliştirilen

“Beş Faktör Kişilik Yaklaşımı” kişilik ile ilgili ortaya atılan farklı görüşleri bir araya getirmiş olarak değerlendirilmektedir.

Beş faktör kişilik yaklaşımı günümüzde araştırmacılar tarafından en çok kabul gören ve üzerinde en çok araştırma yapılan yaklaşımlardan biridir. Kişilikle ilgili yapılan çalışmalar kişilik boyutlarını farklı adlar altında toplamasına karşın kuram bu görüşleri kabul gören tek bir çatı altında toplamayı başarmıştır Goldberg (1993) beş faktör kişilik yaklaşımının evrensel olarak kabul edildiğine ilişkin fikir birliği olduğunu öne sürerken, McCrae ve Costa (2008) farklı toplumlarda yaptıkları çalışmalar sonucunda modelin evrensel olduğu sonucuna ulaşmıştır. Costa ve McCrae (1995) tarafından beş faktörlü kişilik yapısını oluşturan yapılar dışadönüklük, yumuşak başlılık, nevroitiklik, sorumluluk ve deneyime açıklık olarak tanımlanmıştır. Kişiliğin faktörlerinin aşk stilleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bireyin aşk stilleri ve yakın ilişkilerini etkileyebilen bir diğer değişken ise benlik saygısıdır. İnsanların birilerini sevebilmeleri ve aşık olabilmeleri için kendilerini sevmeleri gerekir düşüncesiyle bağlantılı olarak yüksek benlik saygısı düzeyine sahip bireylerin romantik ilişkileriyle ilgili olarak düşük benlik saygısı düzeyine sahip bireylere göre daha olumlu değerlendirmelere sahip oldukları bilinmektedir (Doğan ve Eryılmaz, 2013). Kernis’e göre (2003) benlik saygısı bireyin kendini onaylaması, beğenmesi, benimsemesi, güven duyması ve değerli görmesidir. Bireyin kendini olduğu haliyle kabul edip, aşağı ya da üstün görmeden, gerçekçi bir değerlendirme yapıp kendinden memnun olması, bir birey olarak kendini sevmeye ve değer görmeye layık bulması ve kendine güvenmesidir. Benlik saygısı, bireylerin günlük deneyimlerinin merkezi bir bileşeni olduğu için önemli bir psikolojik yapıdır.

Kişinin kendini nasıl tanımladığı ve algıladığı ile yakından ilişkili olan benlik saygısı bireyde başkaları tarafından beğenildiği duygusunu da oluşturur. Bireyin yaptığı tanımlamalar ve değerlendirmeler sonucunda kendisinden ne düzeyde memnun olup olmadığını ifade eden benlik saygısı bireyin memnuniyet düzeyine bağlı olarak düşük ya da yüksek olabilir. Dolayısıyla benlik saygısı statik olmaktan daha çok farklı etkenlere bağlı olarak olumlu ya da olumsuz yönde değişim gösterebilir. Kişiliğin de önemli bir bileşeni olarak değerlendirilen benlik saygısı, bireyin başta yakın ilişkileri olmak üzere

yaşamının tüm alanlarını ve nasıl davranışlar sergileyeceğini doğrudan etkileyebilir (Efilti ve Çıkılı, 2017).

Benlik saygısı düzeyinin düşük ya da yüksek olması bireyin herhangi yaşam deneyimine verdiği tepkileri ve duygularını etkiler. Yüksek benlik saygısında bireyin özgüveni yüksektir ve kendisine karşı olumlu değerlendirmeleri vardır. Kendilerini seilmeye layık görürler. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler yaşamış oldukları olumsuz değerlendirmelere rağmen yenilgi duygusuna kapılmayarak mücadele ederler. Düşük benlik saygısında bireyin kendisi hakkında olumsuz değerlendirmeleri vardır, özgüveni düşüktür, düşük benlik duygusuna sahip bireyler kendini doğrulayan kehanet durumu söz konudur, bireyler yaşamış oldukları olumsuz olaylarda, yanlış yorumlarda bulunurlar ve kendilerine karşı genelde suçlayıcı olurlar. Başkaları tarafından reddedilmekten korkarlar (Efilti ve Çıkılı, 2017; Körükçü, Erdoğan ve Ogelman, 2014). Bireyin kendini bir insan olarak değerli görüp görmemesi yakın ilişkilerini de etkilemektedir.

Bütün bu bilgiler ışığında ilgili alan yazında bireylerin aşk stillerinin kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeyi gibi çeşitli yapılarla ilişkili bir değişken olabileceği ve kişilik özellikleri ile benlik saygısı düzeyinin bireylerin aşk stillerini etkileyebileceği görülmektedir. Ancak bu ilişkiye ilişkin bilimsel verilerin ortaya konması önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada üniversite öğrencilerinin aşk stilleri ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. Araştırmanın Amacı

İnsanları aşk kadar büyüleyen çok az fenomen olduğu söylenebilir. İnsanlar hayatlarını aşkı arayarak, aşktan zevk alarak ya da aşksız acı çekerek geçirmektedir. Ancak insanların hayatlarının bir noktasında aşk ile tanıştıkları da belirtilmektedir. İnsanlar aşkın yaşamlarında çok temel bir yere sahip olduğu konusunda hemfikirdir. Birey yaşamındaki bu temel etkisi aşk kavramına psikoloji araştırmacılarının daha fazla dikkat etmesine ve üzerinde durmasına da zemin hazırlamıştır.

Psikoloji alanında aşkın kavramsallaştırılmasında dikkate değer bir heterojenlik olduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar aşkı temel bir duygu olarak ele alırken, bazı araştırmalarda değerlendirmeye dayalı ikincil bir duygu olarak ele alınmakta, çeşitli çalışmalarda ise bir bağlanma süreci olarak tanımlanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987; Shaver, Morgan, ve Wu, 1996). Aşka ilişkin kavramsallaştırmalardaki bu heterojenliğin niteliksel olarak farklı aşk türlerinin varlığının kaynaklanıyor olabileceği düşüncesinden hareketle araştırmacılar, farklı aşk türlerini ortaya çıkarmaya ve bu aşk türleri ile ilişkili yapıları ele almaya odaklanmıştır. Bunun sonucunda ortaya atılan yaklaşımlardan biri olan ve Lee (1973) tarafından ortaya atılan aşkın renkleri yaklaşımı aşka ilişkin kavramsallaştırmalarda en yaygın kullanılan yaklaşımlardan biri olmuştur. Romantik aşka ilişkin görünüşte çelişkili olan çeşitli bakış açılarının birbiriyle nasıl ilişkili olduğunu açıklamada oldukça faydalı olan yaklaşıma ilişkin çalışmalarda ele alınan önemli değişkenlerden biri kişiliktir. Öte yandan bireyin davranışlarını yönlendirebilen benlik saygısının da bireyin yakın ilişkilerinde ve aşk yaşamında etkin bir rol üstlenir.

Yukarıda değinilen noktalardan hareketle, bu çalışmada üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın amaç cümlesi şu şekilde ifade edilebilir: Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireyin yaşamında çok önemli bir yere sahip olmasına karşın aşk ve aşk stillerine ilişkin çalışmalar psikoloji alanında yakın dönemden itibaren artış göstermeye başlamıştır. Buna karşın aşka ve aşk stilleri ile ilişkili faktörlere ilişkin çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir (Durmaz ve Ercan, 2019). Her kültürde ve toplumda var olan aşk, birey ve toplum açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla aşk stillerinin bireyin yaşamındaki önemi göz önüne alındığında aşk stillerini etkileyen faktörlerin bilinmesi önem kazanmaktadır.

Aşk stilleri ile kişilik özellikler arasındaki ilişkilere odaklanan çeşitli çalışmalara literatürde rastlanılmasına karşın kişilik özellikleri ile birlikte benlik saygısının birlikte ele alınmasının önemli olabileceği değerlendirilmektedir. Benlik saygısının yüksek ya da düşük olmasının bireyin yakın ilişkilerinde partnerine yaklaşımını ve ona bağlılık düzeyini de etkileyebileceği dikkate alındığında çalışmadan elde edilecek sonuçların hem benlik saygısına ve hem de aşk biçimlerine ilişkin literatüre önemli bir katkı sağlayabileceği ve romantik ilişkilerde yaşanan sorunlarda benlik saygısının etkisine dikkat çekeceği düşünülmektedir.

Ayrıca üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri, kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi yapılacak çeşitli müdahale programlarının ve psikoeğitim çalışmalarının planlanması ve elde edilen sonuçların yol gösterici olması açısından önemlidir. Elde edilen sonuçlar ayrıca aile ve çift terapisi alanında çalışan profesyoneller açısından da önemlidir. Son olarak elde edilen sonuçların gerek araştırmanın değişkenleri gerekse üniversitede öğrenim gören öğrenciler ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılar açısından ilgili literatüre katkı sağlayabileceği de düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Bireyin kişilik özellikleri romantik ilişkilerini, aşka yaklaşımını, aşk ilişkilerini başlatma ve sürdürme becerilerini doğrudan etkileyebilmektedir. Yakın ilişkileri etkileyen bir diğer değişken olan benlik saygısının da aşk stillerini etkileyebileceği düşünülmektedir. İlgili literatür ışığında üniversite öğrencilerinin aşk stillerinin, kişilik

özellikleri ve benlik saygısı ile ilişkili bir değişken olabileceği görülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmada aşk stilleri ile kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkilerin ortaya konması bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu çalışmada;

- Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin uygulanan veri toplama araçlarını içten, doğru ve tarafsız bir şekilde doldurdukları ve evreni temsil edecek nitelikte oldukları,
- Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının çalışmanın amacına uygun bir şekilde geçerli ve güvenilir veri toplama araçları olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- Çalışmanın örneklemini oluşturan ve 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul Gelişim Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerle,
- Kullanılan veri toplama aracından elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

1. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri ile kişilik özellikleri arasında ilişki vardır.
2. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri ile benlik saygıları arasında ilişki vardır.
3. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin kişilik özellikleri ile benlik saygıları arasında ilişki vardır.
4. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aşk stilleri yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, romantik bir ilişkiye sahip olma vb. farklı değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

5. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin kişilik özellikleri yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, romantik bir ilişkiye sahip olma vb. farklı değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

6. Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, romantik bir ilişkiye sahip olma vb. farklı değişkenlere göre farklılık göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aşk

Aşk genel olarak en derin ve anlamlı duygulardan biri olarak kabul edilmektedir. Her çağın sanat ve edebiyatında önemli bir yere sahip olan aşk insanlığı var olduğundan beri deneyimlenen ve üzerinde konuşulan bir konudur. Yaşamın tamamında olmasa bile az ya da çok belirli dönemlerinde insanların büyük bir çoğunluğu tarafından deneyimlendiği düşünülmektedir. Özellikle batı toplumlarında aşk ve evlilik arasındaki temel ilişki, aşka birey ve toplum yapısı arasında bir bağlantı aracı olarak benzersiz bir statü kazandırmaktadır (Rubin, 1970).

1970'li yıllardan itibaren psikolojinin de dikkatini çekmeye başlayan aşkın tanımına ilişkin kültürden kültüre hatta kişiden kişiye göre bile farklılık olduğu gözlemlenmektedir. Aşk kavramına araştırmacıların yaklaşımlarının farklı olması tanımlamalarını da etkilemektedir. Bazı çalışmalarda aşk toplumsal ya da bireysel bir bakış açısıyla ele alınırken bazı çalışmalarda evrimsel bir bakış açısına göre değerlendirildiği görülmektedir. Davranış, düşünce ve duyguları karmaşık bir bütün olarak içeren aşk bireyin toplumsal ilişkilerinde tamamlayıcı unsurdur.

Freud aşkı tanımlarken cinselliğe dikkat çekmekte ve aşkın cinselliğin yüceltilmesi olduğunu belirtmektedir ve aşkı iki temel dürtüden biri olan yaşam dürtüsü ile ilişkilendirmektedir. Fromm aşkı saygı, anlayış, sorumluluk ve ilgi kavramları ile tanımlamakta ve bireyin varoluş modunu değiştirebileceğini belirtmektedir. Harlow aşkın bağlanma içerdiğini vurgulamaktadır. Lacan ise aşkı cinsel ilişki yaşamaya eksikliğini telafi etme isteği ile ilişkilendirmekte ve bu istek sonucu meydana gelen, sevgili ile birlikte olma hayalini kapsayan, aldatıcı bir hayal olarak tanımlamaktadır. Aşk Tennov tarafından ise bireyin bedeni tarafından sevilen kişiye verilen duyarlı tepkileri

içeren, bilişsel etkinlikleri çoğunlukla devre dışı bırakan geçici bir bağımlılık olarak tanımlanmaktadır (Atak ve Taştan, 2012; Şeker, 2017).

İlgili literatürde çeşitli tanımlamaları olmasına karşın aşk kavramı tipik olarak genellikle iki kişi arasında duygusal ve tutkulu bir deneyim olarak tanımlanmıştır. Aşka ilişkin tanımların farklı olmasının en temel nedenlerinden biri aşkın deneyimlenme ve ifade edilme biçimlerinin bireye ve kültüre göre farklılık göstermesi ve farklı izlenimler bırakmasıdır. Ayrıca aşkın hangi bağlamda deneyimlendiğinde kavramın nasıl değerlendirildiğini doğrudan etkilemektedir (Dashdamirov, 2010).

Gelişimsel bir perspektiften bakıldığında, aşk genel olarak yaşamın erken dönemlerinde aile üyelerine karşı deneyimlenir ve ifade edilir, ardından ise sevgi ve desteğin sunulduğu arkadaşlıklar gelişir. Ergenlik ve genç yetişkinlik dönemi ile birlikte ise aşk romantik, flört ilişkilerinde deneyimlenir ve genellikle bireyin partnerine uzun süreli bağımlılık yaşaması ile sonuçlanır. Bireyin psikososyal gelişimini sekiz farklı döneme ayıran Erikson özellikle genç yetişkinlik dönemi ile birlikte bireyin kimliğini netleştirmesinde aşk ve yakın ilişkiler oldukça önemlidir. Birey bu dönemde yakın ilişki kuracağı ve yaşamını paylaşacağı kişiyi bu dönemde bulmaya çalışır. Karşı cinsle yakın ilişkiler kurmak bu dönemin gelişim çatışmalarının çözülmesi ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde sorun yaşanmaması için gerekmektedir (Eryılmaz ve Ercan, 2010). Dolayısıyla aşk gelişim için oldukça önemlidir.

Langeslag ve van Strien, (2016) güçlü bir kişisel şefkat duygusu ve bağımlılık olarak tanımlanabilecek aşkın farklı şekillerde kurgulanabileceğini öne sürmektedir. Aşkın hemen hemen herkesin yaşamında önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Özellikle romantik aşkı deneyimlemenin hem birey hem de toplum üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinmektedir. Örneğin aşk, coşku gibi olumlu duygularla ilişkilendirilir ve romantik ilişkiler mutluluğu ve yaşam doyumunu artırmaktadır.

Romantik aşka bir dizi davranışsal, duygusal, bilişsel ve fiziksel semptomlar eşlik eder ve aşk insanların yaşamlarını büyük ölçüde etkiler. Aşık olan insanlar genellikle giyim tarzlarını değiştirerek, hobilerini, arkadaşlarını, işlerini, ülkelerini ve hatta inanç ve bazı değerlerinin sevdikleriyle birlikte olmak için değiştirmeye isteklidirler. Romantik aşkın yaygın bir şekilde insan yaşamında var olması ve insanların yaşamları

üzerindeki kapsamlı etkileri, bu ilgi çekici fenomenin daha fazla ilgi çekmesini sağlamıştır. Aşka ilişkin çalışmalar yapan araştırmacılar, insanlarda romantik aşkın tutku ve bağlanmadan oluştuğunu öne sürmektedir. Tutku ya tutkulu aşk o özel bir kişiye yönelik çok yoğun ve baskın aşk duygusuyla ilgiliyken, bağlanma başka bir bireyle duygusal bağ kurmanın bireyde meydana getirdiği rahatlık duygusunu yansıtır. Bazı bireyler yalnızca tutku ya da bağlanma deneyimleyebilirken, diğerleri aynı anda hem tutku hem de bağlılık hissedebilir (Langeslag, Muris ve Franken, 2013).

Atak ve Taştan (2012) bir romantik ilişki yaşamının ya da aşık olmanın birey açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Sanat ve edebiyat alanlarında önemli eserlerin ortaya konmasına öncülük eden aşkın bireyin yaşamına ilişkin etkisine yönelik çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir. Aşk bireyin yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir. Birine aşık olma ve onunla romantik bir ilişki yaşama bireyin güven, bağlanma, sevgi, yakınlık, saygı ve paylaşma gibi çeşitli duyguları deneyimlemesini kolaylaştırmaktadır. Yaşamda önemli bir yere sahip olduğu düşünülen aşkın varlığı bireyin ilişkisine ilişkin değerlendirmelerini doğrudan etkilemektedir. Aşk iyilik hali, mutluluk ve romantik ilişki doyumunu arttıran temel değişkenler arasında gösterilmektedir. Ayrıca aşk bazı kültürlerde bireyin hem kendini ifade etmesi hem de kendini gerçekleştirme için önemli bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Bireyin yaşamdan aldığı zevki ve olumlu duygu hissetme düzeyini arttırmaktadır. Bu noktadan hareketle aşk bireyin iyi oluşunu etkileyen ve ruh sağlığına olumlu katkı sağlayan bir değişken (Kaya ve Karahasanoğlu, 2019) olarak değerlendirilmektedir.

Aşkın birey ve toplum açısından dikkat çekici olumlu özelliklerine karşın karanlık yönlerine vurgu yapan çalışmalar da dikkat çekmektedir. Aşkın depresyon ve kaygı gibi bazı psikolojik sorunlara da neden olduğu bilinmektedir (Bajoghli vd., 2014). Özellikle bireyin yaşadığı aşkın karşılıklı olmadığını düşünmesi, terk edilme korkusuna sahip olması, aşık olduğu kişiyi şiddetli düzeyde kıskanması ve partnerinin gözünde değersiz olabileceğinden endişe etmesi gibi farklı sorunlar yaşanabilmektedir. Aşk, stres ve kıskançlık ile ilişkilidir ve romantik ayrılıklar üzüntü ve utanç duygularında artış, mutluluk ve yaşam doyumunda azalma ve depresyon ile ilişkilidir (Langeslag ve van Strien, 2016). Yaşanan bu olumsuz sorunlar aşkı olumlu bir deneyimden daha çok birey

için sorun kaynağı haline dönüştürebilmektedir. Aşkın stres kaynağı olabilmesi, kişilerarası çatışmalara neden olması ve sosyal ilişkileri kontrol etmede güçlük oluşturması gibi nedenlere bağlı olarak yaşamı olumsuz etkileme potansiyeline sahip olması araştırmacıların daha fazla dikkatini çekmesini sağlamıştır (Soyer, 2019).

Aşk kavramının özellikle psikoloji alanında araştırmacıların dikkatini çekmesiyle ve üzerinde daha fazla çalışılan bir kavram olması ile birlikte aşka ilişkin çeşitli görüş ve modeller ileri sürülmüş, aşka ilişkin çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar içinde Rubin (1970) tarafından öne sürülen ve aşk ile hoşlanma kavramlarının ayırımına odaklanan yaklaşım, Hatfield ve Sprecher (1986) tarafından öne sürülen ve aşkı tutukulu ve arkadaşça olmak üzere ikiye ayıran yaklaşım, Sternberg'in (1986) öne sürdüğü üçgen aşk kuramı çalışmalarda kullanılmaktadır (Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004). Belirtilen yaklaşımlara kısaca değinilecek olmakla birlikte bu çalışmada günümüzde çalışmalarda yaygın bir şekilde kullanılan, güncelliğini koruyan ve yaygın olarak kabul gören Lee'nin (1977) aşk biçimleri yaklaşımı üzerinde durulacaktır.

Aşka ilişkin ortaya atılan yaklaşımlar arasında 1970'li yılların başında Rubin tarafından öne sürülen ve aşk ve hoşlanma kavramları arasındaki farkı ortaya koymayı amaçlayan yaklaşım dikkat çekicidir. Rubin (1970) aşkın bireyin deneyimleyebileceği en anlamlı ve derin duygulardan biri olduğunu öne sürmektedir. Aşkı davranışsal, bilişsel ve duyuşsal öğeleri içinde barındıran bir tutum çeşidi olarak tanımlayan Rubin'e göre aşk aynı zamanda kültürel bir olgu olarak ele alınmalıdır ve aşkın ne anlam ifade ettiği insanlar değiştikçe değişmektedir. Başka bir deyişle aşk bireyin başka birine ilişkin duygularını, davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Daha önce aşka ilişkin yapılan tek boyutlu tanımlamalardan farklı olarak Rubin'in yaklaşımı aşk ve hoşlanmayı birbirinden ayırarak iki boyutlu bir yaklaşım öne sürmüştür. Buna göre bireyin bir arkadaşına ilişkin hissettiği hoşlanma duygusu ile sevdiği kişiye ilişkin hissettiği aşk birbirleri ile ilişkilidir ancak farklı davranışsal, bilişsel ve duyuşsal öğeler içerirler dolayısıyla farklı olgulardır.

Rubin (1970) aşkın yakınlık, gözetme ve bağlanma olarak adlandırılan üç temel yapıyı içerdiğini öne sürmektedir. Yakınlık bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinden

farklı olarak aşık olduğu kişi ile daha sıkı bir bağ kurması kendini daha rahat hissetmesi, duygu ve düşüncelerini daha kolay ifade edebilmesi ve özel şeyleri paylaşabilmesidir. Gözetme bireyin partnerini önemsemesi, hatta ona kendinden daha fazla önem vermesi, onun mutluluğu için elinden geleni yapmasıdır. Bağlanma ise aşık olduğu kişi ile bağ kurması, onunla bir arada olmaktan ve paylaşımında bulunmaktan keyif almasıdır (Eren, 2019; Rubin, 1970).

Hattfield ve Sprecher ise (1986) aşkı tutkulu aşk ve arkadaşça aşk olmak üzere ikiye ayıran bir sınıflandırma yapmaktadır. Cinselliğin varlığı ya da yokluğu ile ilişkili olarak yapılan bu sınıflandırma tutkulu ve arkadaşça aşkın birbirinden farklı davranış ve duygular içerdiğini de öne sürmektedir. Tutkulu aşk yaşayan bireyler belirli yönlerden birbirleriyle benzerlik göstermektedir. Tutkulu aşk bireyin aşık olduğu kişiye karşı duyduğu yoğun ilgiyi ve ona ulaştığında elde edilen heyecan, mutluluk ve cinsel doyumu içermektedir. Tutkulu aşk bireyin başkasıyla birleşmek için duyduğu yoğun bir özlem durumudur. Sevdiği kişiden ayrı kaldığında ise birey kaygı, acı, şüphe ve kıskançlık gibi olumsuz deneyimler yaşar. Dolayısıyla tutkulu aşk heyecan ve kaygı arasındaki etkileşimlerle ilişkilidir (Eren, 2019).

Arkadaşça aşk ise daha çok bireyin yaşamında gerçekten önemli bir etkiye sahip olan bireylere duyulan yoğun sevgi ile ilişkilidir. Arkadaşça aşkta birey karşıdaki kişinin mutluluğuna önem vermekte, ona ilgi göstermekte, ona karşı şefkat ve yakınlık hissetmektedir. Tutkulu aşk daha yoğun duygularla ilişkili iken arkadaşça aşk huzur ve güven duyguları ile ilişkilidir. Arkadaşça aşk karşıdaki bireyin mutluluğu ile ilgilenme, onun refahının yüksek olmasını isteme ve onun için endişelenmektedir (Soyer, 2019).

Tutkulu ve arkadaşça aşk ilişkileri farklı yönlerden etkileyebilmekte ve üç yönden birbirinden farklılaşmaktadır. İlk olarak cinselliğe verilen önem iki aşk türünde farklılaşmaktadır. Araştırmacılar tutkulu aşkın güçlü bir cinsel bileşen içerdiği konusunda hemfikirdir. Cinsel istek veya çekim, tutkulu aşk deneyiminin gerekli bir özelliği olarak görülmektedir. Öte yandan arkadaşça aşkın daha az erotik bir deneyim olduğu varsayılır.

İkinci farklılık yoğun olumlu ya da olumsuz duyguların varlığıdır. Tutkulu aşk hem olumlu hem de olumsuz duygular tarafından beslenir ve bunlarla ilişkilendirilir.

Tutkulu aşk yaşayan bireyin ilişki iyi gittiğinde sevinç, tatmin ve coşku duyguları ile ilişki iyi gitmediğinde boşluk, endişe ve umutsuzluk nöbetleri arasında gidip geldiği varsayılır. Buna karşılık, arkadaşlık sevgisinin öncelikle olumlu ve daha az yoğun duygusal deneyimlerle ilişkili olduğu varsayılır. Son farklılık ise, zamanla yaşanan değişikliklerdir. Zamanın, tutkulu ve arkadaşça aşk deneyimi için farklı sonuçlara neden olacağı tahmin edilmektedir. Tutkulu aşkın, zamana bağlı olarak kaçınılmaz olarak yok olabileceği, doğası gereği istikrarsız, geçici bir fenomen olduğu varsayılmaktadır. Buna karşılık, arkadaşça aşkın zamanla arttığına inanılmaktadır (Sprecher ve Regan, 1998).

Stenberg (1986) ise üçgen aşk yaklaşımı olarak adlandırılan yaklaşımı öne sürmüştür. Bu yaklaşıma göre aşk yakınlık, tutku ve bağlanma olarak adlandırılan üç farklı yapıdan oluşmaktadır. Bireyin öznel deneyimlerine bağlı olarak oluşan üçgen aşk biçimsel olarak bir üçgen ile ifade edilmektedir. Bu üçgenin tepe noktasında yakınlık, sağ köşede bağlılık ve sol köşede tutku yer almaktadır. Yakınlık bireyin aşk ilişkisinde kendini açması, karşısındakine kendini yakın hissetmesi ve bağlanması ile ilişkilidir. Yakınlık bileşeni, sevgi dolu ilişkilerde yakınlık duygularını ifade eder. Bu nedenle, esasen sevgi dolu bir ilişkide sıcaklık deneyimine yol açan duyguları kapsar. Bağlılık bireyin aşık olmaya ilişkin kararı ve ilişkiyi devam ettirmek için harcadığı çabalarla ilişkilidir. Bağlılık bileşeni, sevgi dolu bir ilişkinin varlığı ve olası uzun vadeli bağlılığı hakkında karar vermede yer alan bilişsel unsurları kapsamaktadır. Tutku ise bireyin partnerini cinsel yönden çekici bulması, ona karşı yoğun duygular hissetmesi ve romantizm ile ilişkilidir. Tutku bileşeni, sevgi dolu bir ilişkide tutku deneyimine götüren motivasyon kaynaklarını ve diğer uyarılma biçimlerini kapsamaktadır (Eren, 2019; Steinberg, 1986).

Şekil 1. Sternberg'in Aşk Üçgeni

Stenberg (1986) aşkı oluşturan üç yapının etkileşimine bağlı olarak sekiz farklı aşk stili meydana geldiğini belirtmektedir. Bu aşk stilleri aşksızlık, hoşlanma, delicesine aşk, boş aşk, romantik aşk, dostça aşk, aptalca aşk ve mükemmel aşk olarak adlandırılmaktadır. *Aşksızlık* aşkın üç bileşeninin de yokluğunu ifade eder. Aşksızlık kişisel ilişkilerin büyük çoğunluğunu karakterize eder. *Hoşlanma* tutkunun bağlılık bileşenlerinin olmadığı ve aşkın yalnızca samimiyet bileşeninin deneyimlendiği türdür. Yoğun tutku veya uzun vadeli bağlılık duyguları olmadan biri diğerine yakınlık, bağlılık ve sıcaklık hissetmektedir. *Delicesine aşk* "ilk görüşte aşk" tır. Delicesine aşk aşkın bağlılık ve yakınlık bileşenlerinin yokluğunda tutkulu uyarılmanın deneyimlenmesi sonucu ortaya çıkar. *Boş aşk*, aşkın hem samimiyet hem de tutku bileşenlerinin olmadığı ve birinin diğerini sevdiği ve bu sevgiye bağlılık kararının var olduğu aşk türüdür.

Romantik aşk, aşkın yakınlık ve tutku bileşenlerinin birleşiminden kaynaklanır. Hissedilen duygular karşılıklı olmasına karşın ilişkinin geleceği konusunda belirsizlik vardır. *Dostça aşk*, aşkın yakınlık ve bağlılık bileşenlerinin bir kombinasyonu olarak meydana gelir. Genellikle evliliklerde görülen tutkunun daha az olduğu, uzun vadeli ilişkileri kapsar. *Aptalca aşk*, yakınlık bileşeninin olmadığı, tutku ve bağlılık bileşenlerinin birleşiminden oluşan türdür. *Mükemmel aşk* ise üç aşk stiline de var olduğu türdür. Neredeyse herkesin romantik ilişkilerde ulaşmak istediği aşk türüdür (Steinberg, 1986).

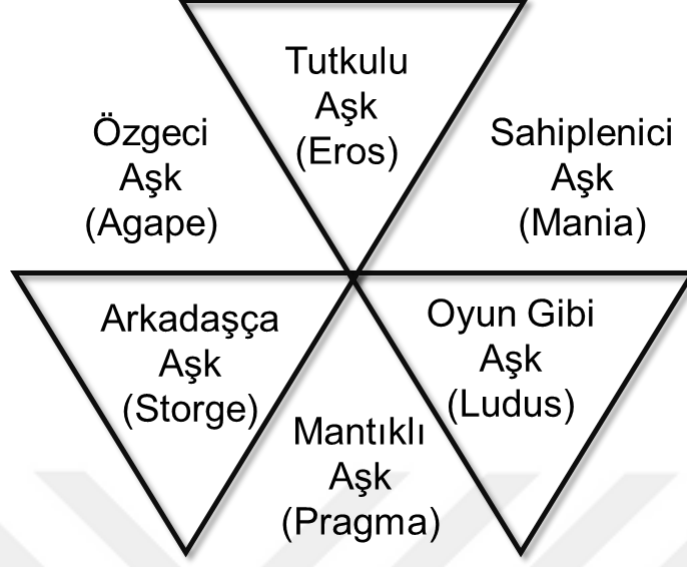
2.1.1. Lee'nin Aşk Biçimleri Yaklaşımı

Lee (1973) tarafından ortaya atılan aşk biçimleri aşka ilişkin yapılan çalışmalarda en yaygın olarak kullanılan yaklaşımdır. Çeşitli yaş gruplarında ve farklı cinsiyetten bireylerle yaptığı çalışmalar ve alanyazında var olan çalışmaların yoğun ve derinlemesine analiz edilmesi sonucunda Lee 1970'li yıllarda aşk biçimleri yaklaşımını geliştirmiştir. Aşkı yaşamdaki en zorlu sorunlardan biri olarak ele alan Lee bireylerin "seni seviyorum" ifadesine ilişkin yorumlarının farklılık gösterdiğini fark etmiş ve buna bağlı olarak aşkın tek boyutlu olarak ele alınmayacağını ileri sürmüştür. Aşkı doğal bir yaşantıdan daha ziyade öğrenilmiş bir davranış olarak ele alan Lee çalışmasına katılan bireylerin aşk hakkındaki farklı ifadelerinden yola çıkarak aşk biçimlerini belirlemiş ve kavramsallaştırmıştır (Eren, 2019; Soyer, 2019) .

Lee (1973) tarafından aşk biçimlerinin ortaya konmasındaki ana amaç aşka ilişkin bir tanımlama yapmaktan daha çok özellikle yetişkin bireylerin yakın romantik ilişkilerindeki aşk biçimlerinin farklılıklarını ortaya koymaktadır. Aşkın her birey için farklı anlamlar taşıyabileceği düşüncesinden hareketle yola çıkan Lee bireyin ayrıca sevdiği ya da aşık olduğu kişiye karşı duygularının yine bireye ve ilişkiye göre farklılık gösterebileceğini belirtmektedir. Ayrıca aynı bireyin farklı ilişkilerinde farklı aşk biçimlerine sahip olabileceğini ve bireyin partnerine ve içinde bulunduğu ilişkiye bağlı olarak aşk stillerinin değişebileceğini öne sürmektedir.

Lee'nin yaklaşımı aşk biçimlerini tanımlarken doğada var olan ana renklerden ilham almaktadır. Aşk biçimleri yaklaşımı üç temel renk olan mavi sarı ve kırmızı gibi üç temel aşk biçimi olduğunu öne sürmektedir. Aşkın siyah-beyaz bir resme bakmaktan farklı şekilde ele alınması gerektiğini belirten yaklaşım aşkı renklerle açıklamanın önemini belirterek, ana renkleri kullanarak aşkın resmini oluşturmaya çalışmaktadır. Bu noktadan hareketle yaklaşıma aşkın renkleri de denilmektedir. Yaklaşım artık aşkın renkli bir resmine bakılması gerektiğini vurgulamaktadır. Aşkın renkleri ciddi romantik ilişkilerin altında yatan motivasyonu ortaya koyan farklı bir yaklaşımdır (Soyer, 2019).

Romantik partnerler aşkı temelde farklı şekillerde deneyimleyebilir ve iletişim kurabilirler. Her aşkın doğasında tutumsal eğilimler vardır. Lee'nin yaklaşımında üç ana renge benzer şekilde birincil aşk biçimleri olarak adlandırılan üç aşk stili ve bu aşk stillerinin birleşimi sonucu olarak meydana gelen üç ikincil aşk stili olmak üzere altı aşk stili vardır. Birincil aşk stilleri tutkulu (eros), arkadaşça (storge) ve oyun gibi (ludus) aşk olarak adlandırılırken; ikincil aşk stilleri ise tutkulu ve oyun gibi aşkın birleşiminden oluşan sahiplenici aşk (mania), oyun gibi aşk ve arkadaşça aşkın birleşiminden oluşan mantıklı aşk (pragma) ve tutkulu ve arkadaşça aşkın birleşiminden oluşan özgeci aşk (agape) olarak adlandırılmaktadır (Atak ve Taştan, 2012; Goodboy ve Booth-Butterfield, 2009).

Şekil 2. Lee'nin Aşk Stilleri

2.1.1.1. Tutkulu Aşk

Tutkulu aşk, psikolojik olarak yakın, açık ve aynı zamanda tutkuyla dışa vurabileceği bir ilişki arayan, duygusal olarak yoğun bireyi temsil eder. Tutkulu aşık, arzuladığı kişi hakkında güçlü fikirlere sahiptir ve o kişiyi bulduğunda yakın ve samimi bir ilişki kurmaya çalışır (Neto, 1993). Tutkulu aşk fiziksel çekime odaklanmayı ifade eder. Tutkulu aşk yaşayan birey güzelliğe ve dış görünüme değer verir. Tutkulu aşk, fiziksel görünüme karşı güçlü bir çekicilik içeren romantik aşk tarzıdır. Tutkulu aşıklar ilişkilerde kendine güvenir ve belli bir duygu yoğunluğu yaşar. Aşka karşı tutkulu ve romantik tutumu olan kişilerin tipik bir örneğidir; tutku hissinin yanı sıra partnere karşı fiziksel ve duygusal çekime dayanır (Russell ve Oswald, 2002).

Tutkulu aşıkta fiziksel güzellik ve çekicilik ön plandadır ve cinsel yakınlığa partnerler önem vermektedir. İlişkinin başından itibaren cinselliği ilişkide var olması gereken bir olgu olarak değerlendirirler. Tutkulu aşıkta bireyler genellikle sevdikleri bireyi idealleştirir. Kendisi için önemli olan fiziksel özelliklerin neler olduğunu net bir şekilde belirtebilir. Aşka oldukça önem verirler ve gerekirse risk almaktan kaçınmazlar. Bu tarzdaki bireyler, ideal güzelliklerine uyan bir partner ararlar. Sevdiklerinin cildi, kokusu, saçları, kasları ve diğer fiziksel özellikleri hakkında konuşmaktan zevk alırlar. Partnerlerinden ayrıldıklarında ise çok önemli sorunlar yaşamazlar (Eren, 2019).

2.1.1.2. Arkadaşça Aşk

Arkadaşça aşk daha yavaş gelişen bir aşk türüdür. Paylaşılan ilgi alanları ve zaman içinde kazanılan güven ve kabul, bu aşk tarzının merkezinde yer almaktadır. Arkadaşça aşk arkadaşlığa dayalı gelişimsel bir aşktır (Neto, 1993). Bu aşk stilinin gelişmesi daha uzun sürer ve genellikle yerleşik arkadaşlıklardan kaynaklanır. İnsanların acele etmeden ve çılgınca şeyler yapmadan ilişki kurduğu bir aşk tarzıdır. Bu tarzdaki bireyler, zamanla duyguların ortaya çıkmasına izin verir. Aşkın risklerinin farkında olarak yoğun duygulardan kaçınırlar. Onlar için seks, kendini dışa vurmanın en samimi şeklidir. Buna bağlı olarak cinsellik yaşamak için uzun süre beklemek gerekebilir. Uzun vadeli ilişki beklentileri vardır (Cassepp-Borges ve Ferrer, 2019).

Arkadaşça aşk yaşayan bireyler birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermeye önem verirler. Genellikle sevecendirler ve ilişkilerinde fiziksel etkileşimi ya da cinselliği çok fazla ön planda tutmazlar. Aşk biçiminin temelinde arkadaşlığın yer alması bu stili diğerlerinden ayıran en temel özelliktir. İlişkide iniş ve çıkışlar pek görülmez. Çünkü arkadaşça aşk yaşayan bireyler ilişkilerinin uzun vadeli olacağından emindir ve yeni bir ilişki arayışında olmazlar (Eren, 2019).

2.1.1.3. Oyun Gibi Aşk

Oyun gibi aşk, aşkı sofistike bir oyun olarak düşünen aşığın temsil eder. Birden fazla partnere sahip olmaktan hoşlanır, bu nedenle bir kişiye derin bir bağlılık göstermekle ilgilenmez. Aşkı bir oyun olarak görürler (Goodboy ve Booth-Butterfield, 2009). Oyun gibi aşk yaşayan birey, durumları manipüle eder ve kendisi için avantajlı stratejik oyunlar oynar. Ahlaki değerlere önem veren insanlar tarafından pek olumlu bakılmasalar da bu aşk tarzına mensup bireyler aşk oyununun kurallarını bilir ve bu kurallara uygun oynar. Asla uzun vadeli planlar yapmazlar ve diğer kişide beklentilerini oluşturmamak için ilişkilerini gelişigüzel flört olarak tanımlarlar. Seks sadece eğlencedir. Dolayısıyla partnerlerinin bu konuda iyi olmasını beklerler. Sahiplenici veya kıskanç değillerdir. Partnerin kıskanç olmasından hoşlanmazlar. Aşkı daha çok eğlence ve oyun olarak gördüklerinden dolayı kıskanç partnerin eğlenceyi olumsuz etkileyebileceğini düşünürler. Buna bağlı olarak ilişkide çok eşlilik olabilir. Dış

görünüşe ya da çekiciliğe önem verseler bile kendilerine uygun gördükleri ideal bir partner tipi yoktur (Cassepp-Borges ve Ferrer, 2019).

2.1.1.4. Sahiplenici Aşk

Sahiplenici aşk, yoğun duygusal katılım, diğerinin kaybıyla ilgili endişeler ve dolayısıyla kıskançlık ve ayrıcalıklı olma isteği ile karakterize edilen aşk tarzıdır. Sahiplenici aşık, genellikle bir ilişkide kendini güvensiz hisseder. Sahiplenici bir aşık, ilişki hakkında yoğun ve derin düşüncelere girme eğilimindedir. Sahiplenici aşıklar genellikle dikkat ve şefkat açısından bağımlı ve sahiplenici ve duygusal olarak hassastır (Russell ve Oswald, 2002). Sahiplenici aşk stiline sahip bireyler, kontrol etmek için mücadele ettikleri çok güçlü duygulara sahiptir ve sahiplenme ve kıskançlık duyguları yoğunudur. Bu tür duygularla ilgili olarak anksiyete veya uyku güçlüğü gibi fiziksel semptomlar gösterme eğilimindedirler. Uygunsuz kişilere karşı hızlı ve güçlü bir tutku geliştirebilirler. Sevgiye karşı çok hassastırlar (Cassepp-Borges ve Ferrer, 2019).

Sahiplenici aşk stiline sahip bireyler ilişkilerinde güven sorunu yaşar ve sevdiği kişiyi kaybetmekten endişe eder. Dolayısıyla olası bir ayrılıktan çok etkilenirler ve bu ayrılığın etkilerinden hemen kurtulamayabilirler. Sevdikleri kişi var olduğunda yaşadıkları yoğun heyecan ve coşku ile sevgilileri olmadığında yaşadıklarında umutsuzluk duyguları arasında gider gelirler. Hisleri oldukça yoğunudur (Eren, 2019).

2.1.1.5. Mantıklı Aşk

Mantıklı aşk, partnerin bireyin toplumdaki konumuna ve yerine uygunluğunun merkezde olduğu aşk tarzıdır. Mantıklı aşık, partnerlerinin kendine uygun olması için ortak ilgi ya da geçmişe sahip olma gibi özellikler arar. Bir partnerle uyumluluğun birincil odak olduğu mantıklı aşk stilinde belirli kriterlere uyan ideal bir partner aranır. Partnerin başarılı bir birey olmasını ya da maddi açıdan iyi durumda olmasını isterler. Mantıklı aşıklar bir ilişkide uyumluluğa bakarlar ve ilişkilerin acı ya da fedakarlık kaynağı olmaması gerektiğine inanırlar (Woll, 1989). Uyumluluk, pratik veya mantıksal kriterlere dayanmaktadır. Bu nedenle, bu aşk tarzına sahip insanlar, diğer yönlerin yanı sıra yaş, din, eğitim, meslek, siyasi fikirler gibi belirli demografik özelliklerine uygun bir partner ararlar. Belirledikleri özelliklerin uyumluluğunu doğruladıktan sonra

partnerlerine karşı besledikleri duyguların ortaya çıkmasına izin verirler. Partnerlerinin fiziksel yönden çekici olmasını önemserler (Cassepp-Borges ve Ferrer, 2019).

2.1.1.6. Özgeci Aşk

Özgeci aşk özverili aşk tarzıdır. Özgeci aşık, tam bir ruhsal ve duygusal özdeşleşme arar, sevgilinin yararına fedakarlık yapmaya oldukça isteklidir. Cinsel yönden kendini ifade etme konusunda çatışmalar yaşayabilir. Özgeci aşk diğeri yönelimli aşk stili olarak kabul edilir. Özgeci aşk yaşayan birey partnerini kendisinden daha öncelikli görür. Herhangi bir beklentiye girmeden ilişkilerine büyük bir yatırım yaparlar. Dikkatli ve yardımseverdirler. Herhangi bir olumsuz yanı ya da kusuru olsa bile yinede partnerlerini severler (Neto, 1993).

Özgeci aşkta klasik dini yaklaşıma uygun olarak kendini karşısındakine adayan, cömert ve verici bir aşık gözlemlenmektedir. Her zaman iyilik ön plandadır. Eğer partnerleri mutlu olacaksa ondan ayrılmayı bile kabullenebilirler. Özgeci aşk yaşayan bireyler aşklarının karşılığı olup olmamasından daha çok partnerleri ile birlikte zaman geçirmeyi önemserler (Kaya ve Karahasanoğlu, 2019). Karşılarındaki kişinin kendi beklentilerini karşılmasını beklemezler. Ayrıca partnerlerinin fiziksel özellikleri konusunda belirgin bir tercihleri yoktur. Dolayısıyla sahip olduğu özellikleri dikkate alınmaksızın herkes sevilmeyi ya da aşık olunmayı hak eder. İlişkilerinde bağlılık düzeyleri oldukça yüksektir (Dasdamirov, 2010; Eren, 2019).

2.2. Kişilik

Karmaşık bir yapıya sahip olan insan kişiliği farklı araştırmacılar ve kuramcılar tarafından değişik bakış açısıyla ele alınmış ve kişiliğe ilişkin farklı açıklamalar öne sürmüştür. Bu farklılıklar kişilik kavramının tanımı üzerinde de araştırmacıların fikir birliği yapmasını zorlaştırmaktadır. Günlük yaşamda ise insan kişiliği bireyin sosyal statüsü ya da sosyal yaşamdaki yeri ile tanımlamaktadır. Bireyin popüler olması ya da başarılı olması kişiliğini tanımlamakta kullanılabilir. Öte yandan bazıları kişiliği bireyin özelliklerine bağlı olarak tanımlamaktadır (Özsoy ve Yıldız, 2013). Türk Dil Kurumu ise kişiliği “bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü, şahsiyet” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2020).

Bir birey olarak her insan, belirli bir düşünme, hissetme ve davranış modelleri gösterir. Bu modeller bireyin kim olduğunu temsil eder ve diğer bireylerle olan etkileşiminin temellerini oluşturur. Günlük yaşamda genellikle insanlara ilişkin “agresif”, “neşeli”, “mutlu” ya da benzeri farklı sıfatlarla tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Bunlar, bireyi tanıyan, hakkında fikir sahibi olan ya da onunla etkileşimde bulunan diğer insanların izlenimleri sonucunda ortaya çıkan ifadelerdir. Bu izlenimlere ve özelliklere ilişkin tanımlamalar yapılırken “kişilik” kelimesini sıklıkla kullanılmaktadır. Dolayısıyla kişilik kavramı psikologların da fazlasıyla ilgisini çekmekte, kişiliği değerlendirmek ve kişilik özelliklerini ortaya çıkarmak için için çeşitli araçlar geliştirilmekte ve kişiliğe ilişkin bilgiler bir çok alanda sıklıkla kullanılmaktadır (Hogan ve Smither, 2008).

Burger (2014) psikolojide üzerinde en çok durulan ve kapsamı en geniş olan kavramların başında gelen kişiliğin bir kişiye ait özellikleri ifade etmek için kullanıldığını söylemektedir. Kişiliği ifade etmek için kullanılan tüm özellikler o kişinin daha iyi tanınmasına ve anlaşılmasına yardımcı olur. Bu noktadan hareketle kişilik bir kişinin yeteneklerini, ilgilerini, tutumlarını, değerlerini, fiziksel görünümünü, çevresiyle nasıl iletişim kurduğunu ve hayata bakışını içeren çok kapsamlı bir terimdir. Bir insanın hem fiziksel hem de sosyal ortamı ile nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ortaya koyan kişilik onun aynı zamanda duygu, düşünce ve davranışlarının ayırt edici görüntüleridir (Atkinson, 1999).

Kişilik bireyi başkalarından farklı kılan, hem doğuştan sahip olduğu hem de sonradan edindiği ve tutarlı olarak sergilediği özelliklerden oluşan bütün olarak tanımlanabilir. Kişilik, tipik olarak başkalarından farklı olarak nasıl düşündükleri (pozitif odaklanan iyimserler ya da negatife odaklanan kötümserler gibi), nasıl hissettikleri (mutlu olma ya da kolayca sinirlenme gibi) ve nasıl davrandıklarını (yeni şeyler denemekten korkmayanlar gibi) içerir. Kişilik fiziksel özelliklere, yeteneklere veya aç ya da tok olma, anlık ruh hali gibi geçici durumlara atıfta bulunmaz. Başka bir deyişle kişilik fiziksel veya biyolojik farklılıklar değil, psikolojik özellikler açısından insanlar arasındaki farklılıkları ifade eder. Kişilik ayrıca çeşitliliğin göze çarpan bir değerlendirmesini içerir (Vazire, 2020).

Kişilik kavramını bireyin sahip olduğu çeşitli özellikler olarak değerlendiren çeşitli araştırmacılar, kişiliğin bireyin diğer insanlarla bir arada iken sergilediği davranış özellikleri olarak tanımlanabileceğini savunmuştur. İnsanın diğer insanların yanında sevecen, hoş görülü, kendinden emin, çekingen ya da agresif davranışlar sergilemesi onun kişiliğinin göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Kişilik temelde bireyi diğerlerinden ayıran tüm özellikleri içermektedir. Bireyin kendine özgü davranışları ve özellikleri kişiliği ile ilişkilidir. Kişinin yaşamında sıklıkla sergilediği ve onunla özdeşleştirilen davranışları içerdiğinden dolayı kişilik özeldir ve bireyi diğer insanlardan ayırt eder. Kişinin sergilediği davranışlar onun başkalarından farklı olmasını sağlar. Dolayısıyla kişilik bireyi kendine özgü kılan, başkalarından farklı olmasını sağlayan ve davranışlarına ilişkin çevresindeki bireylerin tahminlerine temel oluşturan değişmez özelliklerin bütünüdür (Yanbastı, 1990).

Bireyin belirli bir tutarlılık gösteren davranış ve düşünce kalıpları ve içsel süreçleri olarak tanımlanabilecek kişilik, bireyin özelliklerini genel olarak yansıtmaktadır. İnsanlar çeşitli ortak özelliklere sahip olmalarına karşın kişilik genel olarak bireyleri birbirlerinden ayırt eden özelliklere odaklanmaktadır. Kişilik tanımlarında düşünce ve davranış tutarlılığı vurgulanan kavramlardan biridir. Dolayısıyla bireyin kişiliğinden bahsetmek için tutarlılık gereklidir. Başka bir ifade ile birey benzer davranış örüntülerini farklı koşul ve zamanlarda sergilediğinde kişilik özelliklerinden bahsedilebilir. Örneğin iş yerinde arkadaş canlısı ve yardımsever olarak tanımlanan birinin ev yaşantısında da aynı özellikleri yansıması beklenir. Ya da bu gün uyumlu özellikler sergileyen birinin ertesi gün de uyumlu olacağı düşünülür. İçsel süreçler de kişilik tanımlarında yer alan diğer kavram olarak dikkat çekmektedir. Bu süreçler bireyin duygu, düşünce ve davranışlarını doğrudan etkileyen bütün içsel süreçleri kapsamaktadır. Benzer süreçler farklı insanlarda da olmasına karşın bireyin bu süreçleri nasıl kullandığı ve diğer bireysel farklılıklarla etkileşimi kişiliğini belirlemede önemlidir (Burger, 2014).

Bireyin içsel kaynaklarına bağlı olarak beliren ve genel olarak onun davranışlarının şekillenmesinde önemli bir role sahip olan kişilik bireyin düşünme, öğrenme, algılama ve başa çıkma gibi davranış örüntüleri ile yakından ilişkilidir. Öte yandan kişilik kavramı huy ve karakter kavramlarından farklıdır. Huy kişiliğin genel

olarak biyolojik yönünü ifade ederken karakter kişiliğin bireyin yakın çevresinden ya da sosyal yaşamından öğrendikleri ile şekillenen kültürel ve toplumsal yönlerini ifade etmek için kullanılmaktadır. Başka bir ifade ile mizaç ya da huy kişiliğin kalıtımla ilişkili parçasıdır. Örneğin kolaylıkla sinirlenmek ya da tez canlı olmak huy olarak nitelendirilebilir. Karakter ise bireyin aile, okul ya da arkadaş çevresi gibi ortamlardaki yaşantısı ve deneyimleri sonucunda şekillenir. Dolayısıyla hem huy hem de karaktere ilişkin dinamiklerin etkileşimi kişiliği oluşturmaktadır (Ceylan, 2014).

Kişiliğin beş temel özelliği olduğunu öne süren Eren'e (2010) göre; (a) kişilik doğuştan var olan ve sonradan kazanılan eğilimlerin bütününden oluşur, (b) kişilik kazanılan bu eğilimlerin düzenlenmesidir ve bu düzenlemenin varlığı eğilimlerin oluşturduğu bir yapıdan söz edilmesini sağlar, (c) her insanın kişisel özelliklerini başkalarından ayıran bir takım farklılıklar mevcuttur, (d) kişilik bireyin eğilimlerini çevreye uydurmasını sağlar, aynı bireyin farklı çevresel koşullar altında farklı tutum ve davranışlar sergilemesine neden olan sosyal uyum kavramı olarak kişilik ele alınabilir ve (e) kişiliğin vazgeçilmez bir parçası olan karakter tüm kişiliklerde vardır, tektir ve doğuştan edinilmiştir. Verilen bu özellikler dikkate alınarak kişilik, bireyin kendisini tanıyarak çevresine uymasını belirleyen psikofizik bileşenlerin dinamik olarak düzenlenmesi sistemi ya da sosyal yaşamın bir parçası olarak kazanılan alışkanlıklar ve davranışlar olarak ifade edilebilir.

2.2.1. Kişilik Gelişiminde Etkili Olan Faktörler

Kişilik karmaşık ve dinamik bir sistem olarak kabul edilmektedir ve bu sistemi oluşturan parçaların birbiri ile etkileşim halinde olduğu belirtilmektedir. Karmaşık bir sistemin nasıl meydana geldiğini ve çalıştığını yalnızca basit çıkarımlarla yapmak mümkün değildir. Kişilik gelişiminde bir çok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerin neler olduğuna ilişkin farklı görüşler olmasına karşın etkin faktörler çeşitli başlıklar altında ele alınabilir.

2.2.1.1. Kalıtım

Kişilik gelişimini etkileyen birinci faktör biyolojik ve kalıtsal özelliklerdir. Bireyin ebeveynlerinden kromozomlar aracılığıyla aldığı çeşitli özellikleri ifade eden kalıtım fiziksel yapısını ve dış görünüşünü belirler. Benzer şekilde genetik alanında yapılan çalışmalar bireyi diğerlerinden farklı kılan çeşitli özelliklerin ve psikolojik yönünün kalıtımla geçtiğini ortaya koymaktadır. Biyolojik faktörler kişiliğin en önemli belirleyicilerindedir. Bireyi başkalarından farklı kılan bir çok özellik üzerinde kalıtımın önemli bir etkisi vardır. Geniş kişilik özelliklerinin yarısının kalıtsal olarak aktarıldığı düşünülmektedir (Penke ve Jokela, 2016; Penke, Denissen ve Miller, 2007)

Kalıtımın ve genetik faktörlerin kişilik gelişimine etkisine ilişkin tartışmalar devam etmektedir. Bireyin bir kişilik özelliğininin kaynağının tek başına kalıtım ya da genetik faktörler olduğunu belirtmek mümkün değildir. Kalıtımla getirilen özellikler doğumdan sonra bireyin etkileşim halinde olduğu çevre ile şekillenerek kişiliği oluşturmaktadır. Bireyin fiziksel özelliklerinde ve çeşitli zihinsel-duygusal yönlerinde kalıtımın payı yüksek olmasına karşın öğrenme sonucunda edindiği davranış örüntülerinde kalıtımın etkisi çok daha azdır (Eroğlu, 2010; Özsoy ve Yıldız, 2013).

2.2.1.2. Aile

Kişilik gelişiminde etkili olan bir diğer faktör ise ailedir. Aile bireyin davranışlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Birey başta anne-babası ve kardeşleri olmak üzere aile bireylerinin davranışlarının benzerlerini sergileyebilmekte ya da onları örnek alabilmektedir. Kişiliğe ilişkin yapılan çalışmalar kişilik özelliklerinin aileden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları ve çocuğa karşı sergiledikleri davranışlar kişilik gelişimini şekillendirmektedir. Örneğin kaygı düzeyi düşük ama yüksek koruyuculuk özellikleri gösteren çocukların babaları ile daha olumlu bir etkileşime sahip oldukları bildirilmiştir (Forman ve Forman, 1981; Kitamura vd., 2009). Çünkü aile çocuğa özellikle yaşamının ilk yıllarında model sunar ve çocuk bir çok şeyi aile ortamında öğrenir.

Çocuk anne-ya da babasını gözlemleyerek ve onları taklit ederek hem çeşitli genel davranış kalıplarını hem de daha özel davranış kalıplarını edinir. Ailenin sosyo-

ekonomik durumu, aile içi etkileşimin kalitesi ve yönü, anne-babanın eğitim düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, anne-baba tutumları, ailenin geniş ya da çekirdek aile olması gibi etkenler kişilik oluşumunda rol oynar. Anne-baba ile çocuk ilişkileri bir yandan çocuğun davranışlarını şekillendirirken bir yandan da gelecekte nasıl davranacağını etkileyerek kişilik gelişimine etki etmektedir (Develioğlu ve Tekin, 2013; Yeşilyaprak, 1993).

2.2.1.3. Kültürel ve Sosyal Faktörler

Genetik ve ailesel faktörlerden sonra kişiliği şekillendiren bir diğer faktör kültürel ve sosyal faktörlerdir. Kültür, bir dili, tarihi dönemi ve bir coğrafi konumu paylaşanlar arasında algılama, inanma, değerlendirme, iletişim ve hareket etme standartlarını sağlayan anlam sistemlerinden oluşmaktadır. Sosyal bilimciler, kültürün ve toplumsal yapının bireyler üzerinde önemli psikolojik etkileri olduğunu uzun süredir kabul etmektedir (Benet-Martinez ve Oishi, 2008).

Bireyin sahip olduğu kişilik özellikleri içinde bulunduğu kültürün çeşitli öğelerinden etkilenecek şekilde şekillenir. Çünkü her kültürün kendine özgü bazı değerleri ve bireylerden beklentileri vardır. Birey yaşadığı toplumda bu değer ve davranış biçimlerini de öğrenir ve onlara uygun hareket eder. Dolayısıyla bir çok birey farkında olarak ya da olmayarak kültürün ve toplumun kendisi için daha önce belirlemiş olduğu çeşitli davranış kalıplarına uygun olarak yaşamını sürdürür. İçinde bulunduğu kültürde yeni şeyler öğrenen birey aynı zamanda yeni özellikler edinir ve kişiliği bunlardan etkilenecek şekilde gelişmeye devam eder. Benzer şekilde hangi sosyal sınıfa ait olduğu da bireyin eğitimini, yaşam tarzını, gelir düzeyini ve eğilimlerini etkileyeceğinden dolayı kişiliğinin biçimlenmesine katkı sağlayabilmektedir (Eroğlu, 2010; Özsoy ve Yıldız, 2013).

2.2.1.4. Coğrafi Faktörler

Kişilik gelişiminde etkili olan bir başka faktör ise fiziksel ve coğrafi etkenlerdir. Bireyin yaşadığı bölgenin iklimi, doğal özellikleri ve fiziksel koşulları kişiliği üzerinde etkiye sahiptir. Fiziksel ve coğrafi koşullar bireyin kişiliğini doğrudan etkileyebileceği gibi sosyal ve kültürel yapıyı etkileyerek dolaylı bir etkiye de sahip olabilir. Örneğin tüm mevsimlerin değiştiği bir bölgede yaşayan insanların ihtiyaçları ve davranışları

mevsim değişikliklerine bağlı olarak değişebilmektedir. Daha az mevsim değişikliği yaşanan bölgelerde ise insanlar da az hareketli olabilmektedir (Eroğlu, 2010).

2.2.1.5. Kitle İletişim Araçları ve Medya

Kitle iletişim araçları, kişiliğin şekillenmesinde belirgin bir yere sahiptir. İnternet, sosyal medya ve diğer iletişim araçlarını kullanan bireylerle kullanmayan bireyler arasında çeşitli farklılıklar olabilmektedir. Başta internet ve televizyon olmak üzere iletişim araçları özellikle ocuk ve gençlerin davranışlarının biimlendirmesinde önemli bir rol oynayabilmektedir. Kitle iletişim araçları, gizli tutumları harekete geçirir ve glendirir, yeni tutumların oluşumuna önemli ölçüde katkıda bulunur. Birey medyadan hem doğrudan hem de dolaylı olarak beceriler, değerler ve davranış kalıplarını öğrenir. Gelişen teknolojiye uyum sağlama isteği beraberinde yeni davranış kalıpları da getirebilmektedir. Ayrıca gelişen teknoloji ve iletişimle birlikte kültürlerarası etkileşimler artmakta bireyler farklı kültürlerden de etkilenebilmektedir (Malik, Hassan ve Sultana, 2004; Zel, 2001). Bütün bu etkiler kişiliğin şekillenmesinde rol oynamaktadır.

2.2.2. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Kişiliği anlamak ve tanımlamak araştırmacılar için zorlu bir görev olmuştur. Dolayısıyla tek bir bakış açısının kişiliği tam olarak yansıtmayacağı düşünülmektedir. Çünkü kişilik tek bir kuramın kapsayamayacağı kadar geniş ve karmaşık bir yapıdır. Farklı yapılar kişiliğin yapısını ve işleyişini farklı noktalardan ele almaktadır. Yirminci yüzyılın başlarında Sigmund Freud tarafından geliştirilen psikanalitik yaklaşım bu kuramlardan öncüsüdür. Ardandan yüzyıl boyunca bir dizi farklı kuramcı tarafından farklı yaklaşımlar ne sürülmüştür. Bu kuramlar genel olarak psikanalitik kuramlar, özellik kuramları, hümanist kuramlar, biyolojik kuramlar, davranışsal ve sosyal öğrenme yaklaşımları ve sosyal-bilişsel kuramlar başlığı altında ele alınabilmektedir (Burger, 2006; Hogan ve Smither, 2008).

Bu yaklaşımlardan özellikler yaklaşımlarına dayalı olarak geliştirilen “Beş Faktör Kişilik Yaklaşımı” kişilik ile ilgili ortaya atılan farklı görüşleri bir araya getirmiş olarak

değerlendirilmektedir. Beş faktör kişilik yaklaşımı günümüzde araştırmacılar tarafından en çok kabul gören ve üzerinde en çok araştırma yapılan yaklaşımlardan biridir. Farklı toplumlarda yapılan çalışmalar sonucunda evrensel olduğu belirlenen (McCrae ve Costa, 2008) yaklaşım kişiliğe ilişkin en geçerli yaklaşımlardan biridir.

Günlük yaşamın akışı için bir çok birey aynı olay ve durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak her birey benzer olaylara farklı tepkiler verebilmektedir. Örneğin çok farklı ve marjinal bir görüşe karşı bazı kişiler çok kabul edici ve hoş görülme bir tutumla yaklaşırken bazı bireyler tamamen farklı bir tutum sergileyebilir. Aynı toplumda çok uyumlu ve başkalarıyla rahatlıkla ilişki kurabilirken başka biri çok daha içine kapamk ya da ikili ilişkilerde başarısız olabilir. Beş faktör kişilik modeli farklı özelliklere sahip bireyleri başarıyla tanımlayan bir kişilik yaklaşımıdır. Yaklaşımın temelini bireyin algıdığı kişilik özelliklerinin yaşamındaki ifadelerini etkileyeceği ve bu özelliklerin farklı ifadelerle kodlanabileceği fikri oluşturmaktadır (McCrae ve Costa, 2008).

Psikoloji tarihinde Allport'un çalışmaları ile temelleri atılan daha sonrada Cattell ve Eysenck tarafından yapılan çalışmalarla gelişen kişiliği anlamada yönelik ayırt edici özellik çalışmaları daha sonraki dönemde McCrae ve Costa tarafından yapılan çalışmalarla çok daha farklı bir boyuta gelmiştir. Başlangıçta nevrozizm ve dışadönüklük boyutlarına odaklanan McCrae ve Costa daha sonra deneyime açıklık adını verdikleri üçüncü bir boyutun varlığını ortaya çıkarmışlardır. Model üzerindeki çalışmaları devam ettiren araştırmacılar daha sonra kişiliğin beş boyutu olduğunu fark ederek beş faktörlü kişilik modelini geliştirmişlerdir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

1985 yılında özellikler yaklaşımını temel alarak çalışmalarını sürdüren olan Costa ve McCrae, faktör adını verdiklerini değişkenleri büyük örneklem gruplarında uygulayarak çok yönlü ölçümler yapmışlardır. Başlangıçta yaptıkları çalışmalarda kişiliğin üç boyutunun (deneyime açıklık, nevrozizm ve dışa dönüklük) olduğunu ifade etmelerine karşın daha sonraki çalışmaları neticesinde, beş faktörlü kişilik yapısını oluşturan dışadönüklük, yumuşak başlılık, nevrozizm, sorumluluk ve deneyime açıklık boyutlarını tanımlamışlardır (Yeni, 2016).

Ayırt edici özellikler kuramını temel alan beş faktör kişilik kuramı bireyin hem kendini hem de başkalarını tanımlarken kişiliğin ölçülmesinde sıfatlardan yararlanmaktadır. Yapılan çalışmaların çok geniş bir kısmında kişiliği açıklamaya ilişkin ortak özellik yaklaşımların büyük bir oranda beş faktör tarafından kapsandığı fikri kabul görmüştür. Büyük beşli olarak da adlandırılan beş faktör kişilik kuramı kişilik özelliklerine ilişkin daha önce yapılan çalışmalara paralel olarak kişilik boyutlarının iki kutuplu yapılardan oluştuğunu ve bu kutupların süreklilik gösterdiğini belirtmektedir. Model bireysel farklılıkları dikkate almakta ve kişilikle ilgili kavramların hiyerarşik bir yapısını oluşturabilecek önemli veriler sunmaktadır. Özellikle son 30 yılda yaygın bir şekilde kullanılan beş faktör kuramı oldukça yararlı bir sınıflandırma olarak dikkat çekmektedir (Şentepe ve Güven, 2015).

2.2.3. Beş Faktör Kişilik Kuramının Boyutları

Beş faktör kişilik kuramı beş temel boyuta sahiptir. Çeşitli araştırmalarda farklı isimler kullanılmasına karşın bu boyutlar genel olarak dışa dönüklük (extraversion), duygusal dengesizlik (neuroticism), yumuşak başlılık (agreeableness), sorumluluk (conscientiousness) ve deneyime açıklık (openness to experience) olarak adlandırılmaktadır (McCrae ve John, 1992).

2.2.3.1 Dışadönüklük

Dışa dönüklük bireyin hareketli etkinliklere katılması, girişkenlik göstermesi ve pozitif duygular yaşaması ile ilişkilidir. Dışadönük bireyler sosyal etkinliklere katılma konusunda isteklidir. Eğlenceli aktivitelere katılmayı severler, şakacıdırlar ve etraflarında konuşmayı seven kişiler olarak tanınırlar. Dışa dönük bireylerin ayrıca arkadaş çevreleri geniştir ve arkadaşlarıyla eğlenceli zaman geçirmekten zevk alırlar (Burger, 2014; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler sosyal ortamlarda aktiftirler, etkinliklere katılma konusunda çekingenlik göstermezler ve iddalıdırlar. Buldukları ortamda dikkat çekerler, ortamdaki baskın karakterler genelde dışa dönük bireylerdir. Ayrıca bu bireyler hırslı ve tutkulu olmalarıyla tanınırlar. Sempatik ve arkadaş canlısı olarak

tanımlanan dışa dönük bireyler aynı zamanda heyecan ve adrenalin içeren etkinliklerin bir parçasıdır. Konuşmayı sevdiklerinden dolayı sosyal ortamlarda kendilerini açmaktan çekinmezler. Diğer insanlarla bir arada olmak hoşlarına gider ve cesur adımlar atma eğilimleri daha yüksektir. İçinde buldukları grubun harekete geçmesine öncülük ederler (McCrae ve Costa, 1987; Zel, 2011).

Doğal konuşma yetenekleri ve sokulgan tavırlarıyla dışa dönük bireyler etraflarındaki insanları kendilerine çekerler. Dışa dönük bireyler genellikle grupların doğal lideri olabilirler. İkna edicidirler ve çevrelerindeki insanları harekete geçirerek onların da fikirlerini desteklemesini sağlayabilirler. Kişilerarası ilişkilerde oldukça başarılıdırlar. Sahip oldukları özellikle sosyal özellikler ve ikna edicilik onların çeşitli mesleklerde başarılı olmalarını kolaylaştırır (Burger, 2014; McCrae ve John, 1992).

İçe dönük bireyler ise çekingendirler. Konuşmayı sevmezler. Başkaları tarafından utangaç, uysal ve sessiz olarak tanımlanabilirler. Başkalarıyla genellikle mesafelidirler ve yalnız kalmak daha çok hoşlarına gider. İçe dönük bireyler sosyal etkinliklere katılmaktan zevk almaz ve edilgen kişilerdir (Burger, 2014).

2.2.3.2. Duygusal Dengesizlik

Duygusal dengesizlik bireyin rahatsız edici duygular yaşamaya daha fazla eğilimli olması ile ilişkilidir. Duygusal yönden dengesiz kişiler anksiyete, depresyon ve öfke gibi olumsuz duyguları sıklıkla yaşarlar. Her birey yaşamının belirli dönemlerinde çeşitli olumsuz duygular yaşar ancak nevrotik bireyler bu duyguları daha uzun süreli olarak yaşarlar. Kendilerini güvende hissetmezler, benlik saygıları düşüktür ve çoğunlukla kendilerinin acınacak halde olduğunu düşünürler. Özellikle stres kaynaklı psikolojik sorunlara daha yatkındırlar (Burger, 2014; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Duygusal dengesizlik alt boyutundan yüksek puan alan bireyler çoğunlukla öfkeli, üzgün ve sıkıntılıdırlar. Ayrıca görme güçlükleri, kronik baş ağrısı, yorgunluk gibi çeşitli psikosomatik rahatsızlıklardan şikayetçidirler. Bu durum yaşadıkları duygusal sıkıntıları fiziksel belirtilerle ifade etme eğilimleri ile ilişkilidir. Sahip

oldukları kişilik özelliklerine bağlı olarak hem iş yaşamlarında hem de aile yaşamlarında daha çok çatışma ve problem yaşarlar. Yaşadıkları çatışmalarda stres düzeylerinin daha da artmasına neden olabilir. Duygusal yönden dengesiz bireyler karamsardır ve hayata ilişkin olumsuz bir bakış açıları vardır. Sürekli istenmeyen ve rahatsız edici bur durumla karşılaşma endişesi taşırlar (Friedman ve Schustack, 1999; Zel, 2011).

Duygusal yönden dengeli bireyler ise genellikle sakindirler. Olumlu duygular yaşamaya daha eğilimlidirler ve içinde buldukları durumdan mutludurlar. Uyumsuz duygusal tepkiler daha az gösterirler ve uysaldırlar. Bu alt boyuttan düşük puan alan bireylerin duygusal durumları daha durağandır ve kolay öfkelenmezler (Burger, 2014; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2.2.3.3. Yumuşak Başlılık

Yumuşak başlılık arkadaş canlısı, saygı içeren ve hoş görülü davranışlar sergilemeyi ifade etmektedir. Yumuşak başlı bireyler fedakar, özgeci davranışlar sergileyen, alçak gönüllü ve uyumlu kişiler olarak tanımlanmaktadır. Psikososyal davranışlar sergileme eğilimleri yüksektir, arkadaşlığa ve sosyal ilişkilere önem verirler. Buldukları ortamlarda genellikle sıcak, arkadaş canlısı ve samimi kişiler olarak bilinirler (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Bu boyuttan yüksek puan alan bireyler güvenilirlerdir, iş birliğe yakın kişilerdir, kin tutmazlar ve affedicidirler. İnsanlara karşı nazik, yumuşak kalpli ve kibardırlar. İnsanlarla ilişkilerinde dostça bir tavır sergilerler, esnektirler ve çevrelerindeki insanları destekleyicidirler. Kişilerarası ilişkilerinde çatışma yaşamaktan kaçınırlar. Olası bir çatışma durumunda ise baskı ve güçten uzak dururlar. Dolayısıyla iş ve aile yaşamlarında daha az çatışma yaşarlar. Fiziksel görünümüne özen gösterirler ve başkalarıyla rekabet etmek yerine uzlaşmayı tercih ederler. Bu özelliğe sahip bireyler grup çalışmasına yatkındır, başkalarıyla işbirliği yaparak rahat bir şekilde çalışabilirler. Duygu, düşünce ve davranışlarında şefkat daha hakimdir (McCrae ve John, 1992; Zel, 2011).

Yumuşak başlılık alt boyutundan düşük puan alan ya da başka bir ifade ile dik başlı olarak adlandırılan bireyler ise kaba ve soğuk davranışlar sergilerler. Başkalarına karşı düşmanca ve bencilce tavırlar sergileyebilirler, kavgacıdırlar. Başkalarından çok kendilerini önemserler ve kin güderler. Dik başlı bireyler başkalarının olumsuz davranışlarını ve özelliklerini eleştirir, insanlara güvenmez ve kıskançlık duyguları beslerler. Başkalarıyla iş birliği yapmaktan hoşlanmazlar ve başkalarının iyiliğinden daha çok kendi çıkarlarını önemserler (Friedman ve Schustack, 1999; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2.2.3.4. Sorumluluk

Sorumluluk disiplinli olma ve iç denetimle ilişkilidir. Sorumluluk kişilik boyutuna sahip olan bireyler çalışkandırlar, başarma istekleri vardır ve planlı hareket ederler. İşlerini vaktinde yapmaya ve verimli bir şekilde çalışmaya özen gösterirler. Çevrelerinde hırslı, azimli ve kararlı kişiler olarak tanınırlar. Çalışmalarını disiplinli ve organize bir şekilde sürdürmeye özen gösterirler. Buldukları yerlerde genellikle başarılı olan ve kendilerine verilen görevi en iyi şekilde tamamlayan kişilerdir (McCrae ve Costa, 1987; Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Sorumluluk boyutundan yüksek puan alan bireyler özenli, hassas ve titizdirler. Başarılı olma güdüleri fazladır. Karşılaştıkları sorunları çözebilmek için gerekli planları ve motivasyonları vardır. Kolay pes etmezler. Aynı zamanda ilkelidirler ve etik değerlere bağlı bir şekilde hareket ederler. Bir işi bitirmek için harekete geçmeden önce yapılması gerekenleri dikkatli bir şekilde planlayan sorumluluk sahibi bireyler güçlü bir kararlılık ve sebatla hedeflerine doğru ilerler. Detaylar konusunda hassastırlar ve hedefe ulaşmak için gerekli durumlarda hazlarını erteleyebilirler. Sorumluluk düzeyi yüksek olan bireyler kendilerine verilen görevden hoşlanmasalar bile o görevi tamamlamak için gerekli çabayı gösterirler. Olumsuz faktörlerin varlığına rağmen sabırla görevlerini sürdürebilirler (Burger, 2014; Zel, 2011).

Sorumluluk alt boyutundan düşük puan alan ve dağınık olarak adlandırılan bireyler ise dikkatsizdirler ve kendilerini kontrol etmekte sorun yaşarlar. Kendilerine verilen işleri genellikle tamamlamazlar ya da görev almaktan kaçınırlar. Dağınık

bireyler ihmalkardır ve dikkatleri kolay dağılır. Bu tarz bireyler güvenilmezdir, düşünmeden hareket ederler (Friedman ve Schustack, 1999; Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2.2.3.5. Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık yeni duyguları, etkinlikleri ve düşünceleri deneyimleme konusunda istekli olmayla ilişkilidir. Deneyime açık bireyler entelektüel faaliyetlerle daha çok ilgilenirler, yaratıcıdır. Hayal güçleri gelişmiştir ve düşüncelerinde tutucu değildir. Yeni görüş ve fikirler konusunda esnektirler. Çevrelerinde hayalperest ve estetik duyarlılığı yüksek bireyler olarak bilinirler (McCrae ve Costa, 1987).

Deneyime açıklık boyutundan yüksek puan alan bireyler öğrenmeye meraklıdır, açık görüşlüdür ve kültürlü bireylerdir. Yeni deneyimler yaşamaya eğilimlidirler ve kurallar konusunda esnektirler. Gerektiğinde inisiyatif almaktan çekinmezler. Sanatsal düşünme becerileri gelişmiştir. Deneyime açık bireyler alışkanlıklarına mutlak bağlı değildir, farklı ve çeşitli deneyimler ararlar. Bağımsız düşüncelere sahip olan deneyime açık bireyler geleneksel değer yargılarını sorgularlar. Cesurdurlar ve tek tip davranış kalıpları sergilemektense çeşitlilik onlar için daha önemlidir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Gelişime açık olmayan ya da gelişmemiş olarak tanımlanan bireyler ise alışık oldukları yaşam tarzını ve geleneksel değerleri sürdürme eğilimindedirler. Yeni şeyler denemekten hoşlanmazlar. Bu boyuttan düşük puan alan bireyler genellikle sade ve sığ bireylerdir, yaratıcılık becerileri gelişmemiştir (McCrae ve Costa, 1987).

2.3. Benlik Saygısı

Benlik saygısı (self-esteem) psikoloji literatüründe önemli bir yere sahip olan kavramların başında gelmektedir. Psikoloji literatüründe öz-saygı, kendilik anlayışı, benlik tasarımı gibi kavramlarla ifade edilen benlik saygısı bireyin kişiliğinin temelinde var olan en önemli duygu, düşünce ve algıların birleşiminden oluşmaktadır. Öte yandan bireyin değişmez bir özelliği olmayan benlik saygısı okul ya da iş yaşamında yaşanan

başarılar, çatışmalar ve olumlu aile yaşantıları gibi etkenlere bağlı olarak artabilir ya da azalabilir (Öner, 1996).

Bireyin davranışlarını anlamada benlik saygısının önemli bir rol oynadığını öne süren Rogers'a göre benlik ideal benlik ve benlik kavramı olarak adlandırılan iki alt sistemin birleşiminden oluşmaktadır. Bireyin deneyimlerine, yaşantılarına ve varlığına ilişkin farkındalıklar çerçevesindeki tüm yönler benlik kavramının kapsamı içindedir. Benlik kavramı ile tutarsızlık gösteren bazı gerçek benlik yönleri birey tarafından reddedilebilir ve bilinçli bir şekilde algılanamayabilir. Bunun sonucunda birey benlik kavramını oluşturduktan sonra yaşamında benlik kavramı ile tutarlılık göstermeyen yaşayışları çarpıtarak kabul etme ya da inkar etme eğiliminde olur.

Bireyin kendini nasıl görmek istediğine ilişkin algıları ise ideal benliği oluşturur. Bireyin büyük oranda olumlu ve sahip olmak istediği özellikler ideal benlik kapsamındadır. İdeal benlik ile benlik kavramı arasındaki farkın olması gerekenden fazla olması ise benlik saygısının düşük olduğunu ve uyumsuzluk olduğunu ortaya koymaktadır. Ruhsal yönden sağlıklı bireylerde ideal benlik ile benlik kavramı arasındaki fark düşüktür. Başka bir deyişle ruhsal yönden sağlıklı bireylerin benlik saygısı da yüksektir (Yazgan-İnanç ve Yerlikaya, 2012). Yapılan çalışmalar yüksek benlik-saygısı ile olumlu değişkenler arasındaki pozitif ilişkiyi ortaya koymaktadır (Neff, 2011).

Benlik saygı, bireyin kendi değerine öznel değerlendirmeleridir ve bireyin iyi ve değer bir insan olduğuna dair yargıdır. Batı psikolojisinin en önde gelen isimlerinden olan William James, benlik saygısının ruh sağlığının önemli bir yönü olduğunu savunmaktadır. James'e göre, benlik saygısı, önemli alanlarda algılanan yetkinliğin bir ürünüdür. Benlik saygısı, daha geniş benlik kavramının değerlendirici duygusal bileşenidir ve çeşitli sosyal ve varoluşsal işlevlere (örneğin, gruplarda kabullenme, yaşamdaki anlam) hizmet eder (Neff, 2011).

Bireylerin benlik saygılarının yüksek olması kendileri hakkında olumlu algılara sahip olma, kendilerini saygı ve kabul görmeye layık görme, etkili ve üretici olma,

deneyimlerini paylaşmaya istekli olma ve yeni durumlarla karşılaşmaktan korkmama ve girişimci olabilme ile karakterize edilen bir durumdur. Dolayısıyla benlik saygısı düzeyi yüksek olan kişi değerli bir birey olduğunu hisseder, karşılaştığı farklı zorluklarla baş edebilecek ve sorunların üstesinden gelebilecek güce sahip olduğunu bilir. Yeteneklerinin ve güçlü yönlerinin farkındadır ve bunları gerçekçi bir şekilde değerlendirebilir. Sınırlarını görebilir. Benlik saygısı yüksek olan birey olumsuz bir durumla karşı karşıya kaldığında hemen kendini suçlamak ya da aşağılamak yerine hatalarını kabul eder, bu hataların onu değersizleştirmedeğini bilir ve çözüm yolları aramaya başlar. Bu da bireyin yaşamında daha mutlu olmasına ve haz almasına yardımcı olur (Cevher ve Buluş, 2007).

Düşük benlik saygısına sahip çocuklar kendi benlikleri ile ilgili olumsuz düşüncelere sahiptir. Başarılarını kabullenmede sorun yaşarlar, yeteneklerini gerçekçi olarak fark edemezler ve kendilerini gerçekte olduğundan çok daha aşağıda görürler. Yaptıkları bir çok şeye ilişkin yanlış yorumlar yapabilirler, kendileriyle ilgili memnuniyet düzeyleri düşüktür. Yaptıkları yanlış değerlendirmeler sonucunda benlikleri ile ilgili olumsuz bilinci destekleyecek yeni deneyimler yaşayabilirler. Çocuk benlik saygısını sürdürmek için dışa bağımlı olduğu sürece yaşamda kendi başına altından kalkamayacağı zorluklarla karşı karşıya kalabilir (Plummer, 2011).

Benlik saygısının gelişiminde çocuğun doğuştan sahip olduğu özelliklerin yanı sıra çevresiyle etkileşimi sonucu yaşadığı deneyimler de etkilidir. Çocuk ilk ve tabii olarak anne babası ve diğer aile bireylerinin ardından da yakın çevresi ve okul yaşamındaki bireylerin davranışlarından etkilenerek benlik saygısını geliştirir (Hechtman, Weiss ve Perlman, 1980). Benlik saygısının oluşum sürecinde birey öncelikle kendine ilişkin değerlendirmelerde bulunarak benlik kavramının ve benlik imgesini onaylar ve bu onaylama sonucunda beğeni oluşur. Benlik saygısı bireyin kendini onaylaması, beğenmesi, benimsemesi, güven duyması ve değerli görmesidir (Hökelekli, 2010).

Benlik saygısı benliğe ilişkin tutumdur ve beceriler, yetenekler, sosyal ilişkiler ve gelecekteki sonuçlar hakkındaki kişisel inançlarla ilgilidir. Bireyin kendini olduğu

haliyle kabul edip, aşağı ya da üstün görmeden, gerçekçi bir değerlendirme yapıp kendinden memnun olması, bir birey olarak kendini sevmeye ve değer görmeye layık bulması ve kendine güvenmesidir. Benlik saygısı bireyde başkaları tarafından beğenildiği duygusunu da oluşturur (Kimter, 2012). Benlik saygısının ayrıca duygusal, zihinsel, toplumsal/kültürel, bedensel olmak üzere öğeleri vardır.

Benlik saygısı, temelde kişinin algıladığı benlik imgesi ile ideal benlik algısı arasındaki farkın sonucu olarak ortaya çıkan durumdur. Öte yandan ortaya çıkan bu farkın birey tarafından nasıl değerlendirildiği ve bu farkın bireyin duygusal durumuna nasıl etki ettiği de önemlidir. Benlik kavramı bireyin iyi oluş düzeyi üzerinde olumlu etkiye sahip bir kavramdır. Bu olumlu etki bireyin kendisini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye layık bulması ile gözlemlenebilir. Bireyin kendine ilişkin olumlu algılara sahip olması ve kendini kabul düzeyinin yüksek olması öz güvenini de yükseltir (Güler-şahin, 2006).

Bireyin sahip olduğu benlik saygısının düzeyi zamanla ve bireyin çevreyle kurduğu iletişime göre değişiklik gösterebilir. Özellikle ergenlik döneminde birey çevresindeki kişilerin kendisine yönelik bakış açısını dikkate alarak onların kendisini gördüğü şekilde uygun davranmaya çalışabilir ve buna yönelik davranışlar sergileyebilir. Eğer çevredeki bireylerin olumlu değer yansıtan destekleyici davranışları olduğuna ilişkin bir algıya sahip olursa; bu durum, ergenlerin benlik saygısı gelişiminde anlamlı bir değişken olabilir (Felson ve Zielinski, 1989).

Yıldız ve Çapar'a göre (2010) benlik saygısı iki boyutlu bir olgudur. Birinci boyut bireyin olumlu davranış ve tutumlara sahip olmasına sağladığı katkı ile ilişkilidir. İkinci boyut ise bireyin çevresindeki insanlardan aldığı geri bildirimlerle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Birey ortaya koyduğu davranış, tutum ve tavırlara bağlı olarak çevresindeki bireylerden olumlu ya da olumsuz tepkiler alabilmekte ve buna bağlı olarak kendini yeterli ve değerli olarak görebilmektedir. Ancak benlik saygısı neden ya da sonuç olarak ortaya çıksın; her şekilde bir döngü halinde devam edecektir ve bireyin yaşam doyumunun artmasına daha kaliteli bir yaşam sürmesine ve toplumsal gelişmişlik düzeyinin yükselmesine katkı sağlayan bir yapı olarak ele alınacaktır.

Benlik saygısı, kişinin kendi yeterlilik düzeyine ve fikirlerine ne ölçüde değer verdiği ile yakından ilişkilidir. Kişinin benlik kavramını nasıl değerlendirdiğinin bir göstergesidir. Bireyin kendine saygısı benlik kavramını meydana getiren öğeleri nasıl değerlendirdiğidir. Yapılan olumlu değerlendirmeler benlik saygısını yükseltirken olumsuz değerlendirmeler düşürmektedir. Birey sahip olduğu onlarca olumlu özellik olmasına karşın sürekli olumsuz özelliklerini düşünür ve onları gündeme getirirse benlik saygısı düşük olacaktır (Kasatura,1998).

Benlik saygısı doğumdan itibaren gelişmeye başlayan ve erişkin dönemine kadar gelişmesini sürdüren bir olgudur. Yaşamın ilerleyen dönemlerinde ise bireyin yaşantılarından ve deneyimlerinden etkilenecek varlığını artarak ya da azaltarak devam ettirir. Benlik saygısı, hem zamanla gelişen çoğunlukla istikrarlı bir özellik hem de günlük olaylara ve bağlamlara duyarlı bir akışkan durum olarak kavramsallaştırılabilir. Benlik saygısı üç temel kaynağa bağlı olarak geliştiğinden söz edilebilir: (1) başkalarının saygısı, (2) yeterlik ve (3) kişinin bu iki kaynağı kendisi için değerlendirmesi. Bireyin yaşamının neredeyse tüm alanlarında benlik saygısı etkili olabilmektedir. Hem okul hem de iş yaşamında başarıyı olumlu etkileyebilmekte, sosyal ilişkilerinin gelişmesine yardımcı olabilmekte ve stresle daha kolay başa çıkmasına katkı sağlayabilmektedir (Özkan,1994).

2.3.1. Benlik Saygısını Etkileyen Faktörler

Benlik saygısı yaşam süresi boyunca değişmeden, sabit olarak kalmaz, farklı etkenlere bağlı olarak değişim gösterebilir. Bu değişim ergenlik ve genç yetişkinlik döneminden orta yaşlarda daha yüksekken, daha sonraki dönemde azalmaya başlar (Trzesniewski, Donnellan ve Robins, 2003). Bireyin benlik saygısı çok farklı faktörlerden etkilenebilmektedir. İçinde yetişilen aile ortamı, okul yaşamı, arkadaş çevresi, ebeveynlerin boşanması, sosyo-ekonomik durum (anne ya da babanın mesleği, eğitim düzeyleri vb.) dış görünüş, sağlıklı olup olmama, kişilik yapısı, doğum sırası ve kardeş sayısı, cinsiyet, genetik ve dini faktörler gibi çok farklı etkenlerin benlik saygısının yüksek ya da düşük olmasında etkili olabileceği bilinmektedir (Şenocak, 2015).

Benlik saygısının etiyolojisini inceleyen mevcut araştırmaların büyük çoğunluğu esas olarak sosyo-çevresel belirleyiciler üzerine odaklanmıştır. Ancak son zamanlarda yapılan çeşitli çalışmalar genetik faktörlerin benlik saygısının etiyolojisinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yapılan ikiz çalışmalarında benlik saygısında genetik faktörlerin etkili olduğu ortaya konmuştur. Örneğin Kendler, Gardner, ve Prescott (1998) tarafından yapılan çalışmada benlik saygısındaki kalıtsallığın sırasıyla erkekler ve kadınlar için yaklaşık % 29 ve % 32'sinin genetik faktörlerle ilişkili olabileceği bulunmuştur.

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve benimsedikleri tavır benlik saygısını etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak gösterilmektedir. Ebeveynlerin bir koşula bağlı olmadan sevgi gösterdikleri, kabul ettikleri, değer verdikleri ve önemsedikleri çocuklar daha yüksek benlik saygısına sahip olmaktadır. Çocuğun gelişiminde temel etkiye sahip olan ebeveynler ayrıca çocuğun en çok değer verdiği ve önemsediği bireylerdir. Buna bağlı olarak ebeveynlerin çocuğa karşı sergiledikleri tavır benlik saygısını doğrudan etkilemekte, ebeveynlerinden saygı ve değer gördüğünü hisseden çocuk kendine daha yüksek düzeyde değer verebilmektedir. Ebeveyn kabulü, desteği ve açıkça tanımlanmış sınırlar gibi etkenler çocukların iyi oluş ve öz-saygı düzeylerini yükseltebilmektedir (Cüceloğlu, 1998; Yörükoğlu, 2000).

Ebeveynlere ek olarak okul ve arkadaş çevresi de benlik saygısı gelişiminde etkili olan faktörler arasında yer almaktadır. Ebeveynlere olduğu gibi akranlara bağlanmanın kalitesi de yüksek benlik saygısı ile ilişkilidir. Öte yandan akran ilişkilerinin sosyal ve duygusal gelişime etkisi bilinmektedir. Ayrıca bireyin öz-değerinin okul yıllarında geliştiği belirtilmektedir. Arkadaşlar tarafından dışlanmak ve kabul edilmemek çocukta aşağılık duygusunun gelişmesine ve buna bağlı olarak da benlik saygısının düşmesine neden olmaktadır. Buna bağlı olarak akranlarından ve öğretilerinden olumlu, destekleyici ve teşvik edici tepkiler alan bireylerin benlik saygısı daha yüksek olmaktadır (Bishop ve Inderbitzen, 1995).

Ebeveynlerle birlikte yaşamanın çocuğun benlik saygısını olumlu etkilediği belirtilmektedir. Boşanma ya da ebeveynlerden birinin yeniden evlenmesi çocuğu

olumsuz etkileyebilmekte ve ailedeki bozulmanın kalıcı psikolojik etkileri olabilmektedir. Çocukların yaşadığı duygusal yaralar önemli olmakta ve boşanma çocuğun yaşamının ilerleyen dönemlerinde de bir sorun kaynağı olmaya devam edebilmektedir. Boşanmış ya da dağılmış ailelerden gelen çocuklar ile ebeveynleri ile birlikte yaşayan çocukların karşılaştırıldıkları çalışmalar boşanmış ya da dağılmış ailelerden gelen çocukların diğer ailelerden gelen çocuklarla karşılaştırıldığında zayıf benlik kavramları sergilediklerini göstermiştir. Ayrıca benlik saygısı, bağımsızlık-cesaretlendirme, kabullenme ve her iki ebeveyne güvenli bağlanma ile pozitif yönde ilişkilidir (Bynum ve Durm, 1996; Yörükoğlu, 2000).

Benlik saygısını etkileyen diğer bir faktör de sosyo-ekonomik durumdur. Araştırmalar, sosyo-ekonomik statünün yetişkinler için benlik saygısının belirgin ve önemli bir belirleyicisi olduğunu göstermektedir çünkü sosyo-ekonomik statüdeki artışlar daha fazla kaynağa, güce ve başarıya erişimle sonuçlanmaktadır. Sosyal karşılaştırma süreçleri sayesinde, daha az kaynağa sahip kişilere kıyasla daha fazla kaynağa sahip kişiler, başarılarından gurur duyarlar ve toplulukta yüksek sosyal itibara sahip olduklarının farkındadır. Ayrıca düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler daha fazla stresli yaşam deneyimi ile karşı karşıya kalmaktadır. Buna bağlı olarak benlik saygısı düzeyleri de yükselmektedir (Thompson, Thomas ve Head, 2012).

Sosyo-ekonomik düzey ile bağlantılı olarak anne babanın mesleği, bu mesleğe ilişkin toplumun bakış açısını ve eğitim düzeylerinin ne olduğu da bireyin benlik saygısı ile ilişkilidir. Yapılan çalışmalar baba mesleği ve benlik saygısı arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Babanın mesleğinin toplumda yüksek statülü olarak görülmesi benlik saygısının da yükselmesine katkı sağlamaktadır (Yörükoğlu, 2000). Ayrıca ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça bireyin benlik saygısı da artmaktadır (Özkan, 1994).

Sosyo-ekonomik gruplar arasında farklılık göstermesine karşın dindarlığın, prestij kazandırmanın yanı sıra sosyal yeterlilik ve kontrol oluşturarak benlik saygısını şekillendirmede güçlü bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Din, sosyal ilişkilerin kaynağı olarak hizmet edebilir. Dinin en önemli işlevlerinden biri sosyal bütünleşmedir.

Din eğitimi, gelir düzeyi ve geleneksel kaynaklara erişimi daha düşük ve zor olan bireyler için yaşamda anlam ve tutarlılık türetmek için bir çerçeve sağlayabilir. Bu çerçeve de bireylerin benlik saygısını yükseltebilmektedir (Thompson vd., 2012). Ek olarak stres, başarısızlık ve yalnızlık gibi etkenler benlik saygısını artıran ya da azaltan etmenler olarak dikkat çekmektedir (Şenocak, 2015).

2.4. Aşk Biçimleri, Kişilik Özellikleri ve Benlik Saygısı ile İlgili Çalışmalar

Mallandarin ve Davies (1994) tarafından yürütülen çalışmada aşk stillerinin çeşitli kişilik özellikleri ile ilişkinin ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışma yaşları 18 ile 56 arasında değişen üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda benlik saygısının tutkulu aşk ile pozitif yönde ilişkili olduğu ancak arkadaşça aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca dürtüsellik ile sahiplenici aşk ve oyun gibi aşk arasında pozitif ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Robins ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan çalışmada benlik saygısı ile beş büyük kişilik boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir. Veriler internet üzerinden 9 ila 90 yaşları arasında değişen büyük bir heterojen örneklem grubundan toplanmıştır. Çalışma sonucunda beş büyük kişilik boyutunun benlik saygısındaki varyansın %34'ünü açıkladığı ortaya konmuştur. Benlik saygısı düzeyi yüksek olan bireylerin duygusal olarak istikrarlı, dışa dönük, olumlu deneyimlere açık ve sorumlu oldukları ortaya konmuştur.

White, Hendrick ve Hendrick (2010) tarafından yürütülen çalışmada beş faktör kişilik boyutları ile yakın ilişki değişkenleri (aşk stilleri, ilişki doyumu ve yakınlık) arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Çalışma 196 birey üzerinde yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda nevrotiliğin doyum ve yakınlık ile negatif ilişkili olduğu ve bu iki değişkeni yordadığı belirlenmiştir. Nevrotiklik ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide sahiplenici aşkın aracı rol oynadığı görülmüştür. Dışadönüklük ve uyumluluğun, özellikle erkekler için ilişki doyumu ve yakınlık ile olumlu ilişkili olduğu, sorumluluğun ise yalnızca yakınlık ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Jonason ve Kavanagh (2010) tarafından yürütülen çalışmada karanlık üçlü (Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati) kişilik özellikleri ile aşk stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma çevrimiçi araçlar yardımıyla ulaşılan 302 birey üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda karanlık üçlü kişilik özelliklerinden yüksek puan alan bireylerin oyun gibi aşk ve mantıklı aşk puanlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca karanlık üçlü kişilik özelliklerin oyun gibi aşk stilline sahip olmada cinsiyet farklılıklarına aracılık ettiği saptanmıştır.

Ercan (2013) tarafından yürütülen çalışmada aşk stilleri benlik kurgusu ve demografik değişkenler kapsamında ele alınmıştır. Çalışma yaşları 24 ile 30 arasında değişen 590 genç yetişkin üzerinde yürütülmüştür. Çalışma sonucunda aşk stillerinin bireyci ilişkisel ve toplulukçu benlik kurgularına göre farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca aşk stillerinin cinsiyet, ilişki statüsü, ilişki süresi ve sosyoekonomik düzeye görede farklılaştığı ortaya konmuştur.

Açıkel (2013) tarafından yürütülen çalışmada üniversite öğrencilerin kişilik özellikleri ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören 188 erkek ve 305 kadın öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışma sonucunda arkadaşça aşk, özgeci aşk ve mantıklı aşk biçimlerinin sorumluluk tarafından yordandığı, tutkulu aşk biçiminin dışadönüklük tarafından yordandığı, oyun gibi aşk biçiminin ise uyumluluk tarafından yordandığı ortaya konmuştur. Ayrıca oyun gibi, mantıklı ve özgeci aşk stili puanlarının cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür.

Zeigler-Hill ve arkadaşları (2014) tarafından yürütülen çalışmada benlik saygısının romantik aşk stilleri ile ilişkili olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma 385 lisans öğrencisi üzerinde yürütülmüş ve her bir romantik aşk stiline benlik saygısı ve benlik saygısı dengesizliği ile olan ilişkileri ele alınmıştır. Çalışma sonucunda benlik saygısı ile tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve benlik saygısı arasındaki ilişkide benlik saygısı dengesizliğinin moderatör değişken olarak rol oynadığı görülmüştür. Benlik saygısı düzeyi yüksek olan katılımcıların tutkulu aşk ve arkadaşça aşk puanlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Düşük benlik saygısına sahip erkek katılımcıların mantıklı aşk stiline daha fazla sahip oldukları, yüksek benlik saygısına sahip kadın katılımcıların ise oyun gibi aşk stiline daha az sahip oldukları ortaya konmuştur.

Öztemel (2017) tarafından yürütülen çalışmada aşka ilişkin tutumların kişilik özellikleri ve mizaç ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma farklı üniversitelerde öğrenim gören 679 kadın ve 431 erkek öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışma sonucunda sahiplenici aşk ve tutkulu aşk stillerinin nevroitiklik tarafından yordandığı, dışadönüklüğün ise tutkulu aşk stilini yordadığı belirlenmiştir. Aşk stillerinin ayrıca psikotizm tarafından yordandığı saptanmıştır. Öte yandan mizaç özelliklerinin aşk stillerinin önemli yordayıcıları olduğu sonucuna ulaşılmış ve aşk stillerinin cinsiyete göre farklılaştığı ortaya konmuştur.

Durmaz ve Ercan (2019) tarafından yürütülen çalışmada aşk stillerinin kişilik özellikleri, ana-babaya bağlanma ve demografik değişkenler açısından beliren yetişkinlik dönemindeki bir örneklem grubu üzerinde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma 576 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda aşk stilleri ile beş faktör kişilik boyutları ve ana-babaya bağlanma arasında anlamlı ilişkiler olduğu ayrıca ilişki sayısı ile aşk stilleri arasında da ilişki olduğu belirlenmiştir. Ek olarak beş faktör kişilik boyutları, ana-babaya bağlanma düzeyi ve cinsiyetin aşk stillerini yordadığı görülmüştür.

Kaya ve Karahasanoğlu (2019) tarafından yürütülen çalışmada aşk biçimleri, bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma üniversitede öğrenim gören 235 katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda duygusal dengesizlik ve kayıtsız bağlanmanın tutkulu aşk ile negatif ilişkili olduğu, saplantılı bağlanma ve duygusal dengesizliğin sahiplenici aşk ile pozitif yönde ilişkili olduğu, oyun gibi aşk ile uyumluluk arasında negatif ilişki olduğu ancak uyumluluğun arkadaşça aşk ve mantıklı aşkla pozitif ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca kayıtsız bağlanma ve duygusal dengesizliğin arkadaşça aşk ile negatif ilişkiye sahip olduğu, sorumluluğun ise mantıklı aşk ile pozitif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ek olarak aşk stillerinin cinsiyete göre farklılaştığı rapor edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Aşk stilleri, kişilik özellikleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkilerin ortaya konmasının amaçlandığı bu çalışma ilişkisel tarama modeline dayanarak hazırlanmıştır. İki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte bir değişim olup olmadığını ve -eğer bir değişim varsa- bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modeli genel tarama modellerinin bir alt türü olarak ele alınan bir yaklaşımdır (Karasar, 2013).

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 203 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilirlik yönteminden yararlanılmıştır. Kolay ulaşılabilirlik yönteminin en temel avantajları araştırmacıya hız kazandırmasıdır. Örneklem grubu araştırmacının yakınında ve kolay erişebildiği bir durumda olduğu için seçilir (Kılıç, 2013). Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin, 118'i (%58.1) kadın; 85'i (%41.9) erkektir. Katılımcılara ait çeşitli bilgiler Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgiler

	Kadın		Erkek		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>Yaş</i>						
19 yaş ve altı	12	10.2	21	24.7	33	16.3
20 yaş	17	14.4	20	23.5	37	18.2
21 yaş	41	37.7	28	32.9	69	34.0

22 yaş ve üzeri	48	40.7	16	18.8	64	31.5
<i>Fakülte</i>						
İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi	35	29.7	35	41.2	70	34.5
Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği Fakültesi	15	12.7	20	23.5	35	17.2
Diğer	68	57.6	30	35.3	98	48.3
<i>Eğitim Düzeyi</i>						
Lisans	68	57.6	65	76.5	133	65.5
Lisansüstü	50	42.4	20	23.5	70	34.5
<i>Romantik İlişki</i>						
Var	83	70.3	46	54.1	129	63.5
Yok	35	29.7	39	45.9	74	36.5

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışma kapsamında örnekleme oluşturan bireylerin demografik özelliklerine ait bilgiler “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Ayrıca değişkenlere ilişkin veriler “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi” kullanılarak toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışma kapsamında örnekleme oluşturan bireylerin demografik özelliklerine ait bilgilerin elde edilebilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Hazırlanan formda katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, eğitim düzeyleri, öğrenim gördükleri fakülte ve ilişki durumları ile ilgili bilgileri elde etmeyi amaçlayan sorular bulunmaktadır.

3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form

Çalışmada katılımcıların aşka ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Lee (1973) tarafından ortaya atılan sınıflandırma dikkata alınarak Hendrick ve diğerleri (1998) tarafından geliştirilen “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Form (AİTÖ-KF)”

kullanılmıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışması Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılmıştır. 24 madde ve altı alt ölçekten oluşan ölçeğin alt boyutları her bir aşk biçimini değerlendirmeyi amaçlayan 4 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları “Özgeci aşk”, “Arkadaşça aşk”, “Tutkulu aşk”, “Mantıklı aşk”, “Oyun gibi aşk” ve “Sahiplenici aşk” olarak adlandırılmaktadır. Ölçek 5’li Likert derecelendirmeye sahiptir (1=Kesinlikle yanlış, 5 = Kesinlikle doğru). Ölçekte ters kodlanan madde bulunmamakta ve alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 4 ile 20 arasında değişiklik göstermektedir. Yüksek puanlar bireyin o aşk biçimini daha fazla benimsediğini ortaya koymaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak için uygulanan varimaks eksen döndürme yöntemi ve yapılan faktör analizi sonucunda orijinal yapı ile benzer olarak toplam varyansın %54.30’unu açıklayan 6 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlığını saptamak amacıyla hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı alt ölçekler için sırasıyla .82, .77, .66, .62, .39, .52 ve ölçeğin tümü için .69 olarak hesaplanmıştır. İki yarım güvenirligi ise .72 olarak blirlenmiştir.

3.3.3. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Katılımcıların benlik saygısı düzeylerini belirlemek için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan, 63 madde ve 12 alt boyuttan oluşan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’nin (RBSÖ) benlik saygısı alt boyutu kullanılmıştır. Ölçek toplam 10 maddede oluşmaktadır ve 4’lü Likert derecelendirmeye sahiptir (1=Hiç Katılmıyorum, 4 = Tamamen katılıyorum). Ölçek puanlanırken 3, 5, 8, 9 ve 10. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 10 ile 40 arasında değişmekte ve yükselen puanlar bireylerin benlik saygısı düzeylerinin de yükseldiğine işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenirligini belirlemek için yapılan güvenirlilik analizleri sonucunda Cronbach alfa güvenirlilik katsayısı .71; test-tekrar test güvenirlilik katsayısı ise .89 olarak belirlenmiştir (Çuhadaroğlu, 1986). Ergenlerle yapılan başka bir güvenirlilik çalışmasında ise Cronbach alfa değeri .85 olarak rapor edilmiştir (Sümer ve Güngör, 1989).

3.3.4. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Katılımcıların kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Bacanlı ve diğerleri (2009) tarafından beş faktör kişilik kuramına dayalı olarak geliştirilen “Sıfatlara dayalı Kişilik Testi (SDKT)” kullanılmıştır. İki kutuplu bir ölçme aracı olan SDKT birbiri ile zıt sıfat çiftlerinden oluşan 40 maddelik bir ölçektir. Likert tipi 7 uygunluk derecesine sahip olan ölçek “Duygusal dengesizlik”, “Dışa dönüklük”, “Deneyime açıklık”, “Yumuşak başlılık” ve “Sorumluluk” adı verilen beş alt boyuttan oluşmaktadır. Alt ölçeklere ilişkin alınan yüksek puanlar bireyin o boyutta yer aldığına işaret etmektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler faktör analizi yapılmış ve analiz sonucunda özdeğeri 1’den büyük olan beş faktörlü bir yapı elde edilmiş ve bu yapının toplam varyansın %52.63’ünü açıkladığı belirlenmiştir. Duygusal dengesizlik alt boyutu faktör yükleri .72 ile .37 arasında değişen yedi maddeden, dışa dönüklük alt boyutu faktör yükleri .57 ile .79 arasında değişen dokuz maddeden, deneyime açıklık alt boyutu faktör yükleri .79 ile .49 arasında değişen sekiz maddeden, yumuşak başlılık alt boyutu yükleri .78 ile .61 arasında değişen dokuz maddeden ve sorumluluk alt boyutu faktör yükleri .86 ile .66 arasında değişen yedi maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin uyum geçerliliğini belirlemek için yapılan analizler sonucunda duygusal dengesizlik alt boyunun negatif duygulanım ile olumlu yönde ($r=.58$), pozitif duygulanım ile olumsuz yönde ($r=-.27$) ilişkili olduğu, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarının ise negatif duygulanım ile olumsuz yönde (sırasıyla $r=-.41$, $r=-.26$, $r=-.27$ ve $r=-.26$), olumlu duygulanım ile olumlu yönde (sırasıyla $r=.54$, $r=.55$, $r=.13$ ve $r=.48$) ilişkili olduğu belirlenmiştir.

SDKT’nin 285 katılımcı ile yürütülen güvenilirlik çalışması sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları alt boyutlar için sırasıyla .73, .89, .80, .87 ve .88 olarak hesaplanmıştır. İki hafta arayla 93 katılımcı ile yürütülen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise sırasıyla .85, .85, .68, .86 ve .71 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler örnekleme oluşturan üniversite öğrencilerinden 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Çalışma kapsamında veriler çevrimiçi

olarak toplanmıştır ve katılımcılardan “Google forms” üzerinden hazırlanmış olan veri toplama araçlarını dürüst ve içten bir şekilde cevaplamaları istenmiştir. Çalışmaya katılan tüm öğrenciler gönüllü olduklarını belirterek çalışmaya katılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında elde edilen veriler “SPSS 22 for Windows” programı kullanılarak çözümlenmiştir. Öncelikle demografik verilere ilişkin tanımlayıcı istatistikler yapılmış, ardından da kullanılacak analiz yöntemlerinin belirlenmesi için elde edilen verilerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olduğuna karar verebilmek için çarpıklık ve basıklık değerlerin kabul edilebilir değerler olan ± 1.50 değerleri (Tabachnick ve Fidell, 2013) arasında olması gerekmektedir. Elde edilen sonuçlara göre verilerin normal dağıldığına ve buna bağlı olarak parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Normal dağılıma ilişkin analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Ölçeklerden Elde Ettikleri Puanlara İlişkin Değerler

Değişken	X	ss	Medyan	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Özgeci Aşk	11.23	3.81	11	10	.243	-.366
Arkadaşça Aşk	12.26	4.26	12	12	-.062	-.909
Tutkulu Aşk	14.88	3.08	15	16	-.536	.561
Mantıklı Aşk	11.55	3.12	12	10	.013	-.424
Oyun Gibi Aşk	10.42	2.69	10	9	-.076	-.098
Sahiplenici Aşk	12.30	2.79	12	13	.244	.152
Benlik Saygısı	30.51	5.36	30	33	-.323	-.031
Duygusal Dengesizlik	27.50	6.67	28	31	-.159	-.106
Dışadönüklük	46.52	8.85	47	42	-.386	.085
Deneyime Açıklık	42.78	7.13	44	45	-.271	-.212
Yumuşak Başlılık	46.20	9.49	47	50	-.359	.022

Sorumluluk	36.81	6.59	38	40	-.419	-.223
------------	-------	------	----	----	-------	-------

Örnekleme oluşturan katılımcıların aşk stilleri, benlik saygısı düzeyi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcıların aşk stilleri, benlik saygısı düzeyleri ve kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine, eğitim düzeylerine ve romantik bir ilişkiye sahip olup olmamalarına göre farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t testi kullanılarak belirlenmiştir. Öte yandan katılımcıların aşk stilleri, benlik saygısı düzeyleri ve kişilik özelliklerinin yaşlarına ve öğrenim gördükleri fakülteye göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Eğer ANOVA sonucunda farklılık olduğu görülmüşse hangi grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunun belirlenmesi için Tukey testi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan bulgular bölümünde verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bulgular çalışmanın hipotezlerine uygun bir sıralama ile sunulmuştur.

4.1. Katılımcıların Ölçeklerden Elde Ettiği Puanlar

Katılımcıların Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği – Kısa Form, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi’nden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişken	N	Madde Sayısı	Aralık	X	ss
Özgeci Aşk	203	4	4-20	11.23	3.81
Arkadaşça Aşk	203	4	4-20	12.26	4.26
Tutkulu Aşk	203	4	4-20	14.88	3.08
Mantıklı Aşk	203	4	4-20	11.55	3.12
Oyun Gibi Aşk	203	4	4-20	10.42	2.69
Sahiplenici Aşk	203	4	4-20	12.30	2.79
Benlik Saygısı	203	10	10-40	30.51	5.36
Duygusal Dengesizlik	203	7	7-49	27.50	6.67
Dışadönüklük	203	9	9-63	46.52	8.85
Deneyime Açıklık	203	8	8-56	42.78	7.13
Yumuşak Başlılık	203	9	9-63	46.20	9.49

Tablo 3'te görüldüğü gibi katılımcıların Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği-Kısa Formu'nun özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları sırasıyla 11.23 (ss=3.81), 12.26 (ss=4.26), 14.88 (ss=3.08), 11.55 (ss=3.12), 10.42 (ss=2.69), 12.30 (ss=2.79); Benlik Saygısı Ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 30.51 (ss=5.36) ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi'nin duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt çlöklerinden aldıkları puan ortalaması 27.50 (ss=6.67), 46.52 (ss=8.85), 42.78 (ss=7.13), 46.20 (ss=9.49), 36.81 (ss=6.89)'dir.

4.2. Aşk Stilleri, Benlik Saygısı ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler

Çalışmanın değişkenleri olan aşk stilleri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Değişkenlere İlişkin Korelasyon Tablosu

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. ÖA	-											
2. AA	.32**	-										
3. TA	.44**	.42**	-									
4. MA	.17*	.28**	.10	-								
5. OA	-.07	-.13	-.26**	.01	-							
6. SA	.67**	-.27**	.25**	.13*	.09	-						
7. BS	-.22**	-.02	.19**	.03	-.01	-.38**	-					
8. DD	-.006	-.02	-.17*	.02	.02	.20**	-.39**	-				
9. D1	-.16*	.14*	.04	.16*	-.08	-.20**	.27**	-.01	-			
10.DA	-.06	.35**	.19**	.16*	-.17*	-.04	.14*	-.04	.63**	-		

11.YB	.15*	.23**	.25**	.14*	-.20*	.01	.05	-.29**	.30**	.41**	-
12.S	.03	.23**	.15*	.21**	-.15*	.08	.13*	-.04	.56**	.46**	.40**

(ÖA= Özgeci Aşk, AA= Arkadaşça Aşk, TA= Tutkulu Aşk, MA= Mantıklı Aşk, OA= Oyun Gibi Aşk, SA= Sahiplenici Aşk, BS= Benlik Saygısı, DD= Duygusal Dengesizlik, D1= Dışadönüklük, DA= Deneyime Açıklık, YB= Yumuşak Başlılık, S= Sorumluluk)

** p< .01,* p< .05

Tablo 4'te göre katılımcıların bazı aşk stilleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Tablo 4'te görüldüğü gibi özgeci aşk stili ve sahiplenici aşk stiline benlik saygısı ile negatif yönde (sırasıyla, $r = -.22$; $p < .01$; $r = -.38$; $p < .01$), tutkulu aşk stiline ise benlik saygısı ile pozitif yönde ($r = .19$; $p < .01$) anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan aşk stillerinden özgeci aşk kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ile negatif yönde ($r = -.16$; $p < .05$), yumuşak başlılık ile pozitif yönde ($r = .15$; $p < .05$); arkadaşça aşk deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde (sırasıyla, $r = .35$; $p < .01$; $r = .23$; $p < .01$; $r = .23$; $p < .01$); tutkulu aşk duygusal dengesizlik ile negatif yönde ($r = -.17$; $p < .05$), deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde (sırasıyla, $r = .19$; $p < .01$; $r = .25$; $p < .01$; $r = .15$; $p < .05$); mantıklı aşk dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde (sırasıyla, $r = .16$; $p < .05$; $r = .16$; $p < .05$; $r = .14$; $p < .05$; $r = .21$; $p < .01$); oyun gibi aşk deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile negatif yönde (sırasıyla, $r = -.17$; $p < .05$; $r = -.20$; $p < .05$; $r = -.15$; $p < .05$) ve sahiplenici aşk duygusal dengesizlik ile pozitif yönde ($r = .20$; $p < .01$), dışadönüklük ile negatif yönde ($r = -.20$; $p < .01$) ilişkili bulunmuştur.

Ek olarak benlik saygısı düzeyi ile kişilik boyutlarından duygusal dengesizlik arasında negatif yönde ($r = -.39$; $p < .01$), dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında ise pozitif yönde (sırasıyla, $r = .27$; $p < .01$; $r = .14$; $p < .05$; $r = .13$; $p < .05$) ilişki olduğu görülmektedir.

4.3. Katılımcıların Aşk Stillерinin Demografik Değişkenlere İncelenmesi

4.3.1. Aşk Stillерinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin aşk stilleri puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “*t*” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Aşk Stillерine İlişkin *t* Testi Tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Özgeci Aşk	Kadın	118	10.33	3.46	-4.139	201	.000
	Erkek	85	12.49	3.94			
Arkadaşça Aşk	Kadın	118	12.72	3.92	1.832	201	.068
	Erkek	85	11.62	4.63			
Tutkulu Aşk	Kadın	118	15.19	3.89	1.685	201	.094
	Erkek	85	14.45	3.30			
Mantıklı Aşk	Kadın	118	11.80	2.91	1.337	201	.183
	Erkek	85	11.21	3.38			
Oyun Gibi Aşk	Kadın	338	9.62	2.42	-5.309	201	.000
	Erkek	100	11.54	2.68			
Sahiplenici Aşk	Kadın	118	12.15	2.58	-.917	201	.360
	Erkek	85	12.51	3.06			

Tablo 5’te katılımcıların cinsiyetlerine göre aşk stillerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Kadınların özgeci aşk ve oyun gibi aşk puan ortalamalarının (sırasıyla, $\bar{X} = 10.33$, *ss* = 3.46; $\bar{X} = 9.62$, *ss* = 2.42) erkeklerin özgeci aşk ve oyun gibi aşk puan ortalamalarından (sırasıyla, $\bar{X} = 12.49$, *ss* = 3.94; $\bar{X} = 11.54$, *ss* = 2.68) anlamlı düzeyde düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = -4.139$, *p* < .05, $t_{0.05: 201} = -5.309$, *p* < .05) belirlenmiştir. Öte yandan

kadınların arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 12.72$, $ss= 3.92$, $\bar{X} = 15.19$, $ss= 3.89$, $\bar{X} = 11.80$, $ss= 2.91$, $\bar{X} = 12.15$, $ss= 2.58$) ile erkeklerin arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 11.62$, $ss= 4.63$, $\bar{X} = 14.45$, $ss= 3.30$, $\bar{X} = 11.21$, $ss= 3.38$, $\bar{X} = 12.51$, $ss= 3.06$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (sırasıyla; $t_{0.05: 201}=1.832$, $p> .05$, $t_{0.05: 201}=1.685$, $p> .05$, $t_{0.05: 201}=1.337$, $p> .05$, $t_{0.05: 201}=-.917$, $p> .05$), kadın ve erkek katılımcıların benzer puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.3.2. Aşk Stillerinin Yaşa Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin aşk stilleri puan ortalamalarının yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6 ve Tablo 7’de görülmektedir.

Tablo 6. Yaşa Göre Aşk Stillerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Yaş	N	$\bar{X}$	ss
Özgeci Aşk	19 ve altı	33	11.72	4.23
	20	37	11.10	3.99
	21	69	11.23	3.60
	22 ve üzeri	64	11.06	3.77
Arkadaşça Aşk	19 ve altı	33	11.66	4.70
	20	37	12.02	4.81
	21	69	12.34	4.12
	22	64	12.62	3.87
Tutkulu Aşk	19 ve altı	33	15.18	3.17
	20	37	14.70	3.38
	21	69	14.30	3.12
	22	64	15.46	2.74
Mantıklı Aşk	19 ve altı	33	11.03	3.12
	20	37	11.75	2.92
	21	69	12.27	3.07
	22	64	10.93	3.17
Oyun Gibi Aşk	19 ve altı	33	11.15	2.53
	20	37	10.91	2.59
	21	69	10.18	2.80
	22	64	10.03	2.66

Sahiplenici Aşk	19 ve altı	33	13.21	3.17
	20	37	12.72	3.05
	21	69	12.07	2.78
	22 ve üzeri	64	11.84	2.33

Tablo 6’da yaşları farklı olan katılımcıların aşk stillerine ilişkin ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 6’da da görüldüğü gibi yaşlarına katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları benzerlik göstermektedir.

Tablo 7. Yaşa Göre Aşk Stillerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	<i>p</i>
Özgeci Aşk	Gruplar arası	10.497	3	3.499	.237	.870
	Grup içi	2934.153	199	14.744		
	Toplam	2944.650	202			
Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	22.677	3	7.559	.412	.745
	Grup içi	3650.958	199	18.347		
	Toplam	3673.635	202			
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	49.209	3	16.403	1.743	.160
	Grup içi	1873.185	199	9.403		
	Toplam	1922.394	202			
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	70.800	3	23.600	2.470	.063
	Grup içi	1901.299	199	9.554		
	Toplam	1972.099	202			
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	40.227	3	13.409	1.864	.137
	Grup içi	1431.497	199	7.193		
	Toplam	18372.896	202			
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	51.176	3	17.059	2.219	.087
	Grup içi	1529.888	199	7.688		

Tablo 7’de yaşları farklı olan katılımcıların aşk stillerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 7’de de görüldüğü gibi yaşlarına göre katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla; $F_{3-199} = .237$; $p > .05$, $F_{3-199} = .412$; $p > .05$, $F_{3-199} = 1.743$; $p > .05$, $F_{3-199} = 2.470$; $p > .05$, $F_{3-199} = 1.864$; $p > .05$, $F_{3-199} = 2.219$; $p > .05$).

4.3.3. Aşk Stillерinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin aşk stilleri puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “*t*” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 8’de görülmektedir.

Tablo 8. Eğitim Düzeyine Göre Aşk Stillерine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	<i>t</i>	sd	<i>p</i>																																																				
Özgeci Aşk	Lisans	133	11.27	3.69	.176	201	.861																																																				
	Lisanüstü	70	11.17	4.06				Arkadaşça Aşk	Lisans	133	12.00	4.31	-1.192	201	.235	Lisanüstü	70	12.75	4.16	Tutkulu Aşk	Lisans	133	14.50	3.16	-2.468	201	.014	Lisanüstü	70	15.61	2.81	Mantıklı Aşk	Lisans	133	11.81	3.01	1.160	201	.099	Lisanüstü	70	11.05	3.28	Oyun Gibi Aşk	Lisans	133	10.55	2.79	.930	201	.354	Lisanüstü	70	10.18	2.62	Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49
Arkadaşça Aşk	Lisans	133	12.00	4.31	-1.192	201	.235																																																				
	Lisanüstü	70	12.75	4.16				Tutkulu Aşk	Lisans	133	14.50	3.16	-2.468	201	.014	Lisanüstü	70	15.61	2.81	Mantıklı Aşk	Lisans	133	11.81	3.01	1.160	201	.099	Lisanüstü	70	11.05	3.28	Oyun Gibi Aşk	Lisans	133	10.55	2.79	.930	201	.354	Lisanüstü	70	10.18	2.62	Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49	2.87	1.342	201	.181								
Tutkulu Aşk	Lisans	133	14.50	3.16	-2.468	201	.014																																																				
	Lisanüstü	70	15.61	2.81				Mantıklı Aşk	Lisans	133	11.81	3.01	1.160	201	.099	Lisanüstü	70	11.05	3.28	Oyun Gibi Aşk	Lisans	133	10.55	2.79	.930	201	.354	Lisanüstü	70	10.18	2.62	Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49	2.87	1.342	201	.181																				
Mantıklı Aşk	Lisans	133	11.81	3.01	1.160	201	.099																																																				
	Lisanüstü	70	11.05	3.28				Oyun Gibi Aşk	Lisans	133	10.55	2.79	.930	201	.354	Lisanüstü	70	10.18	2.62	Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49	2.87	1.342	201	.181																																
Oyun Gibi Aşk	Lisans	133	10.55	2.79	.930	201	.354																																																				
	Lisanüstü	70	10.18	2.62				Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49	2.87	1.342	201	.181																																												
Sahiplenici Aşk	Lisans	133	12.49	2.87	1.342	201	.181																																																				

Lisanüstü	70	12.94	2.63
-----------	----	-------	------

Tablo 8’de katılımcıların eğitim düzeylerine göre aşk stillerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Lisans öğrencilerinin tutkulu aşk puan ortalamalarının ($\bar{X} = 14.50$, $ss = 3.16$) lisanüstü öğrencilerinin tutkulu aşk puan ortalamalarından ($\bar{X} = 15.61$, $ss = 2.81$) anlamlı düzeyde düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t_{0.05: 201} = -2.468$, $p < .05$) belirlenmiştir. Öte yandan lisans öğrencilerin özgeci aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 11.27$, $ss = 3.69$, $\bar{X} = 12.00$, $ss = 4.31$, $\bar{X} = 11.81$, $ss = 3.01$, $\bar{X} = 10.55$, $ss = 2.29$, $\bar{X} = 12.49$, $ss = 2.87$) ile lisansüstü öğrencilerin özgeci aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 11.17$, $ss = 4.06$, $\bar{X} = 12.75$, $ss = 4.16$, $\bar{X} = 11.05$, $ss = 3.28$, $\bar{X} = 10.18$, $ss = 2.62$, $\bar{X} = 12.94$, $ss = 2.63$) arasındaki farkın istatistiksel olarak farklı olmadığı (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = .176$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = -1.192$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = 1.160$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .930$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = 1.342$, $p > .05$), lisans ve lisansüstü öğrencilerin benzer puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.3.4. Aşk Stillерinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin aşk stilleri puan ortalamalarının öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 9 ve Tablo 10’da görülmektedir.

Tablo 9. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Aşk Stillere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Fakülte	N	$\bar{X}$	ss
Özgeci Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	11.42	3.69
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	11.57	3.94
	Diğer	98	10.97	3.88
Arkadaşça Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	11.95	4.45
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	12.05	4.17
	Diğer	98	12.54	4.18
Tutkulu Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	14.37	3.54
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	14.77	2.86
	Diğer	98	15.29	2.76
Mantıklı Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	11.10	3.20
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	12.08	2.91
	Diğer	98	11.69	3.12
Oyun Gibi Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	10.77	2.31
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	11.22	2.36
	Diğer	98	9.89	2.96
Sahiplenici Aşk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	12.55	3.03
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	12.45	3.47
	Diğer	98	12.07	2.73

Tablo 9’da öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların aşk stillerine ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 9’da görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülteye katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları benzerlik göstermesine karşın oyun gibi aşk puan ortalamalarının farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 10. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Aşk Stillerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Özgeci Aşk	Gruplar arası	12.977	2	6.488			
	Grup içi	2931.673	200	14.658	.443	.643	
	Toplam	2944.650	202				
Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	14.427	2	7.214			
	Grup içi	3659.208	200	18.296	.394	.675	
	Toplam	3673.635	202				
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	35.461	2	17.731			
	Grup içi	1886.933	200	9.435	1.879	.155	
	Toplam	1922.394	202				
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	26.239	2	13.120			
	Grup içi	1945.859	200	9.729	1.348	.262	
	Toplam	1972.099	202				
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	58.220	2	29.110			
	Grup içi	1413.494	200	7.067	4.119	.018	B>C
	Toplam	18372.896	202				
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	10.607	2	5.303			
	Grup içi	1570.457	200	7.852	.675	.510	
	Toplam	1581.064	202				

A-İktisadi ve Sosyal Bilimler, B- Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği, C- Diğer

Tablo 10’da öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların aşk stillerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 10’da da görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülteye göre katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamalarının

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla; $F_{2-200} = .443$; $p > .05$, $F_{2-200} = .394$; $p > .05$, $F_{2-200} = 1.879$; $p > .05$, $F_{2-200} = 1.348$; $p > .05$, $F_{2-200} = .675$; $p > .05$). Diğer taraftan katılımcıların oyun gibi aşk puan ortalamalarının öğrenim gördükleri fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ($F_{2-200} = 4.119$, $p < .05$) belirlenmiştir. Bu farklılığın hangi fakülteler arasında kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın mühendislik-mimarlık ve dış hekimliği fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin oyun gibi aşk puan ortalamalarının ($\bar{X} = 11.22$, $ss = 2.36$) diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin oyun gibi aşk puan ortalamalarından ($\bar{X} = 9.89$, $ss = 2.96$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı saptanmıştır.

4.3.5. Aşk Stillерinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin aşk stilleri puan ortalamalarının romantik ilişki durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “*t*” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Romantik İlişki Durumuna Göre Aşk Stillерine İlişkin *t* Testi Tablosu

Değişken	Romantik İlişki	N	$\bar{X}$	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>																																												
Özgeci Aşk	Var	129	11.58	4.04	1.108	201	.089																																												
	Yok	74	10.63	3.33				Arkadaşça Aşk	Var	129	12.49	4.52	1.015	201	.315	Yok	74	11.86	3.76	Tutkulu Aşk	Var	129	15.58	2.98	4.427	201	.000	Yok	74	13.67	2.88	Mantıklı Aşk	Var	129	11.40	3.29	-.324	201	.357	Yok	74	11.82	2.81	Oyun Gibi Aşk	Var	129	10.00	2.63	-2.990	201	.003
Arkadaşça Aşk	Var	129	12.49	4.52	1.015	201	.315																																												
	Yok	74	11.86	3.76				Tutkulu Aşk	Var	129	15.58	2.98	4.427	201	.000	Yok	74	13.67	2.88	Mantıklı Aşk	Var	129	11.40	3.29	-.324	201	.357	Yok	74	11.82	2.81	Oyun Gibi Aşk	Var	129	10.00	2.63	-2.990	201	.003	Yok	74	11.16	2.66								
Tutkulu Aşk	Var	129	15.58	2.98	4.427	201	.000																																												
	Yok	74	13.67	2.88				Mantıklı Aşk	Var	129	11.40	3.29	-.324	201	.357	Yok	74	11.82	2.81	Oyun Gibi Aşk	Var	129	10.00	2.63	-2.990	201	.003	Yok	74	11.16	2.66																				
Mantıklı Aşk	Var	129	11.40	3.29	-.324	201	.357																																												
	Yok	74	11.82	2.81				Oyun Gibi Aşk	Var	129	10.00	2.63	-2.990	201	.003	Yok	74	11.16	2.66																																
Oyun Gibi Aşk	Var	129	10.00	2.63	-2.990	201	.003																																												
	Yok	74	11.16	2.66																																															

Sahiplenici Aşk	Var	129	12.39	2.81	.604	201	.547
	Yok	74	12.14	2.78			

Tablo 11’de katılımcıların romantik bir ilişkilerinin olup olmasına göre aşk stillerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Romantik bir ilişkisi olan katılımcıların tutkulu aşk puan ortalamalarının ($\bar{X} = 15.58$, $ss = 2.98$) romantik ilişkisi olmayan katılımcıların tutkulu aşk puan ortalamalarından ($\bar{X} = 13.67$, $ss = 2.88$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu, romantik ilişkisi olan katılımcıların oyun gibi aşk puan ortalamalarının ise ($\bar{X} = 10.00$, $ss = 2.63$) romantik bir ilişkisi olmayan katılımcıların oyun gibi aşk puan ortalamalarından ($\bar{X} = 11.16$, $ss = 2.66$) anlamlı düzeyde düşük olduğu ve farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = 4.427$, $p < .05$, $t_{0.05: 201} = -2.990$, $p < .05$) belirlenmiştir. Öte yandan romantik bir ilişkisi olan katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 11.58$, $ss = 4.04$, $\bar{X} = 12.49$, $ss = 4.52$, $\bar{X} = 11.40$, $ss = 3.29$, $\bar{X} = 12.39$, $ss = 2.81$) ile romantik bir ilişkisi olmayan katılımcıların özgeci aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 10.63$, $ss = 3.33$, $\bar{X} = 11.86$, $ss = 3.76$, $\bar{X} = 11.82$, $ss = 2.81$, $\bar{X} = 12.14$, $ss = 2.75$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = 1.108$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = 1.015$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = -.324$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .604$, $p > .05$), romantik ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların benzer puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.4. Katılımcıların Benlik Saygısı Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

4.4.1. Benlik Saygısı Düzeyinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı düzeyi puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “t” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 12’de görülmektedir.

Tablo 12. Cinsiyete Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Benlik Saygısı	Kadın	118	30.70	5.21	.581	201	.562
	Erkek	85	30.25	5.59			

Tablo 12’de katılımcıların cinsiyetlerine göre benlik saygısı düzeylerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Kadınların benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.70$, $ss = 5.21$) ile erkeklerin benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.25$, $ss = 5.59$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t_{0.05; 201} = .581$, $p > .05$), kadın ve erkek katılımcıların benzer benlik saygısı puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.4.2. Benlik Saygısı Düzeyinin Yaşa Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı puan ortalamalarının yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 13 ve Tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 13. Yaşa Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Yaş	N	$\bar{X}$	ss
Benlik Saygısı	19 ve altı	33	30.63	5.17
	20	37	30.05	5.95
	21	69	30.71	4.57
	22 ve üzeri	64	30.51	5.98

Tablo 13’te yaşları farklı olan katılımcıların benlik saygısı düzeylerine ilişkin ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 13’te te görüldüğü gibi yaşlarına göre katılımcıların benlik saygısı düzeyi puan ortalamaları benzerlik göstermektedir.

Tablo 14. Yaşa Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	<i>p</i>
	Gruplar arası	10.974	3	3.658		
Benlik Saygısı	Grup içi	5807.716	199	29.185	.125	.945
	Toplam	5818.690	202			

Tablo 14’te yaşları farklı olan katılımcıların benlik saygısı düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 14’te de görüldüğü gibi yaşlarına göre katılımcıların benlik saygısı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır ($F_{3-199} = .125$; $p > .05$).

4.4.3. Benlik Saygısı Düzeyinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı düzeyi puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “*t*” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 15’de görülmektedir.

Tablo 15. Eğitim Düzeyine Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Lisans	133	30.34	5.04	-.626	201	.532
	Lisansüstü	70	30.84	5.94			

Tablo 15’de katılımcıların eğitim düzeylerine göre benlik saygısı düzeylerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Lisans öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.34$, $ss = 5.04$) ile lisansüstü öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.84$, $ss = 5.94$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı

olmadığı ($t_{0.05: 201} = -.626$, $p > .05$) lisans ve lisansüstü öğrencilerin benzer benlik saygısı puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.3.4. Benlik Saygısı Düzeyinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı düzeyi puan ortalamalarının öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 16 ve Tablo 17’de görülmektedir.

Tablo 16. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Fakülte	N	$\bar{X}$	ss
Benlik Saygısı	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	30.32	4.93
	Mühendislik-Mimarlık ve Diş Hekimliği	35	30.77	5.49
	Diğer	98	30.56	5.65

Tablo 16’da öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların benlik düzeylerine ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 16’da da görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülteye katılımcıların benlik saygısı puan ortalamaları benzerlik göstermektedir

Tablo 17. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Benlik Saygısı	Gruplar arası	4.943	2	2.471		
	Grup içi	5813.747	200	29.069	.085	.919
	Toplam	5818.690	202			

Tablo 17’de öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların benlik saygısı düzeylerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 17’de de görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülterlere göre katılımcıların benlik saygısı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır ($F_{2-200}=.085$; $p > .05$).

4.4.5. Benlik Saygısı Düzeyinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin benlik saygısı düzeyi puan ortalamalarının romantik ilişki durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “*t*” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18. Romantik İlişki Durumuna Göre Benlik Saygısı Düzeyine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Romantik İlişki	N	$\bar{X}$	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Benlik Saygısı	Var	129	30.55	5.15	.143	201	.886
	Yok	74	30.44	5.75			

Tablo 18’de katılımcıların romantik bir ilişkilerinin olup olmasına göre benlik saygısı düzeylerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Romantik bir ilişkisi olan katılımcıların benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.55$, $ss = 5.15$) ile romantik bir ilişkisi olmayan katılımcıların benlik saygısı puan ortalamaları ($\bar{X} = 30.44$, $ss = 5.75$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t_{0.05; 201} = .1438$, $p > .05$) romantik ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların benzer benlik saygısı puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.5. Katılımcıların Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

4.5.1. Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin kişilik özellikleri puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “t” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 19’da görülmektedir.

Tablo 19. Cinsiyete Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Duygusal Dengesizlik	Kadın	118	27.58	6.65	.206	201	.837
	Erkek	85	27.38	6.74			
Dışadönüklük	Kadın	118	48.77	8.22	4.460	201	.000
	Erkek	85	43.40	8.79			
Deneyime Açıklık	Kadın	118	45.21	6.38	5.885	201	.000
	Erkek	85	39.78	6.89			
Yumuşak Başlılık	Kadın	118	48.32	9.22	3.876	201	.000
	Erkek	85	43.25	9.12			
Sorumluluk	Kadın	338	38.48	6.03	4.427	201	.000
	Erkek	100	34.50	6.68			

Tablo 19’da katılımcıların cinsiyetlerine göre kişilik özelliklerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Kadınların dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının (sırasıyla, $\bar{X} = 48.77$, $ss = 8.22$; $\bar{X} = 45.21$, $ss = 6.38$; $\bar{X} = 48.32$, $ss = 9.22$; $\bar{X} = 38.48$, $ss = 6.03$) erkeklerin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarından (sırasıyla, $\bar{X} = 43.40$, $ss = 8.79$; $\bar{X} = 39.78$, $ss = 6.89$; $\bar{X} = 43.25$, $ss = 9.12$; $\bar{X} = 34.50$, $ss = 6.68$) anlamlı düzeyde yüksek olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu

(sırasıyla; $t_{0.05: 201} = 4.460$, $p < .05$, $t_{0.05: 201} = 5.885$, $p < .05$; ; $t_{0.05: 201} = 3.876$, $p < .05$, $t_{0.05: 201} = 4.427$, $p < .05$) belirlenmiştir. Öte yandan kadınların duygusal dengesizlik puan ortalamaları ($\bar{X} = 27.58$, $ss = 6.65$) ile erkeklerin duygusal dengesizlik puan ortalamaları ($\bar{X} = 27.38$, $ss = 6.74$) arasındaki farkın istatistiksel olarak farklı olmadığı ($t_{0.05: 201} = 206$, $p > .05$), kadın ve erkek katılımcıların benzer duygusal dengesizlik puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.5.2. Kişilik Özelliklerinin Yaşa Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin kişilik özellikleri puan ortalamalarının yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 20 ve Tablo 21’de görülmektedir.

Tablo 20. Yaşa Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Yaş	N	$\bar{X}$	ss
Duygusal Dengesizlik	19 ve altı	33	27.15	6.56
	20	37	28.54	7.28
	21	69	27.91	5.83
	22 ve üzeri	64	26.64	7.23
Dışadönüklük	19 ve altı	33	44.42	9.83
	20	37	44.89	7.30
	21	69	48.39	8.80
	22	64	46.53	8.96
Deneyime Açıklık	19 ve altı	33	40.06	7.55
	20	37	43.10	7.49
	21	69	44.05	6.15
	22	64	42.98	7.44
Yumuşak Başlılık	19 ve altı	33	43.60	8.81
	20	37	44.24	9.44
	21	69	45.71	10.09
	22	64	49.20	8.56
Sorumluluk	19 ve altı	33	35.33	6.53
	20	37	35.18	6.03
	21	69	38.00	6.81
	22	64	37.25	6.52

Tablo 20’de yaşları farklı olan katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 20’de de görüldüğü gibi yaşlarına katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları farklılık göstermektedir.

Tablo 21. Yaşa Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Duygusal Dengesizlik	Gruplar arası	103.105	3	34.368	.768	.513	
	Grup içi	8901.644	199	44.732			
	Toplam	9004.749	202				
Dışadönüklük	Gruplar arası	484.650	3	161.550	2.095	.102	
	Grup içi	15344.000	199	77.106			
	Toplam	15828.650	202				
Deneyime Açıklık	Gruplar arası	360.629	3	120.210	2.412	.068	
	Grup içi	9918.199	199	49.840			
	Toplam	10278.828	202				
Yumuşak Başlılık	Gruplar arası	957.467	3	319.156	3.680	.013	A<D
	Grup içi	17257.252	199	86.720			
	Toplam	1972.099	202				
Sorumluluk	Gruplar arası	279.242	3	93.082	2.174	.092	
	Grup içi	8519.009	199	42.809			
	Toplam	8798.256	202				

A- 19 ve altı, B- 20,, C- 21, D- 22 ve üzeri

Tablo 21’de yaşları farklı olan katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 21’de görüldüğü gibi yaşlarına göre katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla; $F_{3-199} = .768$; $p > .05$, $F_{3-199} = 2.095$; $p > .05$, $F_{3-199} = 2.412$; $p > .05$, $F_{3-199} = 2.174$; $p > .05$). Diğer taraftan katılımcıların yumuşak başlılık puan ortalamalarının yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ($F_{3-199} = 3.680$, $p < .05$) belirlenmiştir. Bu farklılığın hangi yaş grupları arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığın yaşları 22 ve üzerinde olan katılımcıların yumuşak başlılık puan ortalamalarının ($\bar{X} = 49.20$, $ss = 8.56$) yaşları 19 ve daha az olan katılımcıların yumuşak başlılık puan ortalamalarından ($\bar{X} = 43.60$ $ss = 8.81$) anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklandığı saptanmıştır.

4.5.3. Kişilik Özelliklerinin Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin kişilik özellikleri puan ortalamalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem “t” testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 22’de görülmektedir.

Tablo 22. Eğitim Düzeyine Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p																																												
Duygusal Dengesizlik	Lisans	133	27.93	6.44	1.289	201	.199																																												
	Lisanüstü	70	26.67	7.06				Dışadönüklük	Lisans	133	46.71	8.46	.425	201	.671	Lisanüstü	70	46.15	9.60	Deneyime Açıklık	Lisans	133	42.92	7.08	.078	201	.938	Lisanüstü	70	42.84	7.28	Yumuşak Başlılık	Lisans	133	45.00	9.53	-2.502	201	.013	Lisanüstü	70	48.47	9.05	Sorumluluk	Lisans	133	36.70	6.52	.329	201	.742
Dışadönüklük	Lisans	133	46.71	8.46	.425	201	.671																																												
	Lisanüstü	70	46.15	9.60				Deneyime Açıklık	Lisans	133	42.92	7.08	.078	201	.938	Lisanüstü	70	42.84	7.28	Yumuşak Başlılık	Lisans	133	45.00	9.53	-2.502	201	.013	Lisanüstü	70	48.47	9.05	Sorumluluk	Lisans	133	36.70	6.52	.329	201	.742	Lisanüstü	70	37.02	6.77								
Deneyime Açıklık	Lisans	133	42.92	7.08	.078	201	.938																																												
	Lisanüstü	70	42.84	7.28				Yumuşak Başlılık	Lisans	133	45.00	9.53	-2.502	201	.013	Lisanüstü	70	48.47	9.05	Sorumluluk	Lisans	133	36.70	6.52	.329	201	.742	Lisanüstü	70	37.02	6.77																				
Yumuşak Başlılık	Lisans	133	45.00	9.53	-2.502	201	.013																																												
	Lisanüstü	70	48.47	9.05				Sorumluluk	Lisans	133	36.70	6.52	.329	201	.742	Lisanüstü	70	37.02	6.77																																
Sorumluluk	Lisans	133	36.70	6.52	.329	201	.742																																												
	Lisanüstü	70	37.02	6.77																																															

Tablo 22’de katılımcıların eğitim düzeylerine göre kişilik özelliklerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Lisans öğrencilerinin yumuşak başlılık puan ortalamalarının ($\bar{X} = 45.00$, $ss = 9.53$) lisansüstü öğrencilerinin yumuşak başlılık puan ortalamalarından ($\bar{X} = 48.47$, $ss = 9.05$) anlamlı düzeyde düşük olduğu ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t_{0.05: 201} = -2.502$, $p < .05$) belirlenmiştir. Öte yandan lisans öğrencilerin duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 27.93$, $ss = 6.44$, $\bar{X} = 46.71$, $ss = 8.46$, $\bar{X} = 42.92$, $ss = 7.08$, $\bar{X} = 36.70$, $ss = 6.52$) ile lisansüstü öğrencilerin duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 26.67$, $ss = 7.06$, $\bar{X} = 46.15$, $ss = 9.60$, $\bar{X} = 42.84$, $ss = 7.28$, $\bar{X} = 37.02$, $ss = 6.77$) arasındaki farkın istatistiksel olarak farklı olmadığı (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = 1.289$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .425$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .078$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .329$, $p > .05$) lisans ve lisansüstü öğrencilerin benzer duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

4.5.4. Kişilik Özelliklerinin Öğrenim Görülen Fakülteye Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin kişilik özellikleri puan ortalamalarının öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 23 ve Tablo 24’te görülmektedir.

Tablo 23. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Fakülte	N	$\bar{X}$	ss
Duygusal Dengesizlik	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	29.02	6.33
	Mühendislik-Mimarlık ve	35	26.17	6.16
	Diş Hekimliği			
	Diğer	98	26.88	6.94
Dışadönüklük	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	47.77	7.78
	Mühendislik-Mimarlık ve	35	44.97	10.32
	Diş Hekimliği			

	Diğer	98	46.18	9.97
Deneyime Açıklık	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	43.31	7.00
	Mühendislik-Mimarlık ve	35	41.88	7.56
	Diş Hekimliği			
	Diğer	98	42.95	7.10
Yumuşak Başlılık	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	44.91	9.48
	Mühendislik-Mimarlık ve	35	46.62	9.64
	Diş Hekimliği			
	Diğer	98	46.96	9.45
Sorumluluk	İktisadi ve Sosyal Bil.	70	36.65	5.35
	Mühendislik-Mimarlık ve	35	35.82	8.28
	Diş Hekimliği			
	Diğer	98	37.28	6.75

Tablo 23'te öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin puan ortalamaları ve standart sapmalar sunulmaktadır. Tablo 23'te görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülterlere katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları görece benzerlik göstermektedir.

Tablo 24. Öğrenim Görülen Fakülteye Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin Varyans Analizi Tablosu

Değişken	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Duygusal Dengesizlik	Gruplar arası	262.069	2	131.035	2.998	.052
	Grup içi	8442.680	200	43.713		
	Toplam	9004.749	202			
Dışadönüklük	Gruplar arası	204.642	2	102.321	1.310	.272
	Grup içi	15624.008	200	78.120		
	Toplam	15828.650	202			
Deneyime Açıklık	Gruplar arası	48.362	2	24.181	.473	.624
	Grup içi	10230.465	200	51.152		

	Toplam	1922.394	202			
Yumuşak Başlılık	Gruplar arası	180.154	2	90.077		
	Grup içi	18034.565	200	90.173	.999	.370
	Toplam	18214.719	202			
Sorumluluk	Gruplar arası	57.513	2	28.757		
	Grup içi	8740.743	200	43.704	.658	.519
	Toplam	8798.256	202			

Tablo 24'te öğrenim gördükleri fakülteler farklı olan katılımcıların kişilik özelliklerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farka ait varyans analizi sonuçları sunulmaktadır. Tablo 24'te görüldüğü gibi öğrenim gördükleri fakülterlere göre katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer olduğu anlaşılmaktadır (sırasıyla; $F_{2-200} = 2.998$; $p > .05$, $F_{2-200} = 1.310$; $p > .05$, $F_{2-200} = .473$, $F_{2-200} = .999$; $p > .05$, $F_{2-200} = .658$; $p > .05$).

4.5.5. Kişilik Özelliklerinin Romantik İlişki Durumuna Göre İncelenmesi

Araştırmaya katılan bireylerin kişilik özellikleri puan ortalamalarının romantik ilişki durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem "t" testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular Tablo 25'de görülmektedir.

Tablo 25. Romantik İlişki Durumuna Göre Kişilik Özelliklerine İlişkin t Testi Tablosu

Değişken	Romantik İlişki	N	$\bar{X}$	ss	t	sd	p
Duygusal Dengesizlik	Var	129	28.15	6.31	1.850	201	.066
	Yok	74	26.36	7.16			
Dışadönüklük	Var	129	46.63	8.87	.241	201	.810
	Yok	74	46.32	8.87			

Deneyime Açıklık	Var	129	42.91	7.35	.048	201	.962
	Yok	74	42.86	6.78			
Yumuşak Başlılık	Var	129	46.25	9.27	.106	201	.915
	Yok	74	46.10	9.93			
Sorumluluk	Var	129	36.93	6.50	.320	201	.749
	Yok	74	36.62	6.80			

Tablo 25’de katılımcıların romantik bir ilişkilerinin olup olmamasına göre kişilik özelliklerine ait puan ortalamaları ve standart sapmaları görülmektedir. Romantik bir ilişkisi olan katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 28.15$, $ss = 6.31$, $\bar{X} = 46.63$, $ss = 8.87$, $\bar{X} = 42.91$, $ss = 7.35$, $\bar{X} = 46.25$, $ss = 9.27$, $\bar{X} = 36.93$, $ss = 6.50$) ile romantik bir ilişkisi olmayan katılımcıların duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları (sırasıyla; $\bar{X} = 26.36$, $ss = 7.16$, $\bar{X} = 46.32$, $ss = 8.87$, $\bar{X} = 42.86$, $ss = 6.78$, $\bar{X} = 46.10$, $ss = 9.93$, $\bar{X} = 36.62$, $ss = 6.80$) arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (sırasıyla; $t_{0.05: 201} = 1.850$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .241$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .048$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .106$, $p > .05$, $t_{0.05: 201} = .320$, $p > .05$), romantik ilişkisi olan ve olmayan katılımcıların benzer puan ortalamalarına sahip olduğu belirlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak yorumlanmıştır.

Çalışma sonucunda özgeci aşk ve sahiplenici aşk stillerinin benlik saygısı ile negatif yönde, tutkulu aşk stiline ise benlik saygısı ile pozitif yönde ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçların ilgili literatürle tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Bireylerin kendileri hakkında nasıl hissettikleri ile romantik ilişkilerde nasıl davrandıkları arasındaki bağlantı çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur. İnsanların başka birini sevmeyen önce kendilerini sevmeleri gerektiği fikrine uygun olarak, benlik saygısı düzeyi yüksek bireylerin, düşük benlik saygısı düzeyine sahip bireylere göre romantik ilişkileri hakkında daha olumlu değerlendirmeler yaptıkları bilinmektedir (Murray vd., 2006). Öte yandan Hendrick ve Hendrick (1986), benlik saygısının tutkulu aşk stili ile pozitif ilişkili olduğunu ancak sahiplenici aşk ile negatif ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Zeigler-Hill ve arkadaşları (2015) tutkulu aşk ve arkadaşça aşk stillerinin benlik saygısı ile olumlu, sahiplenici aşkın ise olumsuz ilişkili olduğunu rapor etmiştir. Kıskançlığı, bağımlılığı ve takıntıyı yansıtmayan, tutkulu ve duygusal olarak yoğun aşk biçimleri ile yüksek düzeyde benlik saygısı arasında bir bağlantı olduğu belirtilmektedir.

Özgeci aşk stilinde bireyin kendini ilişkiye adanması ve fazlasıyla özveride bulunması vardır. Sahiplenici aşk, ilgi ve sevgiye doyumsuzlukla karakterizedir ve sahiplenici aşkta birey sevdiği kişi ile birlikte iken oldukça coşkulu olmasına rağmen o olmadığında umutsuz bir ruh haline bürünebilir. Güvensizlik ve kıskançlık fazlasıyla vardır. Tutkulu aşk biçiminde ise aşık birey aşkı önemser ama saplantılı hale getirmez. Kendinden emindir ve duygusal aşırılıktan uzak durur. Ne istediğini bilir (Atak ve Taştan, 2012; Ercan, 2016). Öte yandan benlik saygısı yüksek olan bireyler, partnerleriyle diğer bireylere göre daha derin ve daha yakın bağlar geliştirmelerine olanak tanıyan romantik aşk tarzları geliştirmektedir (Zeigler-Hill vd., 2015). Bireyin benlik saygısının yüksek olması çevresindeki bireylerden gerçekçi beklentilere sahip

olmasına ve onlara daha rahat güvenmesine yardımcı olmaktadır. Benlik saygısının ayrıca duygusal, bilişsel ve davranışsal kıskançlıkla ilişkili olduğu bilinmektedir (Bulut-Genç ve Topkaya, 2019).

Çalışma sonucunda duygusal dengesizliğin tutkulu aşk stili ile negatif, sahiplenici aşk ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Durmaz ve Ercan (2019) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Benzer şekilde White ve arkadaşları (2004) duygusal dengesizliğin tutkulu aşk ile olumsuz, sahiplenici aşk ile olumlu ilişkiye sahip olduğunu saptamıştır. Duygusal dengesizlik bireyin duygusal yönden dengeli olmaması ve dengesini kolay sağlayamaması ile ilişkilidir. Dolayısıyla görece daha uyumlu olarak değerlendirilebilecek tutkulu aşk ile olumsuz yönde, daha uyumsuz olarak değerlendirilebilecek sahiplenici aşk ile olumsuz ilişkili olması tutarlı olarak değerlendirilebilir.

Dışadönüklük ile özgeci aşk ve sahiplenici stilleri arasında negatif, mantıklı aşk ve arkadaşça aşk ile pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçtan farklı olarak ilgili literatürde dışadönüklük ile aşk stilleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığını ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır (Durmaz ve Ercan, 2019; Kaya ve Karahasanoğlu, 2019). Öte yandan dışadönüklük bireyin enerjik, girişken, sempatik ve sosyal olması ile ilişkilidir. Özgeci aşkların kendilerinden çok partnerini düşünmesi ve kendinden çok onu düşünmesi, sahiplenici aşkların ise güvensiz ve bağımlı olmaları, mantıklı aşkların ise sosyal özellikleri ön plana alması (Atak ve Taştan, 2012) bu aşk stillerin dışadönüklükle ilişkili olmasını sağlayabileceği düşünülmektedir.

Deneyime açıklık ile arkadaşça aşk, tutkulu aşk ve mantıklı aşk ile pozitif yönde, oyun gibi aşk ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. İlgili literatürde deneyime açıklığın bu çalışmada elde edilen bulgulardan farklı olarak aşk stilleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olmadığını gösteren çalışmalar olmasına karşın (Açıkel, 2013; Wan vd., 2000) deneyime açıklığın sahiplenici aşk (Durmaz ve Ercan, 2019), arkadaşça aşk (Kaya ve Karahasanoğlu, 2019), özgeci aşk (White vd., 2004) ve mantıklı aşk (Heaven vd., 2004) gibi farklı aşk biçimleri ile ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalara da rastlanmaktadır. Çalışmanın yürütüldüğü örneklem grubuna bağlı olarak farklılıkların oluşabileceği düşünülmektedir.

Yumuşak başlılık ile özgeci aşk, arkadaşça aşk, tutkulu aşk, mantıklı aşk ile pozitif yönde, oyun gibi aşk ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Yumuşak başlılık hoş görülme, kibar ve yumuşak kalpli olma ve uyumlu olma ile ilişkilidir. Özgeci ve arkadaşça aşkın ihtiyaçlarının ve beklentilerinin yumuşak başlılığın dost canlısı ve insani nitelikleri ile uyumlu olduğu düşünülmektedir (Wan vd., 2000). Oyun gibi aşk ise çok eşliliğe yatkın, kısa süreli aşk türüdür (Atak ve Taştan, 2012). Dolayısıyla yumuşak başlılık ile olumsuz ilişkili olması beklenmektedir. Elde edilen sonuçların ayrıca literatürdeki bazı çalışmalar tarafından desteklendiği söylenebilir (Fehr ve Broughton, 2001; Heaven vd., 2004; Kaya ve Karahasanoğlu, 2019).

Sorumluluk arkadaşça aşk, tutkulu aşk ve mantıklı aşk ile pozitif yönde, oyun gibi aşk ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. İlgili literatürde sorumluluğun oyun gibi aşk ile olumsuz korelasyona (Zeng vd., 2016), tutkulu aşk, mantıklı aşk ve arkadaşça aşk ile pozitif korelasyona (Durmaz ve Ercan, 2019; Heaven ve diğ., 2004; White vd., 2004) sahip olduğunu ortaya koyan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Sorumluluk bireyin disiplinli, iradeli, kararlı ve otokontrolü yüksek olması ile ilişkilidir. Ayrıca tutku ve bağlılık sorumluluk ile ilişkilendirilmektedir (Wan vd., 2000). Dolayısıyla sorumluluğun oyun gibi aşk ile olumsuz diğer aşk türleri ile olumlu ilişkili olabilmesi beklenebilmektedir.

Çalışma sonucunda benlik saygısı ile duygusal dengesizlik arasında negatif, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında ise pozitif ilişki bulunmuştur. Elde edilen bulgularla paralel olarak Çelikbaş ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan çalışmada benlik saygısının beş faktör kişilik kuramının tüm boyutlarıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde farklı kültürlerde yapılan çalışmalarda da benlik saygısının duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk ile ilişkili olduğu rapor edilmiştir (Pullman ve Allik, 2000). Francis ve James (1996) nevrozluğun en önemli göstergelerinden biri olan duygusal istikrarın yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Öte yandan dışadönüklüğün bireyin sosyal beceriler kazanmasına ve olumlu sosyal davranışlar sergilemesine yardımcı olarak, deneyime açıklığın bireyin özgüven kazanmasına destek olarak ve sorumluluk sahibi olmanın istenen ve başkaları tarafından kabul edilen bir davranış olarak benlik saygısını olumlu etkileyebileceği

belirtilmektedir (Aslan, 2012). Dolayısıyla elde edilen sonuçların ilgili literatürle uyumlu olduğu söylenebilir.

Çalışma sonucunda özgeci aşk ve oyun gibi aşk puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve erkeklerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulguların alanyazında yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir (Açıkel, 2013; Büyükşahin ve Hovardaoğlu, 2004; Hendrick ve Hendrick, 1995; Kaya ve Karahasanoğlu, 2019). Neto'ya göre (1993) erkekler ilişkilerinde kadınlardan farklı olarak daha fazla kaybetme korkusu yaşamaktadır. Bu durum onların özgeci aşk stiline daha fazla sahip olmalarına neden olabilmektedir. Ayrıca özellikle romantik ilişkilerin başlangıç döneminde erkekten daha fazla şeyler beklenebilmekte, koruyucu ve kollayıcı olması istenebilmektedir. Bu durum özgeci aşk stiline daha fazla sahip olmalarını sağlayabilmektedir (Durmaz ve Ercan, 2019). Öte yandan romantik ilişkilerde erkeklerin aldatma eğilimlerinin daha yüksek olduğu ve toplumda erkeklerin ciddi ilişkiden daha çok flörte yakın ilişkiler içinde olmalarının daha fazla onaylandığı bilinmektedir (Boğda-Kantarıcı ve Şendil, 2012). Dolayısıyla erkekler daha yüksek oyun gibi aşk puan ortalamasına sahip olabilmektedir.

Çalışma sonucunda katılımcıların aşk stillerinin yaşlarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Hendrick ve Hendrick (1986) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş ve aşk stillerinin yaşa göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Daha geniş bir yaş grubu ile yapılan başka bir çalışmada ise tutkulu aşk ile yaş arasında negatif ilişki bulunmuş ama bu çalışma bulguları ile paralel olarak diğer aşk stilleri ile yaş arasında bir ilişki bulunmamıştır (Mallandain ve Davies, 1994). Ayrıca katılımcıların yaş grubunun birbirine yakın olmasının aşk stillerinin benzer olması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda tutkulu aşk stiline eğitimi düzeyine göre farklılaştığı ve lisansüstü eğitim gören öğrencilerin tutkulu aşk puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, mühendislik mimarlık ve diş hekimliği fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin oyun gibi aşk puan ortalamalarının ise diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlgili literatürde aşk biçimlerini öğrenim görülen fakülteye göre değerlendiren çalışmalara rastlanmamıştır. Bu farklılığın

mühendislik mimarlık ve diş hekimliği fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin bireysel özellikleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Lisansüstü eğitim gören öğrencilerin lisans öğrencilerinden yaşlarının daha büyük olduğu ve romantik ilişki deneyimlerinin daha fazla olabileceği düşünülmektedir. Malladin ve Davies (1994) özellikle genç yetişkinlik döneminde tutkulu aşk stillerinin daha fazla görülebileceğini öne sürmektedir. Başka bir çalışmada ise eğitim düzeyi arttıkça mantıklı aşk stili puanlarının arttığı ve eğitim düzeyinin aşk stillerini etkileyebileceği ortaya konmuştur (Avinash vd., 2015).

Çalışma sonucunda katılımcılarının aşk stillerinin şu an bir romantik ilişkileri olup olmadığına göre farklılık gösterdiği romantik ilişkisi olanların tutkulu aşk puanlarının anlamlı derecede yüksek, oyun gibi aşk puanlarının ise anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara benzer olarak Ercan (2016) bireylerin ilişki sürelerinin tutkulu aşk stili ile olumlu yönde ancak mantıklı aşk stili ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulguların ayrıca Karahasanoğlu ve Kaya'nın (2019) ve Morrow ve arkadaşlarının (1995) bulguları ile örtüştüğü görülmektedir. Tutkulu aşkta fiziksel çekim ve cinsellik ön plandadır. Buna bağlı olarak romantik ilişkisi olan bireylerin partnerlerini çekici bulmaları ve ilişkilerinde cinselliğin varlığı tutkulu aşk stillerinin daha yüksek olmasına neden olduğu düşünülebilir. Eğlencenin ön planda olduğu ve bağlanmanın düşük olduğu oyun gibi aşkın ise ilişkisi olmayan bireylerde daha fazla görülebilmemesinin Lee'nin (1973) yaklaşımı ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

Çalışma sonucunda katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Alanyazında benlik saygısı düzeyinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterebileceğini ortaya koyan çalışmalar olmasına karşın (örn. Karataş, 2012), elde edilen bulguların ilgili literatürde benlik saygısının cinsiyet, yaş ve sınıf gibi demografik değişkenlere göre farklılık göstermediğini ortaya koyan çeşitli çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir (Efilti ve Çıkkılı, 2017; Uyanık-Balat ve Akman, 2004). Benzer şekilde Arıca (2005) duygusal ilişki yaşama ve cinsiyetin birlikte değerlendirildiğinde benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur. Benlik saygısının yetişkinlik

döneminden önce geç ergenlik döneminde pekiştiği düşünülmektedir (Özkan, 2014). Çalışma grubunu oluşturan bireylerin genç yetişkinlik döneminde ve yüksek eğitimli oldukları, özel bir üniversitede öğrenim gördükleri, büyük bir şehirde yaşadıkları gibi ortak özelliklerine bağlı olarak benlik saygısı düzeylerinin benzer olabilecekları düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda katılımcıların dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği ancak duygusal dengesizlik özelliklerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir. Kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Örneğin Costa ve arkadaşları (2001) kadın ve erkeklerin uyumluluk sorumluluk ve yumuşak başlılığın spesifik yönlerinde farklılıklar gösterdiğini belirlemiştir. Shuqin ve diğerleri ise (1995) kadınların nevroitiklik ve uyumluluk puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen bulgulara benzer olarak kadınların dışadönüklük ve sorumluluk skorlarının daha yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Schmitt, Realo, Voracek, ve Allik, 2008). Biyolojik, çevresel ve sosyokültürel faktörlere faktörlere bağlı olarak kadın ve erkeklerin kişilik özelliklerinin farklılık gösterebildiği bilinmektedir. Buna bağlı olarak çalışma grubunun genetik, çevresel ve kültürel özelliklerine bağlı olarak kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterebileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda katılımcıların yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin yaşlarına ve benzer olarak eğitim düzeylerine göre farklılaştığı, 22 yaş ve üzeri ve bu yaş grubunda yer alan lisansüstü eğitim gören katılımcıların yumuşak başlılık puanlarının diğerlerinde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Daha geniş yaş grupları ile yapılan çalışmalarda farklı olarak yaşa bağlı olarak sorumluluk ve duygusal denge puanlarının farklılaşabildiği belirlenmiştir (Uğurlu ve Çelebi, 2014; Yıldırım ve Oruç, 2020). Yumuşak başlılık esneklik, yardımseverlik ve nazik olma ile ilişkilidir. Yumuşak başlı bireyler diğer insanlara karşı kibar ve merhametlidir. Yaş, olgunluk ve deneyime bağlı olarak bu özelliklerin artabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışma grubunun yaş aralığının küçük olmasının da elde edilen sonuçlarda etkili olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın sonucunda katılımcıların kişilik özelliklerin öğrenim gördükleri fakülteye ve şu an bir romantik ilişkiye sahip olup olmamalarına göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara benzer olarak Tathoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada kişilik özelliklerinin bireylerin öğrenim gördükleri fakültenin temel belirleyicilerinden biri olan üniversiteye giriş puanına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Öğrenim görülen fakültenin ya da şu anda bir romantik ilişkiye sahip olup olmamanın kişilik özelliklerini etkilemediği düşünülse de bu konuda farklı araştırmaların yapılmasının daha faydalı olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışma sonucunda;

1. Aşka ilişkin tutumlar ölçeğinin bazı alt boyutları ile benlik saygısı arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Özgeci aşk stili ve sahiplenici aşk stilinin benlik saygısı ile negatif yönde ilişkili bulunurken, tutkulu aşk stilinin benlik saygısı ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

2. Aşka ilişkin tutumlar ölçeğinin alt boyutları ile beş faktör kişilik boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Özgeci aşk kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ile negatif yönde, yumuşak başlılık ile pozitif yönde; arkadaşıca aşk dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde; tutkulu aşk duygusal dengesizlik ile negatif yönde, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde mantıklı aşk dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile pozitif yönde; oyun gibi aşk deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile negatif yönde ve sahiplenici aşk duygusal dengesizlik ile pozitif yönde dışadönüklük ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur.

3. Katılımcıların benlik saygısı düzeyleri ile beş faktör kişilik boyutlarından duygusal dengesizlik arasında negatif yönde, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.

4. Katılımcıların özgeci aşk ve oyun gibi aşk puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaştığı ve erkeklerin puanlarının daha yüksek olduğu, aşk stillerinin yaşa göre farklılaşmadığı, lisansüstü öğrencilerinin tutkulu aşk puan ortalamalarının lisans öğrencilerinden anlamlı düzeyde farklı olduğu, mühendislik-mimarlık ve diş hekimliği fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin oyun gibi aşk puan ortalamalarının diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu, katılımcıların aşk stillerinin şu anda bir romantik ilişkileri olup olmadığına göre farklılaştığı ve

romantik ilişkisi olan bireylerin tutkulu aşk stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ancak romantik ilişkisi olmayan bireylerin oyun gibi aşk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

5. Katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, öğrenim görülen fakülte, eğitim düzeyi ve şu an da bir romantik ilişkiye sahip olmama) göre farklılaşmadığı ve katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

6. Katılımcıların kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılaştığı ve kadın katılımcıların dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puanların erkek katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu, kişilik boyutlarından yalnızca yumuşak başlılığının yaşa ve öğrenim düzeyine göre farklılaştığı, yaşı daha büyük olan ve lisansüstü eğitim gören bireylerin yumuşak başlılık puanlarının daha yüksek olduğu, kişilik özelliklerinin öğrenim görülen fakülteye ve şu an da bir romantik ilişkiye sahip olup olmamaya göre farklılaşmadığı ve benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

6.2. Öneriler

1. Aşk, yaşamda önemli bir etkiye ve role sahip olan bir olgudur. Aşk ayrıca çiftlerin ilişki doyumunu, evlilikleri, ilişkilerin ve evliliklerin devamını da etkilemektedir. Bu çalışma sonucunda elde edilen ve aşk stilleri ile benlik saygısı arasında ilişki olduğunu ortaya koyan bulgular dikkate alarak bireylerin ya da çiftlerin benlik saygısını arttıracak psiko-eğitim programları hazırlanabilir.

2. Benlik saygısının çok küçük yaşlardan itibaren gelişen bir olgu olduğu dikkate alınarak küçük yaşlardan itibaren bireylerin benlik saygısını geliştirecek etkinliklerin yapılması sağlanabilir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler çeşitli projeler hazırlayarak ebeveynlerin ve öğretmenlerin bilinçlenmesini sağlayabilir.

3. Aşk biçimleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler dikkate alınarak aile ve çift terapisi yapan uzmanların, bireylerin kişilik özelliklerini ve bu kişilik özelliklerinin aşk biçimlerini ve buna bağlı olarak romantik ilişkilerini etkileyebileceğini dikkate almaları sağlanabilir.

4. Romantik ilişki yaşayan bireylerin kendi aşk biçimlerinin ve kişilik özelliklerinin neler olduğuna ilişkin daha fazla farkındalık kazanmasına ilişkin çalışmalar yapılabilir.

5. Aile ve çift danışmanlarının sorunların çözümünde cinsiyete bağlı farklılıkları ve aşk biçimlerini dikkate alması sağlanabilir.

6. Üniversitelerin psikolojik danışmanlık merkezlerinde romantik ilişkilere ilişkin sorunların çözümünde bu çalışmadan elde edilen bulgular dikkate alınabilir, benlik saygısı ve kişilik özelliklerinin aşk stilleri ile ilişkisi dikkate alınarak farklı bireysel müdahale yaklaşımları geliştirilebilir, aşk biçimleri ve ilişkili sorunların kişilik özellikleri çerçevesinde ele alınması sağlanabilir.

7. Tüm dünyayı etkileyen COVID pandemisinin etkilerine bağlı olarak bu çalışmada kullanılan veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır. Farklı veri toplama yöntemleri kullanılarak elde edilen sonuçlar karşılaştırılabilir.

8. Bu çalışma yalnızca İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Farklı yaş, sosyo-ekonomik düzey, medeni durum, kültürel geçmiş vb. özelliklere sahip geniş örneklerle benzer çalışmalar yapılabilir.

9. Aşk stillerini etkileyebilecek farklı değişkenlerle (benlik saygısı ve kişilik özelliklerinden farklı) yeni çalışmalar yürütülebilir.

10. Bu çalışmada ele alınan demografik değişkenlerden farklı değişkenlerin aşk stillerine etkisini inceleyen çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkkel, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin aşk biçimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ahmetoglu, G., Swami, V., ve Chamorro-Premuzic, T. (2010). The relationship between dimensions of love, personality, and relationship length. *Archives of Sexual Behavior*, 39(5), 1181-1190.
- Arıcak, O. (2005). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı. *Psikoloji Çalışmaları*, 25, 19-30.
- Aslan, S. (2012). Türk geç ergenlerde beş faktör kişilik boyutlarının ergenlerin benlik saygılarıyla yordanması. *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 25-40.
- Atak, H., ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Atkinson, R. R. (1999). *Psikolojiye giriş*. Y. Alagon (Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları
- Avinash, P. R., Kalra, G., Subramanyam, A., Shah, H., ve Kamath, R. (2015). Love styles of young adults in a metropolitan city of India. *Open Journal of Psychiatry & Allied Sciences*, 6(2), 83-88.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik ilişkilerin kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bajoghli, H., Keshavarzi, Z., Mohammadi, M. R., Schmidt, N. B., Norton, P. J., Holsboer-Trachsler, E., ve Brand, S. (2014). "I love you more than I can stand!"—Romantic love, symptoms of depression and anxiety, and sleep complaints are related among young adults. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 18(3), 169-174.
- Baumeister, R. F., ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497.

- Benet-Martinez, V., ve Oishi, S. (2008). Culture and personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (3rd ed., pp. 542–567). New York: Guilford.
- Bishop, J. A., ve Inderbitzen, H. M. (1995). Peer acceptance and friendship: An investigation of their relation to self-esteem. *The Journal of Early Adolescence*, 15(4), 476-489.
- Boğda-Kantarıcı, D., ve Şendil, G. (2012). Bağlanma stillerine ve cinsiyete göre çatışma yönetimi ve aldatma eğiliminin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(11), 205-219.
- Bulut-Genç, C. ve Topkaya, N. (2019). Romantik ilişki yaşayan bireylerde çok boyutlu kıskançlık ile ilişkili değişkenler. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 1447-1483.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. (Çev. İ.D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bynum, M. K., ve Durm, M. W. (1996). Children of divorce and its effect on their self-esteem. *Psychological Reports*, 79(2), 447-450.
- Büyükaşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 19(54), 59-75.
- Cassepp-Borges, V., ve Ferrer, E. (2019). Are we missing the circumplexity? An examination of love styles. *Journal of Relationships Research*, 10.
- Cevher, F. N., ve Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: Önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2, 52-64.
- Ceylan, İ. (2014). kişilik gelişimi din ilişkisi. *Din ve Bilim-Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 50-73.
- Costa Jr, P. T., Terracciano, A., ve McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322.
- Costa, P. T., ve McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised NEO personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64(1), 21–50.
- Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Yayınları

- Çelikbaş, B., Özdemir, H., ve Tatar, A. (2019). Genç yetişkinlerde benlik saygısının yordanmasında beş faktör kişilik modeli'nin rolünün incelenmesi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 281-296.
- Datta, Y. (2014). Maslow's hierarchy of basic needs: An ecological view. *Oxford Journal: An International Journal of Business & Economics*, 8(1), 53-67.
- Danner, D. D., Snowdon, D. A., ve Friesen, W. V. (2001). Positive emotions in early life and longevity: Findings from the nun study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(5), 804-813.
- Dashdamirov, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutum biçimleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Develioğlu, K., ve Tekin, Ö. A. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve yabancılaşma arasındaki ilişki: Beş yıldızlı otel çalışanları üzerine bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 18-19
- Doğan, T., ve Eryılmaz, A. (2013). Benlik saygısı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33), 107-117.
- Durmaz, H., ve Ercan, H. (2019). Beliren yetişkinlikte aşk stillerinin demografik değişkenler, ana babaya bağlanma ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 6(1), 98-110.
- Efiliti, E., ve Çıkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Engin, E., Uğuryol, M. ve Kaçmaz, E. D. (2016). Yalnızlık kavramı ve sağlıklı yaşam üzerine etkileri: Gözden geçirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1101-105.
- Ercan, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin aşk stillerinin demografik değişkenler ve ana babaya bağlanma ile ilişkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 25-37.
- Eren, E. (2019). *Romantik ilişkilerde bağışlamanın aşk biçimlerine göre yordanması*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Eren, E. (2010). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım
- Eroğlu, F. (2010). *Davranış bilimleri*. İstanbul: Beta Basım
- Eryılmaz, A., ve Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.
- Esch, T., ve Stefano, G. B. (2005). Love promotes health. *Neuroendocrinology Letters*, 26(3), 264-267.
- Fehr, B., ve Broughton, R. (2001). Gender and personality differences in conceptions of love: An interpersonal theory analysis. *Personal Relationships*, 8 (2), 115-136.
- Felson, R. B., ve Zielinski, M. A. (1989). Children's self-esteem and parental support. *Journal of Marriage and the Family*, 727-735.
- Forman, S. G., ve Forman, B. D. (1981). Family environment and its relation to adolescent personality factors. *Journal of Personality Assessment*, 45(2), 163-167.
- Francis, L. J., ve James, D. J. (1996). The relationship between Rosenberg's construct of self-esteem and Eysenck's two-dimensional model of personality. *Personality and Individual Differences*, 21(4), 483-488.
- Friedman, H., S. ve Schustack, M., W. (1999). *Personality: Classic theories and modern research*. NY: Allyn & Bacon.
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, 48(1), 26.
- Goodboy, A. K., ve Booth-Butterfield, M. (2009). Love styles and desire for closeness in romantic relationships. *Psychological Reports*, 105(1), 191-197.
- Güler-Şahin, R. (2006). *Bireylerin proaktif kişilik yapısı ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Hatfield, E., ve Sprecher, S. (1986). Measuring passionate love in intimate relationships. *Journal of Adolescence*, 9(4), 383-410.
- Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Heaven, P. C., Da Silva, T., Carey, C., & Holen, J. (2004). Loving styles: Relationships with personality and attachment styles. *European Journal of Personality*, 18(2), 103-113.

- Hendrick, C., Hendrick, S. S., ve Dicke, A. (1998). The Love Attitudes Scale: Short Form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 147–159.
- Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1995). Gender differences and similarities in sex and love. *Personal Relationships*, 2, 55-65
- Hendrick, C., ve Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 392.
- Hechtman, L., Weiss, G., ve Perlman, T. (1980). Hyperactives as young adults: Self-esteem and social skills. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 25(6), 478-483.
- Hogan, R., ve Smither, R. (2008). *Personality theories and applications*. Tulsa: Hogan Press.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 4-10.
- Jonason, P. K., Lowder, A. H., ve Zeigler-Hill, V. (2020). The mania and ludus love styles are central to pathological personality traits. *Personality and Individual Differences*, 165, 110-159.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. 17. bs. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(23), 97-114
- Kasatura, İ. (1998). *Kişilik ve özgüven*. İstanbul: Evrim Yayınevi
- Kaya, F. Ş., ve Karahasanoğlu, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde aşka ilişkin tutumlar, kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 51-62.
- Kendler, K. S., Gardner, C. O., ve Prescott, C. A. (1998). A population-based twin study of self-esteem and gender. *Psychol Med*, 28(6), 1403-1409
- Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-6.

- Kimter, N. (2012). Ergenlerde benlik saygısı ve öznel dindarlık algısının bazı değişkenler açısından incelenmesi, *MKU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17).
- Kitamura, T., Shikai, N., Uji, M., Hiramura, H., Tanaka, N., ve Shono, M. (2009). Intergenerational transmission of parenting style and personality: Direct influence or mediation? *Journal of Child and Family Studies*, 18(5), 541-556.
- Körükçü, Ö., Gündoğan, A., ve Ogelman, H. G. (2014). Okul öncesi eğitimi öğretmenliği lisans öğrencilerinin benlik saygısı ve empatik becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1665-1678.
- Küçükarslan, M., ve Gizir, C. A. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 148-159.
- Langeslag, S. J., ve van Strien, J. W. (2016). Regulation of romantic love feelings: Preconceptions, strategies, and feasibility. *PloS one*, 11(8), e0161087.
- Langeslag, S. J., Muris, P., ve Franken, I. H. (2013). Measuring romantic love: psychometric properties of the infatuation and attachment scales. *Journal of sex research*, 50(8), 739-747.
- Lee, J. A. (1977). A typology of styles of loving. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 3(2), 173-182.
- Levine, T. R., Aune, K. S., ve Park, H. S. (2006). Love styles and communication in relationships: Partner preferences, initiation, and intensification. *Communication Quarterly*, 54(4), 465-486.
- Malik, N. H., Hassan, M. Z. Y., ve Sultana, R. (2004). An impact of electronic media on the development of children's personality. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 2(2), 124-126.
- Mallandain, I., ve Davies, M. F. (1994). The colours of love: Personality correlates of love styles. *Personality and Individual Differences*, 17(4), 557-560.
- McCrae, R. R., ve John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60(2), 175-215.
- McCrae, R. R., ve Costa, P. T.(2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, ve L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 159–181). New York, NY: Guilford Press

- McCrae, R. R., ve Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81.
- Morrow, G.D., Clark, E.M., ve Brock, K.F. (1995). Individual and partner love styles: Implications for the quality of romantic involvements. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12 (3), 363-387
- Murray, S. L., Holmes, J. G., ve Collins, N. L. (2006). Optimizing assurance: The risk regulation system in relationships. *Psychological Bulletin*, 132, 641– 666
- Myers, J. E., ve Shurts, W. M. (2002). Measuring positive emotionality: A review of instruments assessing love. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34(4), 238-254.
- Nabeshima, G., ve Seay, M.(2015). Wealth and personality: Can personality traits make your client rich?, *Journal of Financial Planning*, 50-57.
- Neff, K. D. (2011). Self-compassion, self-esteem, and well-being. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 1-12.
- Neto, F. (1993). Love styles and self-representations. *Personality and Individual Differences*, 14(6), 795-803.
- Öner, N. (1996). *Piers-Harris'in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği el kitabı*. İstanbul: Türk Psikologlar Derneği
- Özabacı, N. (2014). Evlilik öncesi ilişkiler. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri içinde* (ss. 48-60). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4 (4), 566-589.
- Özer- Uzun, B., ve Tezer, E. (2008). Aşka ilişkin tutum biçimlerinin olumlu ve olumsuz duyguları yordayıcılığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 19-29.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Özsoy, E., ve Yıldız, G. (2013). Kişilik kavramının örgütler açısından önemi: Bir literatür taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.

- Öztemel, O. (2017). *Üniversite öğrencilerinin kişilik ve mizaç özelliklerinin aşka ilişkin tutumlarına etkilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Penke, L., Denissen, J. J., ve Miller, G. F. (2007). The evolutionary genetics of personality. *European Journal of Personality*, 21(5), 549-587.
- Penke, L., ve Jokela, M. (2016). The evolutionary genetics of personality revisited. *Current Opinion in Psychology*, 7, 104-109.
- Pullmann, H., ve Allik, J. (2000). The Rosenberg Self-Esteem Scale: its dimensionality, stability and personality correlates in Estonian. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 701-715.
- Plummer, D. (2011). *Helping adolescents and adults to build self-esteem: A photocopiable resource book*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Robins, R. W., Tracy, J. L., Trzesniewski, K., Potter, J., ve Gosling, S. D. (2001). Personality correlates of self-esteem. *Journal of Research in Personality*, 35(4), 463-482.
- Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Ppsychology*, 16(2), 265.
- Russell, B. L., ve Oswald, D. L. (2002). Sexual coercion and victimization of college men: The role of love styles. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(3), 273-285.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., ve Alik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in big five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94, 168-192.
- Shaver, P. R., Morgan, H. J., ve Wu, S. (1996). Is love a "basic" emotion? *Personal Relationships*, 3, 81-96
- Shuqin, G., Wang, X., ve Rocklin, T. (1995). *Sex differences in personality: A meta-analysis based on big five factors*. Paper presented at the annual meeting of the American educational research association, San Francisco, CA, 18-22.
- Soyer, M. (2019). *Cinsiyet ve romantik ilişki durumuna göre üniversite öğrencilerinin üçgen aşk düzeyleri: temel kişilik özellikleri ve benlik saygısının rolü*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Sprecher, S., ve Regan, P. C. (1998). Passionate and companionate love in courting and young married couples. *Sociological Inquiry*, 68(2), 163-185.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (44), 35-58.
- Şeker, E. (2017). Aşk ve ideoloji bağlamında psikanalitik söylem çözümlemesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 194-222.
- Şenocak, E. (2015). *Kur'an kursu öğrencilerinde benlik saygısı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şentepe, A., ve Güven, M. (2015). Kişilik özellikleri ve dindarlık ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(31), 28-44.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7, 939-971.
- Thompson, M. S., Thomas, M. E., ve Head, R. N. (2012). Race, socioeconomic status, and self-esteem: The impact of religiosity. *Sociological Spectrum*, 32(5), 385-405.
- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B., ve Robins, R. W. (2003). Stability of self-esteem across the life span. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 205.
- TDK, (2020). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 02.09.2020)
- Türk, E. G. ve Demirli Yıldız, A. (2017). Aşk biçemleri, ilişki doyumu ve yalnızlık: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 97-109.
- Uğurlu, B., ve Çelebi, N. (2014). Resmi liselerde çalışan öğretmenlerin kişilik özelliklerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 537-569.
- Uyanık Balat, G. ve Akman, B. (2004). Farklı sosyo ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 175-183

- Vezire, S. (2020). Personality: A six-day unit lesson plan for high school psychology teachers, <https://www.apa.org/ed/precollege/topss/lessons/personality.pdf> (Erişim tarihi: 07.10.2020)
- Vedes, A., Hilpert, P., Nussbeck, F. W., Randall, A. K., Bodenmann, G., ve Lind, W. R. (2016). Love styles, coping, and relationship satisfaction: A dyadic approach. *Personal Relationships*, 23(1), 84-97.
- Wan, W. W., Luk, C. L., ve Lai, J. C. (2000). Personality correlates of loving styles among Chinese students in Hong Kong. *Personality and Individual Differences*, 29(1), 169-175.
- White, J. K., Hendrick, S. S., ve Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1519-1530.
- Woll, S. B. (1989). Personality and relationship correlates of loving styles. *Journal of Research in Personality*, 23(4), 480-505.
- Yağbasan, M., ve Şener, Y. (2019). İhtiyaçlar hiyerarşisi ekseninde çevrimiçi sanal oyunların demografik değişkenler açısından karşılaştırmalı analizi (Elazığ ili özelinde bir alan araştırması). *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 136-161.
- Yanbastı, G. (1996). *Kişilik kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
- Yazgan-İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yeni, Z. (2015). *Beş faktör kişilik özellikleri ile duygusal emek arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(3).
- Yıldırım, M.H. ve Oruç, Ş. (2020). Çalışanların beş faktör kişilik özellikleri ile başarısızlık korkuları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(3), 1863-1886.
- Yıldız, M., ve Çapar, B. (2010). Orta öğretim öğrencilerinde benlik saygısı ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(3), 103-131.

Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı: Ruh sağlığı ve sorunları*. 6. Basım. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Zeigler-Hill, V., Britton, M., Holden, C. J., ve Besser, A. (2015). How will I love you? Self-esteem instability moderates the association between self-esteem level and romantic love styles. *Self and Identity*, 14(1), 118-134.

Zel, U.(2011). *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Zeng, X., Pan, Y., Zhou, H., Yu, S., ve Liu, X. (2016). Exploring different patterns of love attitudes among Chinese college students. *PloS one*, 11(11), e0166410.

EKLER

EK-A

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu form; bilimsel araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Ankette yer alan soruların hepsini dikkatli bir şekilde eksiksiz doldurmak gerekmektedir. Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi

Tuğçe Akturan

1- Cinsiyet: ( ) Kız ( ) Erkek

2- Yaşınız: ( ) 18 ( ) 19 ( ) 20 ( ) 21 ( ) 22 ve üzeri

3- Sınıf: ( ) Hazırlık ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) Diğer

(Lisansüstü vb.)

4- Öğrenim görülen fakülte: ( ) Mühendislik ve Mimarlık ( ) İktisadi idari ve

Sosyal Bilimler ( ) Güzel Sanatlar ( ) Diş Hekimliği ( ) Diğer

(Yüksekokul, Enstitü vb.)

5- şu anda bir romantik ilişkiniz var mı?: ( ) Evet ( ) Hayır

EK-B

AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR ÖLÇEĞİ-KISA FORM –ÖRNEK MADDELER

Sizden genel olarak, birlikte olduğunuz kişiyi düşünerek her ifadeyi değerlendirmeniz istenmektedir. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne derece yansıttığımı, her ifadenin karşısında bulunan ve sizin için en uygun olan boşluğu işaretleyin.

	Kesinlikle yanlış	Yanlış	Kararsızım	Doğru	Kesinlikle doğru
2. Birlikte olduğum kişi diğer insanlarla yaptığım bazı şeyleri bilseydi, bozulurdu.					
6. Birlikte olduğum kişinin başka biriyle de birlikte olduğundan kuşkulanırsam, rahat edemem.					
10. Ona aşık olduğumdan beri başka herhangi bir şey üzerinde yoğunlaşmakta güçlük çekiyorum.					
15. Birlikte olduğum kişi bir süre bana ilgi göstermezse bazen ilgisini tekrar çekmek için aptalca şeyler yaparım.					
17. Birlikte olduğum kişi ve çok sayıda başkalarıyla 'aşk oyunu' oynamaktan hoşlanırım.					
21. Birlikte olduğum kişiye acı çektirmektense kendim acı çekmeyi tercih ederim.					

EK-C

ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ- ÖRNEK MADDELER

- 1) Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
  - a) Çok doğru
  - b) Doğru
  - c) Yanlış
  - d) Çok yanlış
- 3) Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim.
  - a) Çok doğru
  - b) Doğru
  - c) Yanlış
  - d) Çok yanlış
- 7) Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
  - a) Çok doğru
  - b) Doğru
  - c) Yanlış
  - d) Çok yanlış

EK-D

SIFATLARA DAYALI KİŞİLİK TESTİ- ÖRNEK MADDELER

Aşağıda bireyleri tanımak için sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenilen, herhangi bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Lütfen her sıfat çifti için tek kutucuk işaretleyiniz. Bu testin doğru cevabı yoktur, size uygun cevabı vardır. Cevaplarınızı aşağıdaki örneğe göre işaretleyebilirsiniz.

	Çok Uygun	Oldukça Uygun	Biraz Uygun	Ne Uygun Ne Uygun Değil	Biraz Uygun	Oldukça Uygun	Çok Uygun	
İçedönük		x						Dışadönük
İçedönük							x	Dışadönük
İçedönük				x				Dışadönük

Bu örneklerde, 1. Örnek kişi kendini oldukça içedönük olarak görmektedir.

2. Örnek kişi kendini çok dışadönük olarak görmektedir.

3. Örnek kişi ise bu boyutlarda kararsızdır veya her iki sıfatı da kendine yakın görmektedir anlamına gelmektedir.

		Çok Uygun	Oldukça Uygun	Biraz Uygun	Ne Uygun Ne Uygun Değil	Biraz Uygun	Oldukça Uygun	Çok Uygun	
3	Sanata İlgisiz								Sanata İlgili
8	Hayal Gücü Zayıf								Hayal Gücü Kuvvetli
11	Rahat								Tedirgin
13	Dar Görüşlü								Geniş Görüşlü
16	Tutarlı								Tutarsız
19	Kibirli								Alçakgönüllü
21	İyimser								Karamsar
24	Asi								Uysal, Yumuşak Başlı

32	Dikkat Çekmeyen								Baskın
35	Disiplinsiz								Disiplinli
37	Etkisiz								Etkili

